

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลเมืองพล

ประจำปี ๒๕๖๐

สภาวัฒนธรรมตำบลเมืองพล
อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น

คำนำ

หนังสือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลเมืองพล เล่มนี้เป็นหนังสือที่จัดทำขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลด้านศาสนา ศิลปะ จารีตประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาหาความรู้และสืบทอดต่อไป อนุรักษ์และส่งเสริมความภาคภูมิใจในความเป็นไทยและวิถีชีวิตที่ดีงาม จำนวน ๑๑ หมู่บ้าน ในเขตพื้นที่ตำบลเมืองพล

สภาวัฒนธรรมตำบลเมืองพล ในฐานะหน่วยงานที่มีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการศึกษาและวิจัย วัฒนธรรมในท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง และกว้างขวาง ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาการทางวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงให้มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นอย่างกว้างขวาง ได้ตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของการรวบรวมข้อมูลดังกล่าว จึงได้จัดเก็บรวบรวมข้อมูลและจัดพิมพ์หนังสือ “ภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลเมืองพล” เพื่อให้หน่วยงานหรือผู้ที่สนใจทั่วไปได้ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติและพัฒนาต่อไป

สภาวัฒนธรรมตำบลเมืองพล หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือ “ภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลเมืองพล” เล่มนี้ จะเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานหรือผู้ที่สนใจได้ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ต่อไป

นายสุวรรณ กองเกิด
ประธานสภาวัฒนธรรมตำบลเมืองพล

สารบัญ

	หน้า
๑. ความรู้เกี่ยวกับศาสนาเบื้องต้น	๑
๒. คุณค่าและความหมายของศิลปะ	๕
๓. วัฒนธรรมและประเพณี	๘
๔. ฮิตสิบสอง	๑๖
๕. ข้อมูลพื้นฐานตำบลและหมู่บ้าน	๓๕
๖. ภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านชาติ หมู่ที่ ๑	๕๙
๗. ภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านตาแย หมู่ที่ ๒	๖๕
๘. ภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านทับบา หมู่ที่ ๓	๗๐
๙. ภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านท่าหลวง หมู่ที่ ๔	๗๗
๑๐. ภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านหญ้าคา หมู่ที่ ๕	๘๔
๑๑. ภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านหันใหญ่ หมู่ที่ ๖	๘๙
๑๒. ภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านโนนเหลื่อม หมู่ที่ ๗	๙๕
๑๓. ภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านหนองห้าง หมู่ที่ ๘	๙๘
๑๔. ภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านโนนเหม่น หมู่ที่ ๙	๑๐๑
๑๕. ภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านหันใหญ่แม่เอี้ย หมู่ที่ ๑๐	๑๐๗
๑๖. ภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านชาติอำนวย หมู่ที่ ๑๑	๑๐๙
ภาคผนวก	
คณะผู้จัดทำ	

ความรู้เกี่ยวกับศาสนาเบื้องต้น

ศาสนามาจากภาษาสันสกฤตว่า “ศาสนม” และภาษาบาลี “สาสน” แปลว่า “คำสั่งสอน และข้อบังคับ” ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า “รีลิจิเียน” (religion) ซึ่งคำนี้มาจากภาษาละตินว่า “เรลิจิโอ” (religio) แปลว่า “ความกลัว” หรือ “ความยำเกรงในอำนาจพระเจ้า” ความหมายแบบนี้รวมถึงความศรัทธาตลอดจนการทำกิจกรรมต่อพระเจ้า โดยผ่านคำสั่งสอนที่เป็นระบบทางศีลธรรม ดังนั้นความหมายของ “ศาสนม” และ “สาสน” จึงต่างจาก “รีลิจิเียน” (religion) โดยคำว่า “ศาสนม” และ “สาสน” มิได้มุ่งหมายเฉพาะคำสั่งสอนของสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ แต่หมายถึงคำสั่งสอนของผู้ก่อตั้งศาสนาที่จะยังประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ผู้ปฏิบัติได้พ้นจากความทุกข์ ส่วน “รีลิจิเียน” (religion) มีความหมายค่อนข้างโน้มนำไปในเรื่องอำนาจของสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ อันได้แก่ พระเจ้า พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน. ๒๕๒๕ : ๗๗๐) ได้อธิบายว่า ศาสนา คือ ลัทธิความเชื่อถือของมนุษย์ อันมีหลักคือ แสดงกำเนิดและความสิ้นสุดของโลก เป็นต้น อันเป็นไปในฝ่ายปรมาตม์ประการหนึ่ง แสดงหลักกรรมเกี่ยวกับบุญและบาป อันเป็นไปในฝ่ายศีลธรรมประการหนึ่ง พร้อมทั้งลัทธิพิธีที่กระทำตามความเห็นหรือตามคำสั่งสอนในความเชื่อถืออันนั้น

ความเป็นมาของศาสนา

จากทฤษฎีต่างๆ ที่ฮอพฟ์ได้ทำการสรุปไว้ ๕ ทฤษฎี ดังนี้

๑. เกิดจากความเชื่อเรื่องวิญญาณ

เป็นความเชื่อในลัทธิวิญญาณนิยม ซึ่งมีความเชื่อว่ามนุษย์ดั้งเดิมในยุคแรกๆ นั้นมีความสับสนในการแยกความแตกต่างระหว่างความจริงกับความฝัน เมื่อพวกเขาฝันเห็นเกี่ยวกับความตายหรือฝันเห็นวิญญาณ จึงทำให้เกิดเป็นความเชื่อในเรื่องจิตหรือวิญญาณ และคิดว่าสิ่งที่เห็นในฝันนั้นมีอยู่จริงๆ

กลุ่มนี้ยังมีความเชื่อต่อไปอีกว่าวิญญาณเหล่านี้ไม่เพียงแต่มีอยู่ในมนุษย์เท่านั้น แต่ยังแฝงอยู่ในธรรมชาติด้วยเช่น ก้อนหิน ต้นไม้ สัตว์ อากาศ แม่น้ำ ลำธาร ภูเขาไฟ และภูเขา เป็นต้น

วิญญาณเหล่านี้ในภาษาละตินเรียกว่า “อนิม” (Anima) ซึ่งวิญญาณนี้หากมนุษย์ทำอะไรที่ไม่ถูกต้องอาจจะทำให้วิญญาณนี้ไม่พอใจและลงโทษมนุษย์ได้ ดังนั้นมนุษย์จึงต้องทำพิธีสวดอ่อนวอนเพื่อขอความกรุณา

นอกจากนี้ยังมีอีกความเชื่อหนึ่งในหมู่เกาะเมลานีเซียน (Melanesians) ที่เรียกอำนาจนี้ว่า “มานา” (Mana) วิญญาณแบบมานานี้เป็นวิญญาณแบบบุคคล เป็นอำนาจที่แฝงอยู่ในธรรมชาติ ต่างจากอนิมาที่เป็นอำนาจลึกลับแบบบุคคล อำนาจแบบมานาไม่ต้องเช่นไหว้หรือสวดอ่อนวอนเอาใจแบบอนิมา เพียงแต่หลีกเลี่ยงการกระทำบางอย่างซึ่งอาจให้โทษ การหลีกเลี่ยงไม่กระทำนี้เรียกว่า “ตาบู” (Taboo) เช่น การไม่รับประทานเนื้อสัตว์หรือพืชบางชนิด การไม่แต่งงานในสายเลือดเดียวกัน การไม่ปลูกต้นไม้บางชนิดในบ้าน เป็นต้น

๒. เกิดจากการนับถือธรรมชาติ

สืบเนื่องมาจากความช่างสังเกตของมนุษย์ที่เห็นความสม่ำเสมอของธรรมชาติก่อให้เกิดฤดูกาลต่างๆ การเกิดกระแสน้ำขึ้นน้ำลง การเกิดพระอาทิตย์ขึ้น พระอาทิตย์ลง พระจันทร์ขึ้น พระจันทร์ลง ปรากฏการณ์ทั้งหลายที่กล่าวมานี้เป็นผลมาจากอำนาจลึกลับที่มนุษย์ไม่สามารถหาเหตุผลมาอธิบายได้

แต่มันก็มีอยู่ในธรรมชาติ มนุษย์ในสมัยนั้นจึงผูกเรื่องขึ้นมากลายเป็นตำนานและเล่าต่อๆ กันมา เช่น ตำนานเทพเจ้ากรีก โรมัน เทพเจ้าอินเดีย เป็นต้น

๓. เกิดจากความเชื่อในลัทธิเอกเทวนิยม

เป็นทฤษฎีที่เสนอโดย คุณพ่อวิลเฮล์มชมิตต์ (Father Wilhelm Schmidt) ซึ่งเป็นบาทหลวงนิกายซุอิต ท่านเชื่อว่า บ่อเกิดของศาสนามาจากความเชื่อที่ว่า มีพระเจ้าที่ยิ่งใหญ่อยู่องค์หนึ่ง เป็นผู้สร้างสรรพสิ่งขึ้นมา เป็นบิดาของเทพเจ้าทั้งหลาย เมื่อพระองค์สร้างโลกแล้วก็ทรงปล่อยโลกให้เป็นไปตามวิถีทางของมันโดยพระองค์ติดต่อกับโลกนี้น้อยมาก แต่เชื่อว่าสักวันหนึ่งพระองค์จะเสด็จกลับมาอีก แนวคิดนี้จึงทำให้เกิดแนวคิดแบบเอกเทวนิยม (Monotheism)

๔. เกิดจากความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์

เป็นทฤษฎีที่เสนอโดย เซอร์ เจมส์ จอร์จ เฟรเซอร์ (Sir James George Frazer) ท่านเสนอไว้ว่า มนุษย์ได้พัฒนาเกี่ยวกับความคิดในเรื่องศาสนามีทั้งหมด ๓ ระยะ ดังนี้

ระยะที่ ๑ มนุษย์พยายามจะเอาชนะธรรมชาติโดยใช้ไสยศาสตร์ เวทย์มนต์ พ่อมด หมอผี เป็นต้น โดยจะใช้วิธีการเช่นสรวงบูชา การเต้นรำขบร้อง และการทำนาย ทั้งหมดนี้เกิดจากพื้นฐานที่ว่ามนุษย์พยายามที่จะควบคุมธรรมชาติ

ระยะที่ ๒ เป็นระยะที่มนุษย์มีศาสนาจึงเกิดพวกนักบวชขึ้นมา ใช้วิธีการสวดมนต์ อ้อนวอน และทำพิธีกรรมต่างๆ เพื่อให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนนับถือเกิดความพอใจ

ระยะที่ ๓ เป็นระยะเวลาที่เกิดความเจริญในทางวิทยาศาสตร์ การอธิบายสิ่งต่างๆ โดยอาศัยหลักของเหตุผลจึงเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง เช่น ถ้าชาวนาต้องการฝนเขาไม่ต้องทำพิธีแห่นางแมว เขาแค่ต้องไปหานักวิทยาศาสตร์ที่รับผิดชอบในการทำฝนเทียม ที่จะมีวิธีที่จะทำให้เกิดฝนขึ้นโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยเหตุและผลและเป็นรูปธรรมสามารถมองเห็นได้

๕. เกิดจากความปรารถนาอันรุนแรงที่จะสร้างพระเจ้าขึ้นมา

ฟอยเออบัค (Ludwig Feuerbach) ซึ่งเป็นนักปรัชญาชาวเยอรมันที่มีชื่อเสียงมากในศตวรรษที่ ๑๙ มีความเชื่อว่า พระเจ้าไม่มีอยู่จริง และความเชื่อในเรื่องพระเจ้านี้ก็เป็นเพียงความปรารถนาอันรุนแรงของมนุษย์ที่สร้างขึ้นมาจากปัญหาความยุ่งยากในชีวิตของเขาต่อมาศิษย์ของฟอยเออบัค ๒ คน คือ มาร์กซ์ (Karl Marx) และ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) เป็นผู้บุกเบิกความคิดในการปฏิเสธความมีอยู่ของพระเจ้า

มาร์กซ์ กล่าวว่า “ศาสนาคือยาเสพติด” เพราะเห็นว่า ศาสนาเป็นเพียงกระบวนการพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของการต่อสู้ในระหว่างชนชั้น ศาสนาเกิดจากคนกลุ่มหนึ่งได้สร้างกลไกขึ้นมาเพื่อควบคุมมวลชนไม่ให้เกิดความคิดในการต่อต้านหรือปฏิวัติ คนกลุ่มนั้น ได้แก่ นักปกครอง และนักบวชผู้ซึ่งพยายามทุกวิถีทางที่จะรักษาความมั่งคั่งและอำนาจในหมู่ตนให้นานที่สุด ดังนั้น พวกเขาจึงสร้างเรื่องราวเกี่ยวกับพระเจ้า สวรรค์และนรก สำหรับคนยากจนซึ่งเป็นชนชั้นส่วนใหญ่ให้ยอมรับในชีวิตที่ตนกำลังเผชิญอยู่ เพื่อความสุขนิรันดร์ในสวรรค์ คำสอนเหล่านี้ไม่ต่างอะไรไปจากฝิ่นที่มีฤทธิ์ทำให้ผู้เสพหลงมัวเมาคลั่งไคล้

พรอยด์ เป็นนักจิตวิทยาที่มีชื่อเสียงมากคนหนึ่ง เขามีความคิดเห็นว่า ศาสนาเกิดมาจากความรู้สึกผิดในจิตของแต่ละคนความรู้สึกผิดนี้สืบเนื่องมาจากความเกลียดชังพ่อที่มีมาตั้งแต่เด็กและฝังรากลึกในจิตไร้สำนึกของลูกชาย ทำให้พวกเขาพยายามชดเชยความรู้สึกโดยจินตนาการถึงพ่อที่มีความยิ่งใหญ่พิเศษ และเรียกว่า พระเจ้า ดังนั้น มนุษย์ที่สมบูรณ์ในแบบความคิดของพรอยด์ ก็คือ คนที่สามารถยับยั้งต่อสู้ปัญหาต่างๆ ด้วยตนเองโดยไม่อาศัยศาสนาและพระเจ้า แม้ว่าการเกิดขึ้นของศาสนาจะมีที่ชนะต่างๆ แตกต่างกันไป แต่ก็อาจสรุปได้ว่า ศาสนาเป็นความเชื่อถือของมนุษย์ในกลุ่มๆ หนึ่ง เมื่อเชื่อแล้วจะต้องมีการปฏิบัติให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันเพื่อความพ้นทุกข์ทางกายและใจ

ความเชื่อถือของมนุษย์ในด้านศาสนา

ความเชื่อถือของมนุษย์ในด้านศาสนามี ๒ ประเภท คือ

๑. ความเชื่อถือในอำนาจอันสูงสุดของพระเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ ความเชื่อแบบนี้ก่อให้เกิดเป็นลัทธิเทวนิยม (Theism) ซึ่งยอมรับในอำนาจอันศักดิ์สิทธิ์ของพระเจ้าว่าเป็นผู้สร้างสรรค์และทำลายโลก อำนาจของพระองค์จึงแผ่คลุมอยู่ไปทั่ว พระองค์ทรงสรรเสริญ ทรงรู้ทุกสิ่ง จึงไม่มีความรู้ใดปิดบังอำพรางพระองค์ได้ทรงสถิตอยู่ในทุกๆ แห่งความเชื่อเช่นนี้ได้แก่ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และศาสนาซิกข์ เป็นต้น

๒. ความเชื่อถือในหลักธรรมและกฎศีลธรรมต่างๆ และจริยธรรมต่างๆ ไปแต่ปฏิเสธพระผู้เป็นเจ้าว่าเป็นเป้าหมายสูงสุดและไม่เชื่อว่าโลกจะเกิดจากพระผู้สร้างนี้ เพราะเชื่อว่าโลกเกิดจากเหตุปัจจัยต่างๆ ศาสนาในกลุ่มนี้จึงเรียกว่า อเทวนิยม (Atheism) มีแนวความคิดอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลมากกว่าความเชื่อศรัทธา ได้แก่ ศาสนาพุทธ ศาสนาเซน คำสอนของเหลาจื้อและคำสอนของขงจื้อ เป็นต้น

องค์ประกอบของศาสนา

ศาสนาจะเป็นศาสนาที่สมบูรณ์ได้จะต้องมีองค์ประกอบครบถ้วน จะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไปไม่ได้ ถ้าขาดข้อหนึ่งไปก็ให้จัดเป็นลัทธิหรือปรัชญา องค์ประกอบของศาสนา มีดังต่อไปนี้

๑. ศาสดา คือ ผู้ประกาศคำสอนหรือผู้ก่อตั้งศาสนา ซึ่งมีตัวตนสามารถสืบค้นประวัติความเป็นมาได้อย่างมีหลักฐาน

๒. คำสอน คือ แนวทางในการปฏิบัติทางศาสนา ซึ่งศาสดาเป็นผู้บอกหนทางแห่งการปฏิบัตินั้นๆ ต่อมาได้มีการรวบรวมกันเป็นคัมภีร์เพื่อเป็นหลักปฏิบัติแทนองค์ศาสดา

๓. ผู้ทำพิธีกรรม ได้แก่ นักบวชซึ่งดำเนินตามแนวทางของศาสนาที่ได้สั่งสอนไว้ และเป็นผู้ที่สืบทอดคำสอนรวมทั้งประกาศคำสอนของศาสดา นอกจากนี้ยังเป็นผู้ที่ประกอบพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนา

๔. สถานที่ทำพิธีกรรม คือ สถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา อันเป็นศูนย์รวมจิตใจของศาสนิกชนในศาสนานั้นๆ

๕. ศาสนิกชน หรือผู้นับถือศาสนานั้นๆ ซึ่งต่างจากผู้ทำพิธีกรรม เพราะไม่จำเป็นต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด แต่ต้องปฏิบัติตามหลักคำสอนพื้นฐานที่ได้กำหนดไว้ในบทบัญญัติของศาสนา รวมทั้งเป็นผู้ให้

การสนับสนุนปัจจัยต่างๆ เพื่อให้ศาสนาของตนสามารถดำรงอยู่ได้ แต่ศาสนิกชนเหล่านี้ ก็สามารถที่จะเปลี่ยนมาเป็นผู้ทำพิธีกรรมหรือนักบวชได้ ถ้ามีความพร้อมตามข้อกำหนดในศาสนา

นอกจากองค์ประกอบทั้ง ๕ นี้แล้ว ผู้รู้บางท่านยังกำหนดให้เครื่องหมายทางศาสนาเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบเป็นสัญลักษณ์ที่กำหนดความเป็นพวกเดียวกัน เช่น ศาสนาพุทธ มีพระธรรมจักรเป็นสัญลักษณ์ศาสนาคริสต์มีไม้กางเขนเป็นสัญลักษณ์ ศาสนาอิสลาม มีพระจันทร์เสี้ยวและดาวเป็นสัญลักษณ์ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เครื่องหมายทางศาสนายังไม่ใช่สิ่งสูงสุดหรือสิ่งสำคัญที่ศาสนาทุกศาสนาจะต้องมีบางศาสนาอาจไม่มีเลยก็ได้ เช่น ศาสนาเซนและศาสนาตั้งเดิมของเผ่าต่างๆ

คุณค่าและความหมายของศิลปะ

ศิลปะเป็นคำที่มีความหมายทั้งกว้างและจำเพาะเจาะจง ทั้งนี้ย่อมแล้วแต่ทัศนะของแต่ละคน แต่ละสมัยที่จะกำหนดแนวความคิดของศิลปะให้แตกต่างกันออกไป หรือแล้วแต่ว่าจะมีใครนำคำว่า "ศิลปะ" นี้ไปใช้ในแวดวงที่กว้างหรือจำกัดอย่างไร

ศิลปะเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น

ในสมัยโบราณ นักปราชญ์ได้ให้ความหมายของศิลปะ (Art) ไว้ว่า ศิลปะ คือ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ไม่ได้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เพราะฉะนั้น ต้นไม้ ภูเขา ทะเล น้ำตก ความงดงามต่างๆ ตามธรรมชาติจึงไม่เป็นศิลปะ ดอกไม้ที่เห็นว่าสวยสดงดงามนักหนา ก็ไม่ได้เป็นศิลปะเลย ถ้าหากเรายึดถือตามความหมายนี้แล้ว สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นทั้งหลาย ก็ล้วนแล้วแต่เป็นศิลปะทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็น ภาพวาด ภาพพิมพ์ งานปั้น งานแกะสลัก เสื้อผ้าอาภรณ์ เครื่องประดับ ที่อยู่อาศัย ยานพาหนะ เครื่องใช้สอย ตลอดจนจนถึงอาวุธที่ใช้รบราฆ่าฟันกัน ก็ล้วนแต่เป็นศิลปะทั้งสิ้น ไม่ว่าจะมนุษย์สร้างสิ่งที่งดงาม เลิศหรู อลังการ หรือน่าเกลียดน่าชังอย่างไรก็ตาม ล้วนแต่เป็นงานศิลปะอย่างนั้นหรือไม่

ศิลปะเป็นผลงานการสร้างสรรค

ในสมัยต่อมา มีผู้ให้ความหมายของศิลปะว่า ศิลปะเป็นผลงานการสร้างสรรค ซึ่งในความหมายนี้ เราต้องมาตีความหมายของคำว่า "การสร้างสรรค" กันเสียก่อน การสร้างสรรค หรือที่ภาษาอังกฤษเรียกว่า "Creative" นั้น คือการทำให้เกิดบางสิ่งบางอย่างขึ้นมา ซึ่งบางสิ่งบางอย่างนั้นไม่เคยมีอยู่มาก่อน ทั้งที่เป็นผลิตผล หรือกระบวนการ หรือความคิด ดังนั้น สิ่งที่จะเป็นงานสร้างสรรคได้จะต้องเป็นประดิษฐ์กรรมใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อนในโลก หรือเป็นกระบวนการใหม่ๆ ที่สร้างขึ้นเพื่อกระทำการบางสิ่งบางอย่างให้ประสบผลสำเร็จ หรือเป็นการสร้างแนวคิดใหม่ ที่จะนำไปสู่วิธีการใหม่ๆ แนวคิดใหม่ๆ นี้เองที่เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างสรรค เพราะแนวคิดใหม่ จะนำไปสู่การพัฒนากระบวนการ หรือวิธีการใหม่ๆ ที่จะนำไปสู่ผลิตผลหรือประดิษฐ์กรรมใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นมาในโลก และตอบสนองความต้องการในด้านต่างๆ ของมนุษย์ได้ เพื่อแทนที่ผลิตผล หรือประดิษฐ์กรรมเดิม ที่ตอบสนองได้ไม่พอเพียง หรือไม่เป็นที่พอใจ การสร้างสรรคใน อีกความหมายหนึ่งจึงเกิดขึ้น คือ เป็นการทำให้ดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งมีหลายๆ วิธี โดยอาจเป็นการปรับปรุงกระบวนการใหม่ ให้ได้ผลิตผลมากกว่าเดิม หรือเป็นการปรับปรุงรูปแบบผลิตผลใหม่ โดยใช้วิธีการเดิม แต่ผลิตผลมีคุณภาพมากขึ้น แต่ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดๆ ก็ตาม เป็นการกระทำให้เกิดขึ้นจากการใช้แนวคิดแบบใหม่ๆ ทั้งสิ้น และเป็นผลของวิธีการคิดที่เรียกว่า "ความคิดสร้างสรรค"

ศิลปะคือความงาม

เมื่อเราพูดถึง ศิลปะ เรามักจะหมายถึง ความงาม แต่ความงามในที่นี้เป็นเรื่องของคุณค่า (Value) ที่เป็นคุณค่าทางสุนทรียะ แตกต่างจากคุณค่าทางเศรษฐกิจ ที่เป็นราคาของวัตถุ แต่เป็นคุณค่าต่อจิตใจความงามเกิดขึ้นด้วยอารมณ์ มิใช่ด้วยเหตุผล ความคิด หรือข้อเท็จจริง คนที่เคร่งครัดต่อเหตุผลหรือแห่งไปถึงที่คุณค่าทางวัตถุจะไม่เห็นความงาม คนที่มีอารมณ์ละเอียดอ่อนไหว จะสัมผัสความงามได้ง่ายและรับได้มาก ความงามให้ความยินดี ให้ความพอใจได้ทันทีโดยไม่ต้องมีเหตุผล ความยินดีนั้น เกิดขึ้นเองโดยไม่มี การบังคับ ความงามนั้นเกี่ยวข้องกับวัตถุก็จริง แต่มิได้เริ่มที่วัตถุ มันเริ่มที่อารมณ์ของคน ดังนั้น ความงามจึงเป็น อารมณ์ เป็นสุนทรียะหรือเป็นอารมณ์ที่ก่อให้เกิดความสุข เป็น ๑ ใน ๓ สิ่งที่เกิดความสุขกับมนุษย์ ซึ่งได้แก่ ความดี ความงาม และความจริง ผู้ที่ยอมรับและเห็นใน คุณค่าของทั้งสามสิ่งนี้ จะเป็นผู้มี ความสุข เนื่องจากความงามเป็นอารมณ์ เป็นสิ่งที่อยู่ในความรู้สึก นึกคิด ความงามจึงเป็นนามธรรม ดังนั้น การสร้างสรรคงานศิลปะ ก็เป็นการถ่ายทอดความงามผ่านสื่อวัสดุต่างๆ ออกมา เพื่อให้

ผู้อื่นได้สัมผัส ได้พบเห็น ได้รับรู้ สื่อต่างๆ จะเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้ชม เกิดอารมณ์ทางความงามที่แตกต่างกัน ตามค่านิยมของแต่ละบุคคล ความงามไม่ใช่ศิลปะ เนื่องจากว่า ความงามไม่จำเป็นต้องเกิดจากสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ในธรรมชาติก็มีความงามเช่นกัน เช่น บรรยากาศ ขณะที่พระอาทิตย์ขึ้น หรือตกดิน ความสวยงามสดชื่นของดอกไม้ ทิวทัศน์ธรรมชาติต่างๆ เป็นต้น งานศิลปะที่ดีจะให้ความพึงพอใจในความงามแก่ผู้ชมในขั้นแรก และจะให้ความสะเทือนใจที่คลี่คลายกว้างขวางยิ่งขึ้นด้วยอารมณ์ทางสุนทรียะของผลงานศิลปะนั้น ในขั้นต่อไป ความงามในงานศิลปะออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. ความงามทางกาย (Physical Beauty) เป็นความงามของรูปทรงที่กำหนดเรื่องราวหรือเกิดจากการประสานกลมกลืนกันของทัศนธาตุ เป็นผลจากการจัดองค์ประกอบทางศิลปะ

๒. ความงามทางใจ (Moral Beauty) ได้แก่ ความรู้สึก หรืออารมณ์ที่แสดงออกมาจากงานศิลปะหรือ ที่ผู้ชมสัมผัสได้จากงานศิลปะนั้นๆ ในงานศิลปะชิ้นหนึ่งๆ มีความงามทั้ง ๒ ประเภทอยู่ร่วมกัน แต่อาจแสดงออกอย่างใดอย่างหนึ่ง มากน้อยขึ้นอยู่กับประเภทของงาน เจตนาของผู้สร้างและการรับรู้ของผู้ชมด้วย

ความงามในศิลปะ เป็นการสร้างสรรค์ล้วนๆ ไม่เกี่ยวข้องกับความงามวัตถุในธรรมชาติ เป็นความงามที่แสดงออกได้แม้ในสิ่งที่น่าเกลียด หัวข้อ เรื่องราว หรือเนื้อหาที่ใช้สร้างงานนั้นอาจน่าเกลียด แต่เมื่อเสร็จแล้ว ก็ยังปรากฏความงามที่เกิดจากอารมณ์ที่ศิลปินแสดงออก ดังนั้น ความงามจึงเป็นศาสตร์อย่างหนึ่ง ที่ว่าด้วยความงามที่ศิลปินแสดงออกในงานศิลปะ ซึ่งเรียกว่า "สุนทรียศาสตร์" มีข้อความที่ใช้กัน มาตั้งแต่สมัยเรอเนซองส์จนถึงทุกวันนี้ว่า "ศิลปะมิได้จำลองความงาม แต่สร้างความงามขึ้น" ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่า "ศิลปะเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นจากความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดความงาม และความพึงพอใจ" ที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์สืบเนื่องกันมาตั้งแต่อดีตอันยาวนานจนถึงปัจจุบัน และจะสร้างสรรค์สืบต่อไปในอนาคตให้อยู่คู่กับเผ่าพันธุ์มนุษย์ไปตราบนานเท่านาน โดยมีการสร้างสรรค์ พัฒนารูปแบบต่างๆ ออกไปอย่างมากมายไม่มีที่สิ้นสุด

ศิลปะในความหมายต่างๆ

....ศิลปะ คือ ผลแห่งความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่แสดงออกมาในรูปลักษณะต่างๆ ให้ปรากฏซึ่ง สุนทรียภาพ ความประทับใจ หรือความสะเทือนอารมณ์ ความอัจฉริยภาพ พุทธิปัญญา ประสบการณ์ รสนิยมและทักษะของแต่ละคน เพื่อความพอใจ ความรื่นรมย์ ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี หรือความเชื่อทางศาสนา (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๓๐)

....ศิลปะ คือ ผลงานการสร้างสรรครูปลักษณะแห่งความพึงพอใจขึ้นมา และรูปลักษณะก่อให้เกิดอารมณ์รู้สึกในความงาม อารมณ์รู้สึกในความงามนั้นจะเป็นที่พึงพอใจได้ก็ต่อเมื่อ ประสาทสัมผัสของเรา ซึ่งชมในเอกภาพ หรือความประสมกลมกลืนกันในความสัมพันธ์อันมีระเบียบแบบแผน (Herbert Read, ๑๙๕๙)

....ศิลปะ คือ สิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น เพื่อแสดงออกซึ่งอารมณ์ ความรู้สึก สติปัญญา ความคิด และหรือความงาม (ชุลุด นิมเสมอ, ๒๕๓๔)

....ศิลปะ เป็นผลงานที่เกิดจากการแสดงออกของอารมณ์ ปัญญา และทัศนคติ รวมทั้งทักษะ ความชำนาญ ชำนาญของมนุษย์

การสร้างสรรคงานศิลปะในปัจจุบันมีแนวโน้มไปในทางการสร้างสรรค์ และการแสดงออกของอารมณ์ และความคิด ดังนั้น งานศิลปะนั้นอย่างน้อยที่สุดควรก่อให้เกิดอารมณ์ และความคิดสร้างสรรค์ กล่าวคือ เป็นงานที่สื่อให้ผู้ชมเกิดจินตนาการ นอกจากนั้น งานศิลปะที่ดีควรมีคุณค่าทางความงามซึ่งเกิดจากการใช้ องค์ประกอบของสุนทรียภาพ (วิรัตน์ พิชญ์ไพฑูริย์, ๒๕๒๔)

วัฒนธรรมและประเพณี

การท่องเที่ยวนั้น นอกจากจะก่อให้เกิดการสร้างงาน อันนำมาซึ่งรายได้สู่ท้องถิ่นทั่วทั้งประเทศแล้ว ยังเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยเผยแพร่ชื่อเสียงของประเทศไทยให้เป็นที่รู้จักไปทั่วโลก อุตสาหกรรมท่องเที่ยวประกอบด้วยปัจจัยหลาย ประการแต่ที่สำคัญก็คือ ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ซึ่งมีอยู่ในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก และมีความหลากหลาย เรียงรายอยู่ในทุกพื้นที่ของประเทศ สามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ ประเภทใหญ่ๆ คือ

๑. ประเภทที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ ป่าไม้ ภูเขา น้ำตก ชายหาด ทะเล และเกาะ แก่ง

๒. ประเภทที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ ศาสนสถาน โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสิ่งก่อสร้างอื่นๆ โดยมีวัตถุประสงค์ในการสร้าง และอายุ รวมทั้งรูปแบบสถาปัตยกรรมที่แตกต่างกันไป แต่ท้ายที่สุดก็กลายเป็น ทรัพยากรอันมีค่าทางการท่องเที่ยวของประเทศ

๓. ประเภทศิลปวัฒนธรรม กิจกรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นจะเห็นได้ว่า นอกจากทรัพยากรที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติประเภทที่ ๑ แล้ว ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวประเภท ที่ ๒ และ ๓ นั้นมีรากฐานมาจาก "วัฒนธรรมและประเพณี" ทั้งสิ้น

ความหมายของวัฒนธรรม

มีผู้ให้คำจำกัดความของคำว่า "วัฒนธรรม" ไว้มากมาย แต่เมื่อพิจารณาถึงสาระสำคัญแล้วสรุปได้ว่า "วัฒนธรรม" หมายถึง "แบบอย่างหรือวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนแต่ละกลุ่ม เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการอยู่ร่วม กันอย่างปกติสุขในสังคม "วัฒนธรรมแต่ละสังคมจะแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์ และทรัพยากรต่างๆ ลักษณะอีกประการหนึ่งของวัฒนธรรม คือ เป็นการสั่งสมความคิด ความเชื่อ วิถีการ จากสังคมนั้นๆ มีการเรียนรู้ และสามารถถ่ายทอดไปยังรุ่นต่อไปได้ วัฒนธรรมใดที่มีรูปแบบหรือแนวความคิดที่ไม่เหมาะสม ก็อาจจะเลือนหายไป

วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่แสดงความเป็นชาติให้ปรากฏชัดเจนขึ้น ประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่โดดเด่นทำให้คนไทย แตกต่างจากชาติอื่นๆ มีเอกลักษณ์ประจำชาติที่เห็นได้จากภาษาที่ใช้ อุปนิสัยใจคอ ความรู้สึกนึกคิดตลอดจนการ แสดงออกที่นุ่มนวล อันมีผลมาจากสังคมไทยที่เป็นสังคมแบบประเพณีนำ และเป็นสังคมเกษตรกรรม เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ใช้ชีวิตอยู่ในชนบท สภาพของสิ่งแวดล้อมที่ดี กล่อมเกลาจิตใจมีความโอบอ้อมอารี มีน้ำใจเอื้อเฟื้อ เกื้อกูลซึ่งกันและกันตลอดมา

หากแบ่งวัฒนธรรมด้วยมิติทางการท่องเที่ยวแล้ว จะสามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท ได้แก่ วัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม หมายถึงสิ่งที่ไม่ใช่วัตถุ ไม่สามารถมองเห็น หรือจับต้องได้ เป็นการแสดงออกในด้าน ความคิด ประเพณี ขนบธรรมเนียม แบบแผนของพฤติกรรมต่างๆ ที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา เป็นที่ยอมรับกันในกลุ่มของ ตนว่าเป็นสิ่งที่ดีงามเหมาะสม เช่น ศาสนา ความเชื่อ ความสนใจ ทัศนคติ ความรู้ และความสามารถ วัฒนธรรม ประเภทนี้เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิด วัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม ขึ้นได้ และในบางกรณีอาจพัฒนาจนถึงขั้นเป็น อารยธรรม (Civilization) ก็ได้ เช่น การสร้างศาสนสถาน ในสมัยก่อน เมื่อเวลาผ่านไปจึงกลายเป็นโบราณสถาน ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์

ข้อสังเกต

จึงเห็นได้ชัดเจนว่า วัฒนธรรมที่เป็นแนวความคิด ความเชื่อ เป็นนามธรรมล้วนๆ แต่เพียงอย่างเดียว ไม่ถือว่าเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยว วัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมเท่านั้น จึงจะสามารถพัฒนาให้เป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวได้ ตัวอย่างวัฒนธรรมที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยว ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถาน อุทยาน ประวัติศาสตร์ ศาสนสถาน โบราณวัตถุ งานศิลปกรรม สถาปัตยกรรม นาฏศิลป์ การละเล่นพื้นบ้าน เทศกาลและงาน ประเพณี งานศิลปหัตถกรรมที่พัฒนามาเป็นสินค้าประจำท้องถิ่น ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และอัยาศัยไมตรีของคนไทย ล้วนแล้วแต่เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทย เป็นเสมือนตัวเสริมการท่องเที่ยวให้มีความสมบูรณ์ เป็นจุดเด่นหรือจุดขายของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ เพิ่มความประทับใจให้นักท่องเที่ยวได้มากขึ้น ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีทรัพยากรประเภทศิลปวัฒนธรรมที่หลากหลาย แต่ก็มีการผลิตผสมผสานสอดคล้องเป็นวัฒนธรรมไทยได้อย่างกลมกลืน

แหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ แม้กระทั่งศาสนสถาน หรือโบราณวัตถุและสถาปัตยกรรมต่างๆ แสดงอดีตความเป็นมาของชาติไทย ที่มีความเจริญรุ่งเรืองตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งมีอายุ ๓ - ๔ พันปีมาแล้ว โดยมีหลักฐานเป็นแหล่งโบราณคดีกระจายอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศ ต่อมาในยุคสมัยประวัติศาสตร์ อาณาจักรของชนชาติไทยก็รวมกลุ่มเป็นปึกแผ่นมั่นคงยิ่งขึ้นตั้งแต่สมัยทวารวดี เชียงแสน สุโขทัย อโยธยา และรัตนโกสินทร์ เป็นลำดับ ระยะเวลาอันยาวนานนี้ ทำให้มีการสั่งสมความเจริญทางวัฒนธรรมแต่ละยุคแต่ละสมัย ต่อเนื่องกันมาโดยตลอด

แหล่งศิลปกรรมที่มีคุณค่ายิ่งเหล่านี้ นอกจากจะมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์แล้ว ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของ ประเทศอีกด้วย บางแห่งถือเป็นแหล่งอารยธรรมระยะแรกๆ ที่ปรากฏขึ้นในโลก มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของนักโบราณคดี ได้แก่ แหล่งชุมชนโบราณที่บ้านเชียง จ.อุดรธานี เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมสูงโดยเฉพาะกลุ่ม นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจพิเศษ (Special Interest Group)

ในภูมิภาคเดียวกับแหล่งชุมชนโบราณบ้านเชียง ยังมีแหล่งท่องเที่ยวในรูปของสถาปัตยกรรมอันยิ่งใหญ่ เป็นปราสาทที่ก่อสร้างด้วยอิฐหรือหิน มีอาณาเขตกว้างขวาง การจัดองค์ประกอบรูปทรงเป็นระเบียบ มีการกำหนดรูปแบบทางภูมิสถาปัตยกรรมที่สวยงาม ตลอดจนการจำหลักลายที่ประณีตละเอียดอ่อน ปราสาทที่สำคัญ ได้แก่ ปราสาทหิน พิมาย จ.นครราชสีมา ปราสาทหินพนมรุ้ง และปราสาทหินเมืองต่ำ จ.บุรีรัมย์

ส่วนพื้นที่ภาคเหนือ มีปราสาทที่สำคัญ ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย - ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย และอุทยานประวัติศาสตร์ จ.กำแพงเพชร ภาคใต้มีหลักฐานของชุมชนโบราณที่ จ.นครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดอารยธรรมอันเก่าแก่อีกแห่งหนึ่งของโลก

ความหมายของประเพณี

๑. ประเพณี มีความหมายรวมถึง แบบความเชื่อ ความคิด การกระทำ ค่านิยม ทัศนคติ ศีลธรรม จารีต ระเบียบ แบบแผน และวิธีการกระทำสิ่งต่างๆ ตลอดจนถึงการประกอบพิธีกรรมในโอกาสต่างๆ ที่กระทำกันมาแต่ในอดีตลักษณะสำคัญของประเพณี คือ เป็นสิ่งที่ปฏิบัติเชื่อถือมานานจนกลายเป็นแบบอย่างความคิด หรือการกระทำที่สืบต่อกันมา และยังมีอิทธิพลอยู่ในปัจจุบัน

๒. ประเพณีเกิดจากความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ เช่น อำนาจของดินฟ้าอากาศ และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยไม่ทราบสาเหตุต่างๆ ฉะนั้น ประเพณี คือ ความประพฤติของคนส่วนรวมที่ถือกันเป็นธรรมเนียม หรือ เป็นระเบียบแบบแผน และสืบต่อกันมาจนเป็นพิมพ์เดียวกัน และยังคงอยู่ได้ก็เพราะมีสิ่งใหม่เข้ามาช่วยเสริม สร้างสิ่งเก่าอยู่เสมอ และกลมกลืนเข้ากันได้ดี

๓. ประเพณี คือ ระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติที่เห็นว่าดีกว่า ถูกต้องกว่า หรือเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ใน สังคมและมีการปฏิบัติสืบต่อกันมา

๔. ประเพณี คือ ความประพฤติที่สืบต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ในหมู่คณะ เป็นนิสัยสังคม ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่ต้องเอาอย่างบุคคลอื่นๆ ที่อยู่รอบๆ ตน หากจะกล่าวถึงประเพณีไทย ก็หมายถึง นิสัยสังคม ของคนไทยซึ่งได้รับมรดกตกทอดมาแต่ดั้งเดิมและมองเห็นได้ในทุกภาคของไทย

๕. ประเพณี เป็นเรื่องของความประพฤติของกลุ่มชน ยึดถือเป็นแบบแผนสืบต่อกันมานาน ถ้าใครประพฤตินอกแบบ ถือเป็นการผิดประเพณี เป็นการแสดงถึงเอกลักษณ์ของชาติอีกอย่างหนึ่ง โดยเนื้อหาสาระแล้ว ประเพณีกับวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่กลุ่มชนในสังคมร่วมกันสร้างขึ้น แต่ประเพณีเป็นวัฒนธรรมที่มีเงื่อนไขที่ค่อนข้าง ชัดเจน กล่าวคือเป็นสิ่งที่สังคมสร้างขึ้นเป็นมรดก คนรุ่นหลังจะต้องรับไว้ และปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งๆ ขึ้นไปรวมทั้งมีการเผยแพร่แก่คนในสังคมอื่นๆ ด้วย

ชนิดของประเพณี

ประเพณีแบ่งตามลักษณะของความเข้มงวดในการที่จะต้องปฏิบัติตามเป็น ๓ แบบด้วยกันคือ

๑. จารีตประเพณี หรือ กฎศีลธรรม (Mores) คือ ประเพณีที่สังคมถือว่าถ้าใครฝ่าฝืนงดเว้น ไม่กระทำตามถือ ว่าเป็นความผิด จารีตประเพณีเกี่ยวข้องกับศีลธรรมของคนส่วนรวมในสังคมไทย เช่น การแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ เป็นต้น

จารีตประเพณี หรือกฎศีลธรรมของแต่ละแห่งย่อมไม่เหมือนกัน เพราะมีค่านิยม (Value) ที่ยึดถือต่างกัน ดังนั้น ถ้าบุคคลใดนำจารีตประเพณีของตนไปเปรียบเทียบกับของคนอื่นว่าดีหรือเลวกว่าตน ก็เป็นการเปรียบเทียบที่ไม่ถูกต้อง เพราะสภาพหรือสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความเชื่อต่างๆ ย่อมต่างกันไป เช่นเราเคารพผู้ที่อาวุโสกว่า แต่ชาวอเมริกันรักความเท่าเทียมกัน

๒. ขนบประเพณี (Institution) บางครั้งเรียกว่าระเบียบประเพณี หมายถึงประเพณีที่สังคม กำหนด ระเบียบ แบบแผนไว้อย่างชัดว่า ควรจะประพฤติปฏิบัติเป็นขั้นตอนอย่างไร เช่น ประเพณีแต่งงาน ต้องเริ่มตั้งแต่การหมั้น การแต่ง ซึ่งแต่ละขั้นตอนจะมีพิธีมากมายสำหรับคู่บ่าวสาวต้องปฏิบัติตาม หรือพิธีศพ ซึ่งจะต้องเริ่ม ตั้งแต่มีการรดน้ำศพ แต่งตัวศพ สวดศพ เผาศพ เป็นลำดับ

๓. ธรรมเนียมประเพณี (Convention) หมายถึง ประเพณีที่ปฏิบัติกันอยู่ในชีวิตประจำวัน หากมีการฝ่าฝืนก็ไม่ถือเป็นเรื่องผิด นอกจากจะเห็นว่าเป็นผู้เสียมารยาทเท่านั้น ไม่มีระเบียบแบบแผนเหมือน ขนบประเพณี

ขนบธรรมเนียมประเพณี

เป็นคำที่ใช้เรียกรวมกัน ซึ่งมีความหมายว่า สิ่งที่มีคุณค่าในสังคมหนึ่งๆ นิยมประพฤติปฏิบัติต่อเนื่องสืบกันมาเป็น เวลานาน จนยึดถือกันในชีวิตประจำวันต้องปฏิบัติเช่นนั้น จึงจะเกิดความสุขความเจริญ

ขนบธรรมเนียม

ขนบธรรมเนียมประเพณีไทยมีอยู่มากมายหลายประการ เช่น ผู้น้อยต้องมีความเคารพผู้ใหญ่ มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ แสดงความเคารพกันด้วยการยกมือไหว้หรือกราบ ทำการต้อนรับแขกที่มาเยี่ยมเยียนตามสมควร ผู้ชายไทยต้องทำงานหนักกว่าผู้หญิง ต้องประกอบอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่ง ต้องกล้าหาญ ต้องเป็นผู้ นำครอบครัว ครอบครัวยุคใหม่ควรศึกษาพระธรรมโดยบวชเป็นพระภิกษุอย่างน้อยหนึ่งพรรษา ผู้หญิงต้องแต่งกายมิดชิด เลี้ยงลูก จัดบ้านเรือนและปรุงอาหาร มีกิริยามารยาทเหมาะสมตามโอกาส

ประเพณี

ประเพณีทั่วไป คือ ประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติโดยทั่วไปทุกภาคของประเทศ อาจมีความแตกต่างกันบ้างในรายละเอียด เช่น

ประเพณีแต่งงาน

คือวิธีปฏิบัติก่อนที่หญิงชายจะอยู่ร่วมกันเป็นสามีภรรยา เมื่อหญิงชายรักกัน โดยผู้ปกครองของทั้งสองฝ่ายทราบแล้ว ฝ่ายชายจะจัดหาผู้ใหญ่ที่นับถือหรือบิดามารดา ไปทำการสู่ขอผู้หญิงจากผู้ปกครอง ทั้งนี้โดยมีการนัดแนะไว้ล่วงหน้า เมื่อตกลงกันแล้วฝ่ายชายต้องมอบของมีค่าให้ฝ่ายหญิงเพื่อเป็นของหมั้น เช่น แหวนเพชร เงิน สายสร้อยทองคำ หรือของมีค่าอื่นๆ ต่อจากนั้นก็ทำพิธีแต่งงานกัน โดยทั้งสองฝ่ายอาจเลี้ยงพระหรือใส่บาตรร่วมกัน และเชิญแขกที่เป็นญาติมิตรมารดน้ำอวยพร ส่วนมากจะเลี้ยงอาหารแก่แขกที่เชิญด้วย แล้วจดทะเบียนแต่งงานเพื่อให้สมบูรณ์ตามกฎหมาย แต่เดิมนั้นหญิงชาย มักจะหมั้นกันไว้ก่อนเป็นเวลานานก่อนจะแต่งงานกัน แต่ปัจจุบันมีการหมั้นและแต่งงานพร้อมกันในวันเดียว

ประเพณีลงแขก

คือการรวมคนเพื่อช่วยทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้เสร็จอย่างรวดเร็วทันเวลา เช่น การลงแขกเกี่ยวข้าว เมื่อมีงานที่ต้องการลงแขกเจ้าของงานต้องไปบอกเพื่อนบ้านและนัดเวลากัน เมื่อถึงเวลาบ้านที่ถูกขอแรงจะส่งคนไปช่วยลงแขกบ้านละคน ฝ่ายเจ้าของงานก็จะทำอาหารหวานคาวเลี้ยงคนที่มาช่วยทำงานด้วย ซึ่งในระหว่างเกี่ยวข้าว ยังมีการละเล่นร้องรำทำเพลงเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินอีกด้วย ปัจจุบันหาได้ยากแล้ว เนื่องจากมีการนำเครื่องจักรมาช่วยในการทำงาน

ประเพณีทำศพ

คือการปฏิบัติต่อผู้เสียชีวิต โดยญาติเป็นผู้บอกและเชิญให้ญาติพี่น้องคนอื่นๆ ตลอดจนมิตรสหาย และผู้ที่นับถือทราบการจัดงานศพ พิธีจะเริ่มด้วยการอาบน้ำศพหรือรดน้ำลงที่มือศพ เพื่อแสดงว่าเป็นการทำมาชโลศพ ผู้ที่รดน้ำศพควรขอมาต่อผู้เสียชีวิตด้วยหากเคยโกรธเคืองกันมาก่อน ต่อจากนั้นจึงเอาศพใส่โลงให้มิดชิด แล้วตั้งไว้ไม่เกิน ๗ วันเป็นส่วนมาก เพื่อให้มีการสวดพระอภิธรรมและทำบุญให้ผู้เสียชีวิต จากนั้นจึงทำพิธีเผาศพและเก็บกระดูกไว้ในที่อันสมควร หากไม่เผาเพราะญาติพี่น้อง ไม่พร้อมก็จะ

เก็บไว้ในที่บรรจุที่วัดก่อนรอนพร้อมแล้ว (ส่วนมาก ๑ ปี) จึงทำการเผา ผู้ที่ไปในงานศพ ควรแต่งกายไว้ทุกข์

ประเพณีทำบุญตักบาตร

การทำบุญ คือการปฏิบัติเพื่อเพิ่มพูนความดีให้แก่จิตใจของเรา ซึ่งสามารถทำได้หลายอย่าง แต่การทำบุญอย่างหนึ่งที่ได้สะดวกทั้งเด็กและผู้ใหญ่ก็คือ การตักบาตร เวลาเช้าพระสงฆ์จะอุ้มบาตรไปตามถนนหรือซอยต่างๆ ผู้ที่จะตักบาตรจะถือขันข้าว อาหารคาวหวานและดอกไม้ธูปเทียน คอยอยู่หน้าบ้าน เมื่อพระสงฆ์ผ่านมาก็จะนิมนต์ให้หยุด พอพระเปิดฝาบาตร ผู้ที่ตักบาตรก็ตักข้าวใส่ลงในบาตรพร้อม ทั้งอาหารอื่นๆ สำหรับดอกไม้ธูปเทียนนั้นหากจะใส่ด้วยพระจะทรงหายฝ่าบาตรขึ้นรับไว้ การใส่บาตรจะใส่พระก็รูปก็ได้ และใส่อาหารมากน้อยเท่าใดก็ได้ แต่ควรเป็นอาหารที่ทำสุกแล้ว

ประเพณีทำบุญบ้าน

ประเพณีที่คนไทยนิยมปฏิบัติกันมากอีกอย่างหนึ่ง ก็คือ การทำบุญบ้านหรือสถานที่ทำงาน โดยเจ้าของงานจะไปติดต่อพระที่วัดล่วงหน้าก่อนวันงานประมาณ ๑ หรือ ๒ วัน จะนิมนต์พระ ๕ หรือ ๙ รูปไปสวดมนต์ที่บ้าน เมื่อถึงกำหนดเวลาแล้วเจ้าของบ้านจุดธูปเทียนปักไว้หน้าพระพุทธรูป ต่อจากนั้นจะขอให้พระให้ศีล ๕ และสวดมนต์ หลังจากนั้นเจ้าของบ้านก็นำอาหารมาเลี้ยงพระ อาจถวายยา ดอกไม้ ธูปเทียนหรือปัจจัยแก่พระสงฆ์ด้วย พระจะสวดให้พรอีกครั้งและประพรมน้ำมนต์จึงเสร็จพิธี

ประเพณีบวชนาค

คนไทยมีประเพณีประจำชาติอยู่อีกอย่างหนึ่ง คือการบวชนาค ซึ่งมีความเชื่อกันว่าเมื่อผู้ชายอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์แล้ว ควรเข้าบวชในพุทธศาสนาช่วงระยะเวลาหนึ่ง เป็นกัณฑ์เดือนหรือกัณฑ์ปีก็ได้ ทั้งนี้เพื่อจะได้ถูกรวมให้เป็นให้เป็นคนที่มีจิตใจดีงาม และรู้จักบำเพ็ญคุณกุศล โดยพ่อแม่หรือผู้ปกครองและผู้ที่จะบวช จะต้องไปหาเจ้าอาวาสของวัดที่จะบวชเสียก่อน ๑ หรือ ๒ สัปดาห์ และแจ้งความประสงค์ให้ทราบ เจ้าอาวาสก็มอบให้พระรูปใดรูปหนึ่งในวัดเป็นผู้สอนให้ผู้บวชชานาคอยู่ประมาณ ๔ ถึง ๕ วันจนชานาคได้ เมื่อก่อนจะถึงวันบวช ๑ หรือ ๒ วัน ผู้บวชก็จะไปหาพระที่จะนำบวชซึ่งเรียกว่า พระอุปัชฌาย์ เมื่อรับทราบเวลาที่จะทำพิธีต่างๆ ในวันก่อนถึงวันบวชนั้นส่วนมากจะมีพิธีทำขวัญนาค โดยมีญาติและมิตรสหายพร้อมหน้าโดยเฉพาะคนเฒ่าคนแก่ พอรุ่งขึ้นก็นำนาคไปที่วัด ซึ่งเจ้าของงานส่วนมากมักจะจัด ขบวนแห่จากบ้านไปวัด เมื่อถึงวัดก็จะแห่หน้าครอบโบสถ์ ๓ รอบและนำเข้าโบสถ์ ต่อจากนั้นพระอุปัชฌาย์และพระสงฆ์อื่นๆ ก็จะดำเนินการตามระเบียบของสงฆ์ต่อไป

ประเพณีขึ้นปีใหม่

คนไทยเรารู้จักกันว่าปีหนึ่งมี ๑๒ เดือน ซึ่งนับอย่างไทยก็เริ่มที่เดือนอ้ายเดือนยี่เดือนสามเรื่อยไปจนถึงเดือนสิบสอง เมื่อสมัยก่อนคนไทยเรานับวันขึ้นปีใหม่ในเดือนห้า (เมษายน) แต่ในปัจจุบันได้กำหนดวันขึ้นปีใหม่เป็นวันที่ ๑ เดือนมกราคมตามแบบสากล คนไทยเรารู้ว่าปีใหม่เป็นปีที่เราหวังจะมีชีวิตที่ดีกว่า เดิมในทุกๆ ทาง ดังนั้นเมื่อถึงวันปีใหม่ เรานิยมทำบุญโดยการตักบาตร ไปอวยพรญาติและมิตรสหายขอพรจากผู้ใหญ่ และบางแห่งจัดงานเลี้ยงฉลองกัน

ประเพณีตรุษสงกรานต์

สงกรานต์กระทำกันในวันระหว่างวันที่ ๑๓, ๑๔, ๑๕ ของเดือนเมษายน แต่เดิมประเพณีสงกรานต์มีขึ้น เพื่อต้อนรับพระอาทิตย์ ซึ่งส่องแสงและให้ความอบอุ่นแก่โลก ต่อมาชาวไทยถือว่าเป็นงาน

เพื่อระลึกถึงปู่ ย่าตายาย และเป็นงานรื่นเริงในฤดูร้อนพร้อมกันไปด้วย เมื่อถึงวันสงกรานต์ประชาชนชาวไทย ทั้งหญิง และชาย ทั้งเด็กและผู้ใหญ่จะพากันไปวัดในตอนเช้า พร้อมทั้งนำอาหารและดอกไม้ธูปเทียนไป ถวายพระ เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ปู่ตายายที่ล่วงลับไปแล้ว หรือนิมนต์พระไปสวดมนต์ที่บ้าน ต่อจากนั้น จะมีการ สรงน้ำพระพุทธรูปประจำบ้านเรือนและที่วัด แล้วมีการนำน้ำหอมไปรดญาติผู้ใหญ่ที่นับถือ ซึ่งอวยพร ให้ผู้รดมีความสุขความเจริญด้วย นอกจากนั้นก็มีการสาดน้ำกันด้วยความสนุกสนาน ในวันสงกรานต์เรามักทำ ความสะอาดแทนบูชาพระบ้านเรือนที่อาศัย รวมทั้งคอกสัตว์เลี้ยง การปฏิบัติในประเพณี สงกรานต์เท่าที่กล่าว มานี้เป็นปฏิบัติของส่วนรวมโดยทั่วไป แต่ที่จริงแล้วในแต่ละท้องถิ่นยังมีการ ปฏิบัติปลีกย่อยเพิ่มเติมอีกมาก

ประเพณีท้องถิ่น

นอกจากประเพณีทั่วไปที่กล่าวมาแล้วนั้น ยังมีประเพณีประจำภาคหรือประเพณีท้องถิ่นซึ่งมี อยู่มากมายอีกด้วย เช่น

ภาคกลาง

ประชาชนในภาคกลาง ซึ่งรวมถึง ๔ จังหวัดในภาคตะวันออก ได้แก่ ชลบุรี จันทบุรี ตราด และระยอง ยังคงยึดถือและปฏิบัติตามประเพณีทั่วไปเหมือนภาคอื่นๆ แต่จะมีรายละเอียดปลีกย่อยเพิ่มเติม ไปเป็นพิเศษ เช่น ประเพณีสงกรานต์ โดยทั่วไปแล้วมีการสรงน้ำพระพุทธรูป รดน้ำผู้ใหญ่ที่เคารพ นับถือ และการเล่นสาดน้ำ แต่ในจังหวัดภาคกลางหลายแห่ง โดยเฉพาะชาวไทยเชื้อสายมอญ ได้มีการปฏิบัติ ที่แตกต่าง เช่น มีการทำบุญใส่บาตรตอนเช้า กลางวันมีการเลี้ยงพระด้วยข้าวแช่ มีการจัดขบวน แห่ปลาไป ปล่อยในแม่น้ำลำคลอง นอกจากนั้นยังมีการเล่นสะบ้า รำมอญซอนผ้า และแม่ศรีเรือน เป็นต้น บางแห่งจะมีการจัดขบวนแห่แข่งขันไปก่อพระเจดีย์ทรายในวัด ส่วนชาวไทยรามัญในจังหวัดปทุมธานี จะจัดตั้งศาลเพียงตา ขึ้นทุกบ้าน และทำข้าวแช่ไปถวายวัด พร้อมกับการแบ่งไว้บนศาลเพียงตาด้วย เพื่อเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษและ ผีบ้านผีเรือนต่างๆ และที่จังหวัดตราดมีการทรงผีควาย ทรงผีกระดัง และเล่น สะบ้ากัน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

งานประเพณีของชาวอีสานยึดหลักของ "ฮีตสิบสองคองสิบสี่" "ฮีตสิบสอง" หมายถึง จารีต ประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติในรูปของงานบุญทั้ง ๑๒ เดือน ได้แก่ เดือนเจียงหรือเดือนอ้าย จะมีงาน "บุญเข้า กรรม" เดือนยี่ "งานบุญคุณลาน" เดือนสาม "งานบุญข้าวจี่" เดือนสี่ "งานบุญพระเวส" เดือนห้า "งานบุญสงกรานต์หรือสงกรานต์" เดือนหก "งานบุญบั้งไฟ" เดือนเจ็ด "งานบุญซำฮะ" เดือนแปด "งานบุญ เข้าพรรษา" เดือนเก้า "งานบุญข้าวประดับดิน" เดือนสิบ "งานบุญข้าวสากหรือกระยาสารท" เดือนสิบเอ็ด "งานบุญออกพรรษา" เดือนสิบสอง "งานบุญกฐิน"

ส่วนคำว่า "คองสิบสี่" และ "ฮีตบ้านคองเมือง" หมายถึงครรลองคลองธรรมหรือแบบแผน ในการประพฤติปฏิบัติ ๑๔ ประการ เช่น ให้ล้างเท้าก่อนขึ้นบ้าน ตั้งแต่เข้ามาใส่บาตร ห้ามเดินเหยียบเงา พระสงฆ์ ให้กราบไหว้บิดามารดา เก็บดอกไม้ธูปเทียนบูชาพระ และหมั่นฟังธรรมทุกวัน เป็นต้น ส่วน "คองเมือง" เป็นกฎที่ผู้ปกครองบ้านเมืองจะต้องยึดถือ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการปกครอง

ประเพณีหนึ่งในฮีตสิบสองที่เป็นงานสำคัญที่สุด คือ ประเพณีบุญพระเวส หรือการเทศน์ มหาชาติซึ่งจัดทำขึ้นในเดือน ๔ คือเดือนมีนาคม วัดใดจะทำบุญพระเวสก็จะมีการประชุมอุบาสกและอุบาสิกา เพื่อตกลงเรื่องการจัดงาน และตกแต่งศาลาโรงธรรมด้วยกระดาษสี และธงสีต่างๆ ใช้ต้นกล้วย ต้นอ้อยและ ทางมะพร้าวมาจัดแต่งเป็นซุ้ม ในวันรวม (คือวันก่อนเทศน์ ๑ วัน) อุบาสกอุบาสิกาทั้งหลายจะไปรวมกัน

ที่วัดเพื่อทำพิธีมนต์พระอุปัชฌาย์ และแห่พระเวสสันดรกับนางมัทรีเข้าเมือง ในวันรุ่งขึ้นซึ่งเป็นวันเทศน์ อุบาสก อุบาสิกาจะไปที่วัดตั้งแต่เวลาตี ๔ เพื่อฟังเทศน์มหาเวสสันดรชาดก ตั้งแต่กัณฑ์ทศพรเรื่อยไปจนครบ ๑๓ กัณฑ์ โดยส่วนใหญ่เทศน์เป็นทำนองพื้นเมืองเมื่อจบกัณฑ์หนึ่งๆ จะมีการบรรเลงด้วยฆ้อง กลอง และระนาด พระภิกษุที่เทศน์กัณฑ์ใดก็รับปัจจัยที่จัดมาของกัณฑ์นั้น ที่พิเศษอีกอย่าง คือชาวบ้านจะจัดอาหารซึ่งมีขนมจีนเป็นหลักเลี้ยงทุกคนที่มาร่วมงาน นอกจากนี้ยังมีงานประเพณีที่น่าสนใจอีก หลายงานซึ่งได้รับการสนับสนุนจนเป็นงานที่มีชื่อเสียงของประเทศ

ภาคใต้

มีประเพณีที่เป็นที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เช่นกัน โดยเฉพาะประเพณีที่เกี่ยวข้องทางศาสนา ได้แก่ ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ ประเพณีสารทเดือนสิบของ จ.นครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นศูนย์กลางทาง พุทธ ศาสนาและศิลปวัฒนธรรมในอดีต งานแข่งโพนลากพระ จ.พัทลุง เทศกาลกินเจ จ.ภูเก็ตและตรัง งาน สมโภชเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว จ.ปัตตานี หรืองานประเพณีเล็กๆ อย่างประเพณีลอยเรือชาวเล ที่เกิดจากความเชื่อของชาวเกาะหลีเป๊ะ จ.สตูล และอีกหลายพื้นที่ในภูเก็ต พังงา และกระบี่

ภาคเหนือ

ประเพณีที่สำคัญของภาคเหนือ คือ งานปอยหลวง คำว่า "ปอย" แปลว่า ฉลอง คำว่า "หลวง" แปลว่า ใหญ่โต งานปอยหลวงจึงแปลว่า งานฉลองที่ยิ่งใหญ่ งานนี้จัดขึ้นเพื่อฉลองวัดวาอาราม เช่น สร้างกุฏิใหม่ ศาลาการเปรียญใหม่ ซ่อมเจดีย์เสร็จ เป็นต้น กำหนดจัดงานขึ้นในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนมิถุนายนเป็นเวลา ๗ วัน โดยวัดที่มีงานปอยหลวงจะบอกบุญให้ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง และวัดต่างๆ ในจังหวัดทราบ (เรียกว่าแจกใบฎีกาแผ่หน้าบุญ) เมื่อวัดต่างๆ ทราบแล้วก็บอกให้ชาวบ้านในเขตของตน ทำเครื่องไทยทานมารวมกัน แล้วจัดเป็นขบวน มีเครื่องดนตรี เช่น ฆ้อง กลองยาว ฉาบ ฉิ่ง ปีทำการประคองแห่แห่นพ้อรำเป็นขบวนครั้วทานไปยังวัดเจ้าของงาน พร้อมทั้งมีการประกวดขบวนครั้วทานของแต่ละวัดด้วย เครื่องครั้วทานที่จัดมานั้นจะมอบไว้ให้วัดที่เป็นเจ้าของงาน

เทศกาลและงานประเพณี

เทศกาล หมายถึง ช่วงเวลาที่กำหนดไว้เพื่อจัดงานบุญและงานรื่นเริงในท้องถิ่น เป็นการเน้นไปที่การกำหนดวัน เวลา และโอกาสที่สังคมแต่ละแห่งจะจัดกิจกรรมเพื่อเฉลิมฉลองโดยมีฤดูกาลและความเชื่อเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดเทศกาลและงานประเพณี

ประเทศไทยเป็นดินแดนแห่งพุทธศาสนา พิธีกรรมทางศาสนาจึงแทรกอยู่ในเทศกาล และงานประเพณีเป็นส่วนใหญ่ เริ่มตั้งแต่พิธีกรรมในแต่ละขั้นตอนของชีวิต พิธีกรรมหรือกิจกรรมเกี่ยวกับอาชีพ ทางเกษตรกรรมและอื่นๆ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ ได้กลายเป็นหนึ่งในปัจจัยหลักทางการท่องเที่ยวในปัจจุบัน

เทศกาลและงานประเพณีของไทยยังสามารถจำแนกได้เป็น ๔ กลุ่ม เพื่อให้ได้รูปแบบที่มีความเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมมากที่สุด รวมทั้งมีเนื้อหาที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยวด้วย ได้แก่

เทศกาลหรือประเพณีที่มีเป้าหมายทางเศรษฐกิจ

ส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับพืชผลทางเกษตรกรรม มีทั้งอาหารผลิตภัณฑ์จากพืชและสัตว์ เช่น งานวันลิ้นจี่ จ.เชียงราย งานวันลำไย จ.ลำพูน ลางสาด จ.อุตรดิตถ์ งานมหกรรมไม้ดอกไม้ประดับ จ.เชียงใหม่ งานเทศกาลไหม จ.ขอนแก่น เป็นต้น

เทศกาลหรือประเพณีที่ผสมผสานการละเล่นพื้นเมืองกับความเชื่อทางศาสนา

เป็นงานที่เน้นกิจกรรมทางศาสนา ได้แก่ งานแห่เทียนเข้าพรรษา จ.อุบลราชธานี งานวันสารทเดือนสิบ จ.นครศรีธรรมราช งานประเพณีกินเจ จ.ภูเก็ตและตรัง เป็นต้น สำหรับงานที่เน้นกิจกรรมการละเล่น ได้แก่ งานยี่เป็ง จ.เชียงใหม่ งานแข่งเรือยาว จ.น่าน พิจิตร และพิษณุโลก งานเผาเทียนเล่นไฟ จ.สุโขทัย งานไหลเรือไฟ จ.นครพนม งานบุญบั้งไฟ จ.ยโสธร งานแสดงช้าง จ.สุรินทร์ งานว่าวสนามหลวง กรุงเทพฯ งานแข่งเรือกอ และ จ.นราธิวาส

เทศกาลหรือประเพณีที่แสดงคุณค่าทางประวัติศาสตร์

ได้แก่ งานสัปดาห์สะพานแม่น้ำแคว จ.กาญจนบุรี งานแสดงแสงเสียงอยุธยาจรดทั่วโลก จ.พระนครศรีอยุธยา งานนบพระเล่นเพลง จ.กำแพงเพชร เป็นต้น

เทศกาลหรือประเพณีที่แสดงศิลปวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มชน

ได้แก่ งานแห่ผีตาโขน จ.เลย งานประเพณีบุญกำฟ้า จ.นครสวรรค์ งานโยนบัว จ.ปทุมธานี และสมุทรปราการ งานปล่อยเต่า จ.ภูเก็ต และพังงา

อีตลีสอง

อีต หรือ จาริต เป็นวิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมที่คนท้องถิ่นอีสานได้ปฏิบัติสืบๆ กันมาจนกลายเป็นประเพณี

๑. บุญเข้ากรรมหรือบุญเดือนอ้าย
๒. บุญคูณลานหรือบุญเดือนยี่
๓. บุญข้าวจีหรือบุญเดือนสาม
๔. บุญเผาหรือบุญเดือนสี่
๕. บุญสงฆ์หรือบุญเดือนห้า
๖. บุญบั้งไฟหรือบุญเดือนหก
๗. บุญซำฮะหรือบุญเดือนเจ็ด
๘. บุญเข้าพรรษาหรือบุญเดือนแปด
๙. บุญข้าวประดับดินหรือบุญเดือนเก้า
๑๐. บุญข้าวสาก (สลาภภัต)หรือบุญเดือนหก
๑๑. บุญออกพรรษาหรือบุญเดือนสิบเอ็ด
๑๒. บุญกฐินหรือบุญเดือนสิบสอง

ครองสิบสี่

ครอง คือระบบการปกครอง ได้แก่ตัวบทกฎหมายโบราณมี ๑๔ ข้อ เรียกว่าครองสิบสี่ คือ ครองสิบสี่ที่พระเจ้าแผ่นดินจะทำต่อไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน

๑. ทรงแต่งตั้งผู้ซื่อสัตย์สุจริต เคารพยำเกรงขยันหมั่นเพียร ให้เป็นอุปฮาดราชมนตรี เป็นต้น
๒. หมั่นประชุมอุปฮาด ราชมนตรี ช่วยกันบริหารบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรือง
๓. ทรงตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรม ๑๐ ประการ คือ
 ๑. บริจาคสละทรัพย์สร้างวัดวาอาราม ขุดน้ำบ่อน้ำหอมน้ำสาละเป็นต้น
 ๒. ศิล ดำรงมั่นในปัญญาศีลและอุโบสถศีล เป็นเนืองนิตย์
 ๓. บริจาคสละทรัพย์สร้างวัดวาอาราม ขุดน้ำบ่อน้ำหอมน้ำสาละเป็นต้น
 ๔. อาชชวะ มีใจเที่ยงตรงดำรงมั่นในศีลธรรม
 ๕. มัททวะอ่อนโยนไม่แข็งกระด้าง
 ๖. ตะบะชำระความชั่วจากจิตใจ
 ๗. อักโกระ ไม่ดูร้าย
 ๘. อวิหิงสา ไม่เบียดเบียน
 ๙. ชันติ อดทนต่อเหตุการณ์ต่างๆ
 ๑๐. อวิโรธนะ ไม่ยินดียินร้าย ในสิ่งที่ควรยินดียินร้าย
๔. ถึงวันขึ้นปีใหม่นิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ และนำน้ำอบน้ำหอมมาสาธุบูชา
๕. ถึงวันขึ้นปีใหม่ให้เสนาอำมาย์นำเครื่องบรรณาการ น้ำอบน้ำหอมมาบูชาเสกชาติของตน
๖. ถึงเดือนหก นิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ ถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาต่อเจ้ามหาชีวิต
๗. ถึงเดือนเจ็ด ให้เลี้ยงมเหสักข์หลักเมือง บูชาเทวดาทั้ง ๔ คือ ท้าวจาดูโลกบาล อันได้แก่ ท้าวธรรมา ท้าววิรุฬหก ท้าววิรุฬปัก ท้าวภูเวง

๘. ถึงเดือนแปด นิมนต์พระสงฆ์มาชำระป่าเบิกหว่านแะทรายตอกหลักบ้านเมือง
 ๙. ถึงเดือนเก้า ปาวเดินให้ประชาชนทำบุญข้าวประดับดินอุทิศส่วนกุศลแก่ญาติที่ล่วงลับ
 ไปแล้ว

๑๐. ถึงเดือนสิบ ปาวเดินให้ประชาชนทำบุญข้าวสากอุทิศส่วนกุศลแก่ญาติที่ล่วงลับไปแล้ว

๑๑. ถึงเดือนสิบเอ็ด ให้ประชาชนไปทำบุญออกพรรษา และไปนมัสการและมุธาภิเษก
 ชาติหลวง

๑๒. พอถึงเดือนสิบสอง ให้ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินมารวมที่หน้าพระลานหลวง แห่เจ้าชีวิตไปสร่งน้ำ
 ในแม่น้ำ

๑๓. ให้วัดที่อยู่ใกล้แม่น้ำ มีเชื้อสงฆ์ วัดละหนึ่งลำขึ้นสิบสามค่ำเป็นวันสงฆ์

๑๔. ให้มีสมบัติคุณเมือง หรือค่าควรเมือง ครบ ๑๔ อย่าง คือ

๑. หูเมือง มีทูตานุทูตผู้ฉลาดมีปัญญาดี
๒. ตาเมือง มีนักปราชญ์สอนอรรถสอนธรรม
๓. แก่นเมือง มีพระสงฆ์ผู้แตกฉานในพระธรรมวินัย
๔. ประตูเมือง มีอาวุธยุทธโศปกรณ์ป้องกันอริราชศัตรู
๕. ฮากเมือง มีหุฮาทายเหตุร้ายและดี
๖. เหน้เมือง มีเสนาอำมาย์ผู้เที่ยงธรรม
๗. ชื่อเมือง มีโยธาทหารผู้แก่กล้า
๘. ฝาเมือง มีตาทวนตาแสงผู้ซื่อสัตย์
๙. ขาง (แป) เมือง มีเจ้านายตั้งอยู่ในศีลธรรม
๑๐. เขตเมือง มีผู้ฉลาดพื้นที่ที่ตั้งเมือง
๑๑. สติเมือง มีคหบดีเศรษฐีและทวยค้า
๑๒. ใจเมือง มีแพทย์ผู้ฉลาดเชี่ยวชาญ
๑๓. คาเมือง มีภูมิภาค มีราคาต่างวด
๑๔. เมฆเมือง มีเทวดาอาศัยหลักเมือง

ครองสิบสี่นี้เป็นครองที่ราษฎรจะทำต่อราษฎรด้วยกัน คือ

๑. เมื่อได้ข่าวใหม่หรือผลหมากรากไม้ใหม่ ให้บริจาคทานแก่ท่านผู้มีศีล แล้วตนเองจึงบริโภค
 และให้แจกแก่ญาติพี่น้องด้วย

๒. อย่าโลภกล้าตายชิงต้าย้อย อย่าจ่ายเงินแดงอย่าแปลงเงินกว้าง และอย่ากล่าวคำหยาบช้า
 กล้าแข่งต่อกัน

๓. ให้เฝ้าตายหรือกำแพงเฮื่อนของตน แล้วปลูกหอบูชาเทวดาไว้ในสี่แจบ้านหรือแจเฮื่อน

๔. ให้ล้างตีนก่อนขึ้นเฮื่อน

๕. เมื่อถึงวันศีล ๗ - ๘ ค่ำ ๑๔ - ๑๕ ค่ำ ให้สมமாக่อนเส้า สมมาแม่คี่ไฟ สมมาแม่บันได
 สมมาปักตุเฮื่อนที่ตนอยู่อาศัย

๖. ให้ล้างตีน (ล้างเท้า) ก่อนจักนอนในเวลากลางคืน

๗. ถึงวันศีล เมียให้เอาดอกไม้ ระบุเทียน สมมาผ้าและให้เอาดอกไม้ระบุเทียนไปถวายสังฆเจ้า

๘. ถึงวันศีลดับ ศีลเพ็งให้นิมนต์พระสงฆ์มาสวดมนต์เฮื่อน แล้วทำบุญใส่บาตร

๙. เมื่อภิกษุมาบิณฑบาต อย่าเอาผ้าปกหัว อย่าอุ้มลูกจูงหลาน อย่าถืออาวุธต่างๆ

๑๐. เมื่อภิกษุเข้าปริวาสกรรมให้มีขันข้าวตอกดอกไม้ ระบุเทียนและเครื่องอัฐฐะบริขาร
 ไปถวายทาน

๑๑. เมื่อเห็นพระภิกษุสงฆ์ผ่านมา ให้นั่งลงยกมือไหว้แล้วค่อยเจรจา
๑๒. อย่าเหยียบเงาเจ้าภิกษุ ตนมีศีลบริสุทธิ์
๑๓. อย่าเอาอาหารเงื่อนทานให้แก่สังฆเจ้า และอย่าเอาอาหารเงื่อนให้ตัวตนกิน
๑๔. อย่าเสพงามคุณในวันศีล วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันมหาสงกรานต์และวันเกิดของตน

ฮีตที่ ๑ บุญเข้ากรรมหรือบุญเดือนอ้าย

เดือนอ้ายหรือเดือนหนึ่ง หรือบางที่อาจจะเรียกว่าเดือนเจียงก็ได้มีประเพณีการทำบุญประจำเดือน คือ "บุญเข้ากรรม" ได้มีบทพญาที่กล่าวถึงบุญประจำเดือนนี้ว่า

**ตกฤดูเดือนอ้ายปลายลมมาลีหนาวหนาว
ตกหว่างช่วงสังโฆเจ้าเพ็นเข้ากรรม
เฮามาพากันคำทำบุญตักบาตร
ปริวาสช้อยหยังชูคำศาสนา**

การเข้ากรรม คือ การอยู่ปริวาสกรรมของภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ซึ่งเรื่องของการอาบัตินี้เป็นเรื่องของพระที่ล่วงละเมิดพระวินัยหรือศีลแล้วเกิดโทษหรือความผิด ที่นี้เมื่อเกิดโทษแล้วก็ต้องมีการลงโทษ อันเป็นเรื่องธรรมดาของการอยู่ร่วมกันในสังคม ต้องมีขอบเขตของสังคม หรือกฎระเบียบต่างๆ ที่สังคมนั้นๆ บัญญัติขึ้น เพื่อเป็นการป้องกันรักษาคนหมู่มากหรือสังคมส่วนรวม ไม่ให้เกิดความเสียหายต่อระบบของสังคม

ในสังคมของพระก็เช่นเดียวกันมีกฎระเบียบคือศีลของพระ หรือ พระวินัยเมื่อเกิดความผิดหรือการล่วงละเมิดศีลเกิดขึ้นก็ได้มีการชำระโทษหนักบ้าง เบาบ้าง ตามสมควรแก่ความผิดที่เกิดขึ้น ที่หนักที่สุดสำหรับพระคือการขาดจากความเป็นพระ หรือการต้องอาบัติปาราชิกนั่นเอง สำหรับการอยู่ปริวาสกรรมเป็นการลงโทษพระที่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ซึ่งเป็นอาบัติที่มีโทษอย่างกลาง เมื่ออยู่ปริวาสและออกจากปริวาสเรียบร้อยแล้ว ถือว่าเป็นผู้มีศีลที่บริสุทธิ์ เป็นภิกษุภาวะที่สมบูรณ์แบบ การอยู่ปริวาสนี้ไม่ใช่เรื่องของการล้างบาป แต่เป็นเรื่องของการลงโทษแก่ผู้ประพฤติผิดกฎระเบียบของสังคม ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาๆ ของสังคมทุกๆ ไป

นอกจากนี้คำว่า เข้ากรรม คนอีสานสมัยก่อนๆ ใช้คำนี้เรียกผู้หญิงที่คลอดลูกใหม่แล้วอยู่ไฟ เพื่อให้หมดลูกแห้งและเข้าอุ้งเร็วว่า "แม่อยู่กรรม" เป็นที่น่าสันนิฐานได้ว่าการอยู่กรรมตามความหมายที่ได้กล่าวไปข้างต้นก็เป็นเหตุผลอันหนึ่ง และนอกจากนี้ การอยู่กรรม น่าจะมีความหมายอีกลักษณะหนึ่ง คือ เพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ที่ได้อุทิศส่วนให้เลี้ยงลูกให้เติบโตมาด้วยความยากลำบาก โดยเฉพาะแม่นั้นนอกจากเลี้ยงลูกแล้วยังได้ดูแลลูกตั้งแต่ออยู่ในท้อง เพราะถ้าหากว่าลูกไม่ได้รับการเลี้ยงดูและการดูแลรักษาอย่างดีจากแม่ตั้งแต่ออยู่ในท้อง อาจจะทำให้ลูกเสียชีวิต หรืออาจจะเกิดมามีร่างกายไม่สมบูรณ์ มีความพิการ เช่นว่า ปากแหว่ง เพดานปากโหว่ แขนด้วน เป็นต้น ซึ่งสาเหตุเหล่านี้เกิดขึ้นได้เพราะอิทธิพลสารเคมีและตัวยาบางชนิด เช่น ยาธาติโดไมด์ ยาสเตโรยโตมัยซิน ยาโคแรมฟินิคอล เป็นต้น และนอกจากนี้แม่ที่สูบบุหรี่ ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในขณะตั้งครรภ์ โดยเฉพาะคุณแม่สมัยใหม่ ก็อาจจะทำให้ลูกเป็นโรคสมองเสื่อม แท้งลูกง่าย คลอดก่อนกำหนดได้

โดยอาศัยที่ว่ากรอยู่กรรมมีการทรมาณตนเช่นว่า มีการนั่งสมาธิเดินจงกรม สวดมนต์ภาวนา ใช้เวลามากกว่าปกติ บางทีมีการอดข้าว อดน้ำถึง ๒ - ๓ วันก็มี หรือบางทีก็ถูกอาจารย์กรรมฝึกหนัก ทั้งนี้ก็เพื่อให้รู้และเข้าใจความยากลำบากของคำว่า กรรม หรืออยู่กรรม ที่แม่ได้อยู่ไฟหรือว่าอยู่กรรมนั้นมีความยากลำบากเพียงไร เพราะฉะนั้น คนในสมัยก่อนๆ จึงมีความตระหนักและเข้าใจในบุญคุณของพ่อแม่ ไม่มีข้าวปรากฏให้ได้ยินเห็นว่า ลูกฆ่าพ่อ ตีแม่ ลูกอกตัญญู แต่กลับเทิดทูนพ่อแม่ในฐานะบุพชนียบุคคลในระดับครอบครัวอย่างแท้จริง

ในกิจกรรมของพระในการนี้ พุทธศาสนิกชนผู้หวังบุญกุศลก็ร่วมกันดูแลอุปฐากรักษาพระเจ้า พระสงฆ์ที่เข้าอยู่กรรม บริจาคทาน รักษาศีล ฟังธรรม เกี่ยวกับการเข้าอยู่ปริวาสกรรมของพระภิกษุ เรียกว่า "บุญเข้ากรรม" ส่วนกำหนดการทำบุญดังกล่าวได้กำหนดเอาเดือนอ้าย ส่วนจะเป็นข้างขึ้นหรือข้างแรมก็ได้ และเพราะมีกำหนดทำกันในระหว่างเดือนอ้ายนี้เอง จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "บุญเดือนอ้าย"

สำหรับมูลเหตุแห่งชำระศีลให้บริสุทธิ์นี้ มีเรื่องเล่าไว้ในธรรมบทว่า ในสมัยพระกัสสปะ พระพุทธเจ้า ได้มีภิกษุรูปหนึ่งพายเรือข้ามแม่น้ำแห่งหนึ่ง ในระหว่างนั้นแม่น้ำมีกระแสที่ไหลเชี่ยว ท่านได้เอามือจับใบตะไคร่น้ำ เมื่อเรือถูกน้ำพัดไปทำให้ใบตะไคร่น้ำขาด ท่านคิดว่าเป็นเรื่องที่มีโทษเล็กน้อย เวลาใกล้ตาย คิดอยากแสดงอาบัติ แต่หาภิกษุที่จะรับไม่มี แม้ว่าท่านจะบำเพ็ญสมณธรรมอยู่ในป่านานถึง ๒๐,๐๐๐ ปี ก็ตาม ก็ไม่อาจที่จะบรรลุธรรมชั้นสูงได้ เวลาตายไปแล้วได้ ไปเกิดเป็นพญานาค ชื่อเอเรกปัต หรือแปลว่า นาคใบตะไคร่น้ำ คงจะเป็นเพราะเหตุนี้นักปราชญ์โบราณอีสานจึงได้จัดการเข้ากรรมไว้ให้เป็นประเพณีสืบมา ตราบเท่าทุกวันนี้

ฮีตที่ ๒ บุญคุณลานหรือบุญเดือนยี่

เดือนยี่หรือเดือนสอง นักปราชญ์โบราณอีสานได้จัดการให้มีประเพณีในการทำบุญประจำเดือนนี้ คือบุญคุณลาน โดยท่านได้กล่าวไว้เป็นผญาว่า

**ฮอดเมื่อเดือนสองอย่าช้าช้าใหม่ปลามัน
ให้เฮามาโฮมกันแต่งบุญประทายข้าว
เชิญให้มาโฮมเต้าอย่าพากันขี้ถี้
บุญคุณลานตั้งแต่ก็มาถ่อนช้อยฮักษา**

สถานที่นวดข้าวเรียกว่า "ลาน" การนำข้าวที่นวดแล้วมากองให้สูงขึ้นเรียกว่า "คุณลาน" คนอีสานสมัยก่อนมีอาชีพทำนาเป็นหลักและต้องการจะทำบุญด้วยการบำเพ็ญทาน ก็ได้จัดให้ลานข้าวเป็นสถานที่ทำบุญ การทำบุญในสถานที่ดังกล่าวเรียกว่า "บุญคุณลาน" โดยกำหนดเอาเดือนยี่หรือเดือนสองเป็นเวลา ทำเพราะมีกำหนดทำเอา ในเดือนยี่นี้เองจึงได้ชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า "บุญเดือนยี่"

สำหรับประฐมมูลเหตุของเรื่องนี้มีอยู่ว่าในสมัยของพระกัสสปะพุทธเจ้าได้มีขวานาสองพี่น้อง ทำนาร่วมกัน ยามเมื่อข้าวเป็นน้ามน น้องชายต้องการที่จะทำข้าวมธุปยาสถวายแด่พระสงฆ์ มีพระกัสสปะพุทธเจ้าเป็นประธาน ขวนพี่ชาย แต่พี่ชายไม่เห็นด้วยจึงได้ทำการแบ่งนากันคนละครึ่งพอได้กรรมสิทธิ์ในที่นาแล้ว ก็เอาข้าวในนา ของตนทำบุญถึง ๙ ครั้ง คือในเวลาข้าวเป็นน้ามน ๑ ในเวลาที่ข้าวเป็นข้าวเმა ๑ ในเวลาเก็บเกี่ยวข้าว ๑ ในเวลาที่จักตอกมัดข้าว ๑ ในเวลาที่มัดข้าวเป็นฟ่อน ๑ ในเวลาที่กองข้าวไว้ในลาน ๑

ในเวลาที่ทำเป็นลอม ๑ ในเวลาที่นิ้วดข้าว ๑ ในเวลาที่ขนข้าวใส่ถังฉาง ๑ ในการถวายนทานทุกๆ ครั้ง น้องชายตั้งความปรารถนาการบรรลุเป็นอรหันตสาวกเป็นองค์แรก ในสมัยสมณโคตมพุทธเจ้า ครั้นมาถึงศาสนาของพระพุทธโคตม น้องชายได้มาเกิดเป็นพราหมณ์ชื่อว่า "โกณฑัญญะ" และได้ออกบวชเป็นพุทธสาวก และได้บรรลุพระอรหันต์เป็นองค์แรก รวมทั้งได้รับเอตทัคคะคือ เป็นผู้เลิศในรัตตัญญู

ส่วนพี่ชายได้ถวายข้าวเพียงครั้งเดียวคือในเวลาที่ทำนาแล้ว และได้ตั้งอธิษฐานว่าขอให้สำเร็จเป็นพระอริยบุคคลครั้งมาถึงศาสนาของพระพุทธโคตมได้มาเกิดเป็นสุภัททปริพพาชกและได้บวชในพระพุทธศาสนา แต่ไม่มีโอกาสได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า ในเวลาที่พระองค์จวนที่จะเสด็จดับขันธปรินิพพาน ได้เข้าทูลถามความสงสัย พอเวลาฟังเทศน์จบลงได้สำเร็จเป็นพระอนาคามี เป็นพระอริยะสาวกองค์สุดท้าย ในขณะที่พระพุทธเจ้าทรงพระชนม์อยู่

การถวายข้าวเป็นทานถือได้ว่าเป็นการทานชนิดหนึ่งและเป็นการทำบุญที่มีอนิสงส์มาก ดังที่ได้กล่าวแล้ว นักปราชญ์โบราณอิสานจึงได้ยึดถือปฏิบัติเป็นประเพณีสืบมาจนถึงทุกวันนี้

ฮีตที่ ๓ บุญข้าวจี่หรือบุญเดือนสาม

ข้าวจี่ เป็นอาหารชนิดหนึ่งของคนอิสาน อาจจะมีกำเนิดขึ้นโดยการที่ขณะที่นั่งผิงไฟในหน้าหนาว และเป็นช่วงที่เก็บเกี่ยวข้าวแล้วเสร็จใหม่ๆ โดยธรรมชาติของข้าวใหม่ก็มีกลิ่นหอมอยู่แล้ว ในขณะที่นั่งผิงไฟอยู่นั้นก็เอาข้าวเหนียวที่หนึ่งแล้วมาปั้นโรยเกลือทาไข่ไก่ นำมาอังไฟหรือนำมาอังไฟให้เกรียมก็ถือว่าสุกแล้วและรับประทานได้ เพราะอุปนิสัยเนื้อแท้ของคนอิสานแล้วเป็นคนที่ยืนและช่างคิดอยู่แล้ว และต่อมาได้นำข้าวจี่นี้ไปถวายพระจนกระทั่งได้กลายมาเป็นประเพณีงานบุญข้าวจี่มาจนถึงทุกวันนี้ การทำบุญให้ทานมีข้าวจี่เป็นต้นเรียกว่า "บุญข้าวจี่" และนิยมทำกันในช่วงเดือนสามข้างแรม จนกระทั่งมีคำผญาอิสานโบราณท่านได้แต่งผญาไว้ว่า... "เดือนสามค้อยเจ้าหัว คอยปั้นข้าวจี่ ข้าวจี่บใส่น้ำอ้อยจ้วน้อย หลังน้ำตา" เกี่ยวกับเรื่องประเพณีบุญเดือนสามนี้ นักปราชญ์อิสานโบราณได้แต่งผญาไว้ว่า

**ฮอดเดือนสามท่องฟ้าปลอดโปร่งสดใส
ไปทางใดเห็นแต่คนใจบุญชั่วแฉวเต็มคุ่ม
เหลียวเห็นซุมสาวน้อยพากันปั้นข้าวจี่
เสือนละห้าสี่ปั้นพอได้ออกใส่บุญ
พ่องกันบิบบข้าวปั้นตักแต่งอาหาร
มีเทิงหวานเทิงควาหนุ่มสาวมาโสมต่อม**

สำหรับมูลเหตุของเรื่องนี้มีปรากฏในหนังสือธรรมบทว่าในสมัยหนึ่งนางปุลณทาสีได้ทำขนมแป้งจี่ (ข้าวจี่) ที่ทำจากรำข้าวอย่างละเอียดถวายแด่พระพุทธเจ้าและพระอานนท์ นางคิดว่าเมื่อพระพุทธองค์กับพระอานนท์รับแล้วคงไม่ฉันเพราะอาหารที่เราถวายไม่ใช่อาหาร ที่ดีหรือประณีตอะไรคงจะโยนให้หมูกาและสุนัขกินเสียกลางทางพระพุทธเจ้าทรงทราบวาระจิตของนางและเข้าใจในเรื่องที่นางปุลณทาสีคิดจึงได้สั่งให้พระอานนท์ผู้เป็นพุทธอุปัฏฐากได้ปูลาดอาสนะลง แล้วประทับนั่งฉันสุดกำลังและในตอนท้าย หลังการทำภัตตกิจด้วยขนมแป้งจี่เรียบร้อยแล้ว พระพุทธเจ้าได้แสดงธรรมให้ฟังจนกระทั่งนางปุลณทาสีได้บรรลุโสดาบันเป็นอริยอุบาสิกาเพราะมีข้าวจี่เป็นมูลเหตุ ด้วยความเชื่อแบบนี้ คนอิสานโบราณจึงได้จัดแต่งให้บุญข้าวจี่ทุกๆ ปี ไม่ได้ขาด ดังที่ปรากฏในผญาซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

ยามเมื่อถึงเดือนสามได้พากันเอาบุญข้าวจี
ตั้งหากรรมเนียมนี้มีมาแต่ก่อนกาล
ได้เฮ็ดกันทุกบ้านทุกถิ่นเอาบุญ
อย่าได้พากันไล่เสียฮิตบุญกองเค้า

นอกจากนี้แล้วได้มีการเพิ่มการทำบุญอีกอย่างหนึ่งเข้ามาในเดือนนี้ นั่นก็คือบุญมาฆะบูชา เพราะวันมาฆะบูชานั้นเป็นวันที่มีความสำคัญทางพระพุทธศาสนาอีกวันหนึ่ง ถือได้ว่า เป็นวันที่พระพุทธเจ้า ทรงวางรากฐานของพระพุทธศาสนา โดยพระองค์ได้ทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ ท่ามกลางพระอรหันต์สาวก จำนวน ๑,๒๕๐ รูป ณ วฬวันมหาวิหาร ในเวลาตะวันบ่ายคล้อย ซึ่งเป็นวันเพ็ญเดือนสามหรือที่ภาษาบาลี เรียกว่า "มาฆมาส" สำหรับโอวาทปาฏิโมกข์หรือหลักการของพระพุทธศาสนาที่สำคัญที่พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงไว้ นั้นมี ๓ ข้อ คือ

๑. การไม่ทำบาปทั้งปวง
๒. การทำความดีให้ถึงพร้อม
๓. การทำจิตใจให้บริสุทธิ์ผ่องแผ้ว

การทำบุญในวันมาฆะบูชานี้ เพื่อเป็นการบูชาให้ถูกต้องตามหลักการของคำว่า "มาฆะบูชา" ที่แปลว่า การบูชาพระรัตนตรัยในวันเพ็ญเดือนมาฆะหรือเดือนสามนอกเหนือจากการบูชาตามปกติ ของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาด้วยการสมทานศีล ฟังธรรม ถวายทาน และเวียนเทียนแล้ว ควรจะมีการปฏิบัติ ตามหลักของพระพุทธศาสนา หรือที่เรียกว่า โอวาทปาฏิโมกข์ดังที่ได้กล่าวแล้วด้วย ทั้งนี้ เพื่อเป็นการปฏิบัติ บูชา ซึ่งเป็นการบูชาที่พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญว่าเป็นยอดแห่งการบูชาทั้งปวง

ฮิตที่ ๔ บุญเผาผลหรือบุญเดือนสี่

บุญเผาผล เป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่สำหรับชาวอีสาน โดยอาศัยความเชื่อที่ว่าถ้าผู้ใดได้ตั้งใจ ฟังเทศน์เผาผลจบภายในวันเดียว ก็จะได้เกิดมาในยุคศาสนาของพระศรีอริยเมตไตรย บุญที่มีการเทศน์เผาผลหรือ เทศน์มหาชาติเป็นเรื่องสำคัญ เรียกว่า "บุญเผาผล" ซึ่งเรื่องหนังสือเผาผลหรือพระเวสสันดรชาดกนั้น เป็นหนังสือที่แสดงถึงพระจริยาวัตรของพระพุทธเจ้า ในคราวที่พระองค์ได้เสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดร และได้บำเพ็ญทานบารมีในชาตินี้ด้วย ส่วนสาเหตุที่เรียกว่าบุญเดือนสี่ เพราะมีกำหนดทำกันในช่วงเดือนสี่ เป็นสำคัญ นักปราชญ์โบราณอีสานได้กล่าวเป็นผญาไว้ว่า

ให้ค่อยขอมไปข้างหน้าเดือนสี่มาเป็นเดือนสี่
หลังจากบุญข้าวจีสิมาบุญเผาผลเจ้าเฮาสีได้แต่งงาน
ทุกเขตบ้านย่านถิ่นดินอีสาน
สุขสำราญเหลือหลายม่วงมิงกะเลยพ็อน
ตกหว่างตอนคนตั้งใจฟังสิวอนหวิ
ตอนกันหาซาลีสิพรากพ่อแม่แก้วคนสิให้นั่งฟัง

สำหรับมูลเหตุหรือความเชื่อในเรื่องของการทำบุญเผาผล มีเรื่องเล่าไว้ในหนังสือเทศน์มาลัย หมิ่นมาลัยแสนว่า ในสมัยหนึ่ง พระมาลัยเถระได้ขึ้นไปไหว้พระธาตุเกตแก้วจุฬามณีบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

ได้พบและสนทนาธรรมกับพระศรีอริเมตไตยโพธิสัตว์ ผู้ซึ่งจะมาเป็นพระพุทธเจ้าองค์ต่อไปในภัททกัปนี้ เมื่อพระศรีอริเมตไตยโพธิสัตว์ได้ทราบความประสงค์ของมนุษย์จากพระมาลัยเถระแล้ว จึงได้ส่งความมาถึงพระมาลัยเถระว่า ถ้ามนุษย์ต้องการพบและเกิดร่วมกับท่านในอนาคต ให้เชื่อฟังพ่อแม่ สมณพราหมณ์ ครูบาอาจารย์ อย่าทำร้ายพระพุทธเจ้า และอย่ายุ่งให้สงฆ์แตกจากกัน และให้พากันตั้งใจฟังเทศน์ มหาเวสสันดรให้จบภายในวันเดียว แล้วจะได้เกิดร่วมและพบเห็นพระองค์ ด้วยอาศัยเหตุนี้คนท้องถิ่นชาวอีสาน จึงได้เอาบุญเวสหรือบุญเทศน์มหาชาติ โดยได้กำหนดเอาในช่วงเดือนสี่ แต่ในส่วนของภาคกลางโดยเฉพาะ ในกรุงเทพฯ นิยมทำกันในช่วงเข้าพรรษาและใช้เวลาในการเทศน์หลายวันกว่าทางอีสาน แต่ส่วนใหญ่ก็อยู่ในระยะ ๓ วัน

ฮีตที่ ๕ บุญสงน้ำหรือบุญเดือนห้า

การรดน้ำพระพุทธรูป พระสงฆ์และผู้หลักผู้ใหญ่ เรียกว่า "สงน้ำ" หรืออีกอย่างหนึ่งเรียกว่า ตรุขสงกรานต์ โดยตรุขสงกรานต์ คือ วันที่พระอาทิตย์เคลื่อนย้ายจากฤดูหนาวเข้าสู่ฤดูร้อน ในระยะนี้เรียกว่าตรุขสงกรานต์ เพราะมีกำหนดดัดทำในเดือนห้าจึงได้ชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "บุญเดือนห้า" โดยถือว่าเป็นวันขึ้นปีใหม่ของไทยในสมัยโบราณ ดังที่ปรากฏในบทพญาเกี่ยวกับบุญเดือนห้าว่า

ตฤตุเดือนห้าสายลมบ่มาผ่าน
เห็นดอกจานเฟิ่นแยมบานแย้ยท้องนา
เดือนห้านี้บ่ได้เข้าปีใหม่มาถึง
ให้พากันทำบุญปล่อยปลาลงน้ำ
เต่าสิถามหาบูนคนใจบุญสิมาปล่อย
นก สิ งอยง่าไม้คอยท่าตั้งแต่ฝน
เดือนนี้มีวันจันๆ คนกะหลังมาหลาย
หาเอาทรายมากองก่อเจดีย์ไว้

สำหรับมูลเหตุของการกระทำบุญในเดือนนี้มีเรื่องเล่ากันเป็นนิทานปรัมปราว่า มีเศรษฐีคนหนึ่ง ไม่มีบุตร จึงได้ไปบวงสรวงพระอาทิตย์ และพระจันทร์ เพื่อขอบุตร เวลาว่างได้สามปีก็ยังไม่ได้บุตรตั้งใจหวัง จึงได้ไปขอบุตรกับต้นไทรอีก เทวดาอารักษ์ที่สิงอยู่ที่ต้นไทรมีความกรุณาได้ไปขอบุตรกับพระอินทร์ พระอินทร์ให้ธรรมบาลเทพบุตรซึ่งกำลังจะจุติจากสวรรค์ลงมาเกิดในเมืองมนุษย์ โดยให้ถือกำเนิดในท้องภรรยาของเศรษฐี เมื่อธรรมบาลกุมารประสูติแล้วเจริญวัยได้เรียนจบไตรเพทจนได้เป็นอาจารย์สอนทำการมงคลแก่คนทั้งหลาย

กบิลพรหมในเทวโลกต้องการที่จะทดสอบปัญญาของธรรมบาลบัณฑิต จึงได้ลงมาถามปัญหาเกี่ยวกับศรีหรือศรีของคนเราแต่ละช่วงเวลานั้นอยู่นาน โดยให้สัญญาว่าถ้าธรรมบาลบัณฑิตแก้ปัญหาได้ภายในวันถ้วนเจ็ด (ครบเจ็ดวัน) จะตัดคอเอาศีรษะของตนบูชาปัญญาของธรรมบาลบัณฑิต แต่ถ้าธรรมบาลบัณฑิตแก้ปัญหาของกบิลพรหมไม่ได้ก็ต้องตัดศีรษะของธรรมบาลบัณฑิต บูชาปัญญาของกบิลพรหมเช่นเดียวกัน สำหรับปัญหาที่ถามกันนั้นมีอยู่ ๓ ข้อ คือ

๑. ตอนเช้าศรีหรือศรีของคนเราอยู่ที่ไหน ?
๒. ตอนสายหรือตอนเที่ยงศรีหรือศรีของคนเราอยู่ที่ไหน ?
๓. ตอนเย็นหรือตอนค่ำศรีหรือศรีของคนเราอยู่ที่ไหน ?

ปรากฏว่าที่แรกๆ ธรรมชาติบัณฑิตจนปัญญาที่จะแก้ปัญหานี้ได้ ยิ่งใกล้วันทีนัดหมายยิ่งเกิดความกลัดกลุ้ม เลยต้องสั่งลาลูกเมียหนีเข้าป่าไปตายเอาดาบหน้า จนกระทั่งเกิดความเหน็ดเหนื่อย จึงได้นอนพักทอดอาลัยที่ใต้ต้นไม้ในป่า ในขณะที่นกอินทรีสองตัวเมียที่สร้างรังบนใต้ต้นไม้กำลังคุ้ยกันถึงที่จะไปหากิน โดยฝ่ายนกตัวเมียถามนกตัวผู้ว่า พรุ่งนี้จะไปหากินหรือหาอาหารที่ไหน นกอินทรีตัวผู้ตอบว่าพรุ่งนี้จะไม่ไปหากินไกล พรุ่งนี้กบิลพรหมจะได้ตัดคอธรรมชาติบัณฑิต เพราะไม่สามารถตอบปัญหาของกบิลพรหมได้ นกอินทรีตัวเมียได้ถามถึงปัญหาที่กบิลพรหมถามธรรมชาติบัณฑิตแรกๆ นกตัวผู้ก็ไม่อยากจะทำเพราะกลัวข้อความหรือคำตอบของปัญหาจะรั่วไหลไปถึงหูของธรรมชาติบัณฑิตก่อน แต่ก็ทนต่อการรบกวนของนกอินทรีตัวเมียไม่ได้จึงได้ตอบปัญหา ๓ ข้อขึ้นไป

ขณะนั้นธรรมชาติบัณฑิตนอนฟังอยู่ใต้ไทรนั่นเองและได้ทราบและเข้าใจถึงคำตอบ เกิดความดีใจอย่างล้นเหลือที่ตนเองจะสามารถแก้ปัญหากของกบิลพรหมได้ พอวันรุ่งขึ้นเป็นวันนัดหมาย กบิลพรหมได้มาทวงคำตอบและธรรมชาติบัณฑิตได้แก้ปัญหากทั้งสามข้อได้อย่างถูกต้องว่า

๑. ตอนเช้าศรีหรือศิริอยู่ที่โบหน้า คนเรานั้นมาตอนเช้าจึงต้องล้างหน้ารวมถึงการแปรงฟันด้วย
๒. ตอนสายหรือเที่ยงศรีหรือศิริอยู่ที่หน้าอก ในช่วงเที่ยงเป็นช่วงที่มีอากาศร้อน จึงต้องเอาน้ำเย็นลูบ ออกพรหมน้ำอบน้ำหอม ให้บรรเทาความร้อน
๓. ตอนเย็นหรือตอนค่ำศรีหรือศิริอยู่ที่เท้า คนเราในตอนกลางวันไปทำงานกลับเข้าบ้านอาบน้ำรับประทานอาหารเย็นก่อนจะเข้านอน ก็ต้องล้างเท้าก่อนจึงจะเข้านอน

กบิลพรหมถูกตัดศีรษะเพื่อเป็นการบูชาปัญญาของธรรมชาติบัณฑิตตามที่ได้ตกลงกันไว้ ถือกันว่าเศียรหรือศีรษะของกบิลพรหมนั้นศักดิ์สิทธิ์มาก ถ้าวางไว้บนแผ่นดินก็จะเกิดไฟไหม้ไปทั่วทั้งแผ่นดิน ถ้าโยนขึ้นไปในอากาศฝนจะแล้ง ถ้าทิ้งลงไปในมหาสมุทรน้ำในมหาสมุทรก็จะเหือดแห้ง ก่อนที่จะตัดศีรษะ กบิลพรหมก็ได้เรียกธิดาทั้ง ๗ คนเอพานมารองรับเอาเศียรและสิ่งเสี่ยลูกสาวทั้ง ๗ คน ว่าให้เอาเศียรของพ่อหลังจากที่ตัดแล้วไปแห่รอบเขาพระสุเมรุ ครั้นเสร็จแล้วให้นำไปตั้งไว้ที่ยอดเขาไกรลาศ พอถึงกำหนดขวบปีนางเทพธิดาทั้ง ๗ ผลัดกันเชิญเอาศีรษะของพ่อ (ท้าว กบิลพรหม) มาแห่รอบเขาพระสุเมรุแล้วแห่กลับไปยังเทวโลก และลูกสาวทั้ง ๗ ของท้าว กบิลพรหมก็ได้ปฏิบัติตามที่พ่อสั่งเสี่ยทุกประการ

คนอิสานตลอดจนคนไทยได้ถือเอามูลเหตุที่กล่าวมาแล้ว เป็นการเริ่มต้นของการทำบุญตรุษสงกรานต์หรือบุญเดือนห้า ซึ่งพิธีการทำบุญตรุษสงกรานต์ นอกจากจะมีการสงน้ำพระแล้ว ยังมีการสงน้ำหรือรดน้ำดำหัวผู้หลักผู้ใหญ่ ผู้เป็นเจ้าของบ้านเจ้าเมือง ผู้ที่เป็นผู้ที่สูงชาติกำเนิด ผู้ที่มีอุปการคุณ เช่น พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นการรดน้ำดำหัวเพื่อขอพรให้ลูกหลานได้อยู่ร่มกินเย็น นอกจากการสงน้ำพระและรดน้ำดำหัวผู้หลักผู้ใหญ่แล้ว ยังมีการสงน้ำเครื่องค้ำของคุณต่างๆ เช่น คุต เขา นอ งา ข้าว หมูตัน จันทาคาด เป็นต้น ซึ่งเป็นเครื่องค้ำของคุณเหล่านี้ถ้ามีอยู่บ้านใดเรือนใด จะทำให้เจ้าของนั้นเรือนอุดมสมบูรณ์ด้วยข้าวของเงินทอง ในเทศกาลเช่นนี้ให้น้ำเอาเครื่องค้ำของคุณเหล่านั้นออกมาสง จะทำให้ผู้ที่เป็นเจ้าของมีความสุขความเจริญสมบูรณ์บริบูรณ์ด้วยข้าวของเงินทอง

นอกจากนี้ยังมีการขนทรายเข้าวัดก่อเจดีย์ทราย หรือชาวอิสานเรียกกันว่า "พระทราย" คือทรายที่ก่อเป็นกองแล้วเอาธงผ้าธงกระดาษไปปักไว้บนยอดและรอบๆ โบราณอิสานเรียกว่า "กองประทราย" บ้างเรียกว่า "กองพระทราย" บ้าง หรือจะเรียกให้ตรงกับคำบาลีว่า "วาลุกเจดีย์" ซึ่งแปลว่า เจดีย์ทราย ซึ่งก็ได้แก่กองพระทรายนั่นเอง

มูลเหตุของการก่อเจดีย์ทรายนั้น มีเรื่องเล่าในหนังสือธรรมบทว่า ครั้งหนึ่งพระเจ้าปเสนทิโกศลเสด็จไปถึงหาดทรายริมฝั่งแม่น้ำใกล้เมืองพระองค์ได้ทอดพระเนตรเห็นทรายขาวบริสุทธิ์ผุดผ่อง และมีจิตใจเลื่อมใสในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จึงได้กวาดเอาทรายมากองบูชาพระรัตนตรัยนับได้ ๘๔,๐๐๐ กองเท่ากับจำนวนที่เกี่ยวกับหมวดธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ ตลอดช่วงที่บำเพ็ญพุทธกิจ ๔๕ พรรษา ครั้นแล้วจึงได้เสด็จไปทูลถามพระพุทธเจ้าถึงอานิสงส์ของการก่อเจดีย์ทรายถึง ๘๔,๐๐๐ องค์หรือเจดีย์ทรายเพียงองค์เดียวก็ได้อานิสงส์มาก คือจะไม่ตกนรกหลายร้อยชาติ ถ้าเกิดเป็นมนุษย์ก็จะเกิดเป็นมนุษย์สมบัติเพียงพร้อมไปด้วยศกดิ์บริวาร มีเกียรติชื่อเสียงขจรไปทั่วทิศานุทิศ ครั้นตายไปจะประสบสวรรค์สมบัติมีนางฟ้าเป็นบริวาร โดยอาศัยเหตุที่การก่อเจดีย์ทรายมีอานิสงส์มาก คนอีสานโบราณจึงนิยมก่อพระทรายหรือเจดีย์ทรายเป็นประจำทุกวัน

ประเพณีในการทำบุญอีกอย่างหนึ่งเทศกาลนี้ คือ การปล่อยสัตว์ เช่น นก ปู ปลา หอย เต่า เหล่านี้เป็นที่นิยมปล่อยกัน จนกระทั่งได้ปรากฏไว้ในบทพญาประจำเดือนที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น เพราะถือว่าการปล่อยสัตว์อันนั้นมีบุญมาก เป็นการปลดปล่อยสัตว์ให้พ้นทุกข์ในเทศกาลเดือนห้านี้ด้วย

ฮีตที่ ๖ บุญบั้งไฟหรือบุญเดือนหก

บุญเดือนหก เป็นประเพณีที่สำคัญของชาวอีสาน เพราะเป็นประเพณีที่เกี่ยวกับการขอฟ้าฝน อันมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนอีสาน โดยที่ส่วนใหญ่แล้วคนอีสานมีอาชีพในด้านกสิกรรมเป็นหลัก การนำเอาดินประสิว (คนอีสานเรียกว่าขี้เจียว) มาโขกหรือบดผสมกับถ่านให้แหลกละเอียด (คนอีสานเรียกว่าหม้อ) แล้วบรรจุลงในกระบอกไม้ไผ่อัดให้แน่น แล้วเจาะรูใส่ทางเรียกว่าบั้งไฟ การทำบุญให้ทานและมีความเกี่ยวข้องกับบั้งไฟ เรียกว่า "บุญบั้งไฟ" อีกอย่างหนึ่งท่านเรียกว่า "บุญเดือนหก" เพราะมีกำหนดทำกันในเดือนหก โดยในเดือนนี้ได้มีบทพญาเกี่ยวกับประเพณีการทำบุญในเดือนนี้ว่า

**ฮอดเดือนหกเสียงฟ้าไขประตู่ฮ้อง
ชอกข่าวเมืองคนมีแต่ฝนกับลมส่งเสียงกึกก้อง
สายตามองเห็นแล้วในใจก็หาม่วน
เขียดอีไม้ออกเดินพ้อนเกี่ยวใส่ผู้สาว**

การเอาบุญบั้งไฟในเดือนหกนั้น เกิดจากความเชื่อที่ว่า พระยาคันคากได้ทำสัญญาสงบศึกกับพระยาแถน หลังจากที่ต่อสู้กันแล้ว พระยาแถนเกิดพ่ายแพ้และยอมเป็นเมืองส่วย (เมืองขึ้น) จะมอบบรรณาการด้วยการแต่งฝนฟ้าให้ทุกปี ซึ่งพอเมื่อถึงเดือนหก คนในเมืองมนุษย์ก็จะจุดบั้งไฟขึ้นไปเตือนพระยาแถน เพื่อให้รู้ว่าถึงฤดูทำนาแล้วและให้พระยาแถนแต่งฝนให้ ส่วนรายละเอียดมีปรากฏแล้วในนิทานเรื่องลำพระยาคันคาก นอกจากนี้บางท้องถิ่นถือว่าการจุดบั้งไฟเพื่อเหตุผลดังกล่าวแล้ว ยังถือว่าเป็นการเสี่ยงทายว่าฟ้าฝนปีนี้จะเป็นอย่างไร โดยการสังเกตจากบั้งไฟที่จุด หากว่าบั้งไฟขึ้นดีไม่มีเหตุขัดข้องก็ถือว่าฟ้าฝนในปีนี้ ดีแต่ทว่าบั้งไฟไม่ขึ้นหรือมีอุปสรรคถือว่าฟ้าฝนในปีนั้นไม่ค่อยจะดี และมักจะมีการห้ามเอาช่างที่ทำบั้งไฟที่ไม่ขึ้นโยนลงบ่อโคลน เป็นการลงโทษและเป็นที่สนุกสนาน เกี่ยวกับประเพณีความเชื่อในเรื่องนี้ ชาวอีสานได้ปฏิบัติเป็นประเพณีมาจนถึงปัจจุบันนี้

การทำบุญอีกอย่างหนึ่งในเดือนหกนี้คือบุญวิสาขะอันเป็นประเพณีการทำบุญที่พุทธศาสนิกชนทั่วไปนิยมกระทำกัน และชาวอีสานได้สืบสานประเพณีนี้มาเป็นเวลาช้านานแล้ว ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องนี้มีปรากฏในบทพญาที่ได้กล่าวเกริ่นนำในตอนนีว่

เห็นแต่สี่เฒ่าวันเพ็ญสิบห้าค่ำ
วิชาขาลิศล่ำชาวบ้านบ่ออยู่เฉย
ไผ่กะยืมเปี้ยวๆ ลงวัดเวียนเทียน

เดือนได้เวียนมาถึงนพคุณคงเค้า

วันวิสาขะเป็นที่มีความสำคัญต่อพุทธศาสนา สาเหตุที่เรียกว่าวิสาขบูชาชื่อนั้น เดือนหกภาษาบาลีเรียกว่าเดือนวิสาขะหรือเดือนวิสาขมาส การทำบุญในเดือนวิสาขะหรือเดือนหก เพื่อเป็นการระลึกถึงคุณพระพุทธรเจ้าเรียกว่า "บุญวิสาขะ" โดยวิสาขบูชานี้เป็นวันคล้ายวันประสูติ ตรัสรู้ และเสด็จดับขันธปรินิพพานของพระพุทธรเจ้า ซึ่งเหตุการณ์สำคัญเหล่านี้เกิดขึ้นในวันเดียวกัน คือวันเพ็ญเดือนหก ทุกวันนี้พุทธศาสนิกชนยังคงพากันทำการบูชาพระพุทธรเจ้า ด้วยการเวียนเทียนและบูชาด้วยเครื่องสักการะมีดอกไม้ ธูปเทียน เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้ทำการบูชาด้วยการปฏิบัติตามคำสอนพระพุทธรเจ้า โดยการสมทานอุโบสถศีล เจริญเมตตาภาวนาอีกด้วย

ฮีตที่ ๗ บุญชำระหรือบุญเดือนเจ็ด

การชำระล้างมลทิน ผงฝุ่น หรือสิ่งที่สกปรก รุ่งรังให้สะอาดปราศจากมลทินหรือความมัวหมอง เรียกว่า "ชำระ" หรือภาษาอีสานเรียกว่า "ชำระ" สิ่งควรเอาใจใส่ในการชำระให้สะอาดนั้นมีอยู่ ๒ อย่าง คือ ความสกปรกภายนอก ได้แก่ ร่างกาย เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย และความสกปรกอีกอย่างหนึ่งคือ ความสกปรกภายใน ได้แก่ จิตที่มีความโลภ โกรธ หลง อันสิ่งที่เป็นอกุศลมูลหรือสิ่งเป็นมูลเหตุของความไม่ดีไม่งามที่จะทำให้จิตใจของคนเราเศร้าหมองได้

การชำระในประเพณีนี้ได้แก่ การที่บ้านเมืองเกิดความเดือดร้อน มีข้าศึกมาทำลาย มีโจรปล้น เกิดรบราฆ่าฟันแย่งชิงกันเป็นใหญ่ เกิดโรคระบาด ผู้คน ช้าง ม้า วัว ควาย ล้มตายเพราะผีเข้าเจ้าสุญ (ผีโกรธ) คนอีสานถือกันว่าบ้านเมืองเกิดเดือดร้อน ซาตาบ้านเมืองขาด จำต้องมีการชำระให้หายจากเสนียดจัญไรเหล่านั้น การทำบุญเกี่ยวกับการชำระบ้านเมืองนี้ เรียกว่า "บุญชำระ" และมีกำหนดทำกันในเดือน ๗ จึงได้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "บุญเดือนเจ็ด" ซึ่งบุญเดือนเจ็ดนี้นักปราชญ์โบราณอีสานได้กล่าวไว้เป็นพญาว่า

เดือนเจ็ดเผาความฮ้ายอันตรายบ่มาผ่าน
นิมนต์พระขึ้นบ้านเล็งเป้าเข้าใส่ธรรม
บุญลิตมาส่อยหู้ชูสงราศี
บารมีผลทานลิตไถ่มารให้เลยพัน
ตั้งแต่คนเฮาได้เคยยินมาตั้งแต่ก่อน
บุญชำระสละความเดือดร้อนเมืองบ้านลิตฮ่มเย็น

มูลเหตุที่ทำบุญชำระนี้ มีเรื่องเล่าไว้ในหนังสือธรรมบทว่า สมัยหนึ่งในเมืองไพสาลี ได้เกิดข้าวยากหมากแพงและฝนแล้ง ผู้คน ช้าง ม้า วัว ควาย ล้มตายลงเป็นอันมาก เกิดมีโรคคหิวคืดระบาดทั่วทั้งเมืองเต็มไปด้วยซากศพ เจ้าเมืองผู้ปกครองเมืองไพสาลีจึงได้ไป ทูลอาราธนานิมนต์พระพุทธรเจ้า

พร้อมด้วยพระภิกษุสงฆ์อีก ๕๐๐ รูป เสด็จจากกรุงราชคฤหาสน์มายังเมืองไพสาลีโดยทางเรือ เพื่อมาขจัด
 ปัดเป่าหรือว่ามาชำระเสียนิยตจัญไรที่เกิดขึ้น การเดินทางในสมัยนั้นใช้เวลาเดินทางถึง ๗ วัน จึงเสด็จมาถึง
 เมืองไพสาลีได้ พอเมื่อพระองค์เสด็จมาถึงแล้วเกิดฝนตกท่าใหญ่ในเมืองเกิดน้ำท่วมมีระดับประมาณหัวเข่า
 น้ำที่ท่วมนั้นกลายเป็นผลดีแก่เมืองไพสาลี โดยได้พัดพาเอาซากศพของคนและสัตว์ลงสู่แม่น้ำ และไหลออกสู่
 ทะเลในที่สุด ในครั้งนั้นพระองค์ได้นำน้ำมนต์ใส่บาตร ให้พระอานนท์นำ น้ำมนต์นั้นไปพรมจนทั่วพระนคร
 โรคภัยไข้เจ็บ ก็เกิดระงับดับหายไป ด้วยอนุภาพของพระพุทธเจ้าและน้ำพุทธมนต์นั้น คนโบราณอีสานอาศัย
 ความเชื่ออันนี้ จึงได้พากันทำเป็นประเพณี เมื่อถึงเดือน ๗ ของทุกๆ ปี ก็จะมาทำบุญชำระบ้านเมืองอยู่
 เป็นประจำ

ฮีตที่ ๘ บุญเข้าพรรษาหรือบุญเดือนแปด

เดือน ๘ เป็นเดือนอยู่ในระยะหน้าฝน และเป็นเดือนที่พระอยู่จำพรรษาตลอดสามเดือน
 ไม่ไปค้างคืนที่อื่น ยกเว้นแต่มีกิจที่จำเป็น บางทีพอที่จะอนุโลม ให้ไปค้างคืนที่อื่นได้ แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกิน
 ๗ วัน ถ้าเกินนั้นถือว่าพรรษาขาด โดยปกติแล้วกำหนดเอาวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ของปีที่เป็นปกติมาส
 (๘ หนเดียว) เป็นวันอธิษฐานเข้าพรรษา สำหรับปีที่เป็นอธิกมาสคือ ๘ สองหน กำหนดเอาวันแรม ๑ ค่ำ
 เดือน ๘ หลัง เป็นวันอธิษฐานเข้าพรรษา เพราะมีกำหนดทำกันในเดือน ๘ เป็นประจำ จึงมีชื่อเรียก
 อีกอย่างหนึ่งว่า "บุญเดือนแปด"

ส่วนการทำบุญในวันเข้าพรรษานี้ ส่วนใหญ่แล้วจะมีการถวายเทียนเข้าพรรษา เพื่อให้ภิกษุ
 สามเณร ได้จุดบูชาพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณตลอดพรรษา และอีกอย่างหนึ่งคือการถวาย
 ฝ้ายอาบน้ำฝน เพื่อให้พระได้ใช้นุ่งอาบน้ำในหน้าฝน ตลอดทั้งการใช้ประโยชน์อย่างอื่นตามความเหมาะสม
 ซึ่งในเรื่องการถวายฝ้ายอาบน้ำฝนนี้ มีเรื่องเล่าไว้ในฎีกาสมันตปสาทิกา ในส่วนที่ว่าด้วยวัสสุปนยิกขันธกะว่า
 ในยุคต้นๆ ก่อนพุทธกาล พระภิกษุสมัยนั้นเปลือยตัวอาบน้ำ อันเนื่องมาจากจีวรหรือผ้าใช้นุ่งห่มนี้น้อย
 จึงต้องใช้ผ้าอย่างจำกัด วันหนึ่งนางวิสาขาหมาอุบาสิกาใช้ให้สาวใช้ไปวัด ในขณะที่ฝนกำลังตก พอสาวใช้เข้า
 ไปในวัด นางเห็นพวกภิกษุเปลือยตัวอาบน้ำฝนกันอยู่ เกิดเข้าใจว่าเป็นเปรต จึงได้กลับไปบอกนางวิสาขาว่า
 ที่วัดไม่มีพระเลยซักองค์เดียว มีแต่พวกเปรตเดินเล่นพ่นลมอยู่ทั่ววัด นางวิสาขาเกิดความสงสัยว่า ถ้าในวัดมีแต่
 เปรตเช่นนั้นแล้ว พระพุทธเจ้าและพระภิกษุสงฆ์ จะมีความเป็นอยู่อย่างไร ด้วยความเป็นห่วงนางจึงได้มายัง
 วัดพระเชตะวันพร้อมทั้งสาวใช้ แต่ก็ไม่เห็นอะไรเลย เพราะฝนได้หยุดตกแล้ว นางได้เข้าเฝ้าและทูลถามถึงเรื่อง
 ที่เกิดขึ้น พระพุทธเจ้าทรงเล่าเรื่องตามความเป็นจริงให้ฟังว่า ที่อุบาสิกาเห็นนั้นมีใช่เปรต นั้นเป็นภิกษุที่กำลัง
 อาบน้ำฝนอยู่ต่างหาก ในเมื่อนางวิสาขาเข้าใจความเป็นจริงเช่นนี้แล้ว นางจึงได้ขอถวายฝ้ายอาบน้ำฝนแด่
 พระภิกษุสงฆ์เป็นคนแรก และพระพุทธเจ้าก็ทรงอนุญาต การถวายฝ้ายอาบน้ำฝนนี้ ถือได้ว่าได้บุญมากและ
 เป็นกาละทานชนิดหนึ่งที่ชาวพุทธทั่วไปนิยมทำกันเมื่อถึงฤดูเข้าพรรษา เดือนแปดนี้มีบทพญาประจำเดือน
 ที่นักปราชญ์โบราณกล่าวไว้ว่า

จันทร์เพ็ญแจ่มแสงใสสง่า
 เดือนแปดมาฮอดแล้วแววสีขึ้นสิ้นหลัง
 เดือนนี้สงฆ์เพ็ญยังเข้าอยู่จำพรรษา
 ภาวนาอบรมข่มใจทุกแลงเข้า
 เสามาพากันเข้าเอาบุญพร้อมพริ้ว
 ถวายฝ้ายอาบน้ำฟ้าให้ภูาท่านได้ใช้สอย

ในเดือนแปดนี้ ยังมีวันสำคัญอีกวันหนึ่งคือ วันอาสาฬหบูชา ซึ่งเป็นที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนา หรือธรรมจักกัปปวัตตนสูตร โปรดปัญจวัคคีย์ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสีในครั้งนั้น ถือได้ว่าเป็นวันเกิดของพระสงฆ์ อันเป็นเหตุให้ไตรรัตน์ครบองค์สาม คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เพราะหลังจากที่พระพุทธเจ้า แสดงธรรมจบลง อัญญาโกณฑัญญะพราหมณ์ ก็ได้ดวงตาเห็นธรรม คือการเข้าใจ และรู้ความเป็นจริงของสรรพสิ่งว่า "สิ่งใดสิ่งหนึ่งนี้เกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งปวงมีการดับไปเป็นธรรมดา" (ยัง กิฎฺฐิ สมฺมยธัมมํ สัพฺพันตัง นิโรธะ ธัมมํ) จึงได้ทูลขอบรรพชาอุปสมบทและได้เป็นอริยสาวกองค์แรกในพระพุทธศาสนา

วันอาสาฬหบูชา เป็นวันที่มีความครบสมบูรณ์องค์สามแห่งพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ อย่างสมบูรณ์แบบ ตามที่ได้กล่าวแล้ว และเมื่อถึงวันนี้พุทธศาสนิกชนได้พากันทำภาวนา เหมือนกับวันสำคัญอื่นๆ ทางพระพุทธศาสนา

ฮีตที่ ๙ บุญข้าวประดับดินหรือบุญเดือนเก้า

การห่อข้าวปลาอาหารและของขบเคี้ยวต่างๆ เป็นห่อๆ แล้วนำไปถวายทานบ้าง แขนวไว้ตามต้นไม้บ้าง ตามบริเวณกำแพงวัดบ้าง (คนอีสานโบราณเรียกกำแพงวัดว่าต้ายวัด) เรียกว่าข้าวประดับดิน การทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล ด้วยอาศัยข้าวประดับดินเป็นมูลเหตุเรียกว่า "ข้าวประดับดิน" สาเหตุที่เรียกว่าบุญเดือนเก้า เพราะมีกำหนดทำกันจนเป็นประเพณีในเดือนเก้า นักปราชญ์อีสานโบราณได้กล่าวไว้เป็นบทพญา โดยได้พรรณนาถึงความอุดมสมบูรณ์และประเพณีการทำบุญในเดือนนี้ว่า

เดือนแปดคล้อยเห็นลมทั้งใบเสียว
 เหลียวเห็นหมู่ปลาขาวแล่นมาโฮมต้อน
 กบพืชนอนคอยท่าฝนมาลีได้ม่วน
 ชวนกันลงเล่นน้ำให้ฮ้องซัวแซว
 เดือนเก้ามาฮอดแล้วบ้านป่าขาดอน
 เห็นแต่นกเขางอยคอนส่งเสียงหาซู้
 เถิงระดูเดือนเก้าอีสานเฮาทุกท้องถิ่น
 คงสיעยไดยินบุญประดับดินกินก้อนทานทอดน้อมถวาย

มูลเหตุของความเป็นมาของเรื่องการทำบุญข้าวประดับดินนี้ เกิดจากความเชื่อตามนิทานธรรมบท โดยปรารภถึงญาติของพระเจ้าพิมพิสารได้ยักยอกเงินวัด ของสงฆ์ต่างๆ ไปเป็นของตนเองในสมัยพระกัสสปะพุทธเจ้า พวกอดีตญาติของพระเจ้าพิมพิสารเหล่านั้น ครั้นตายไปแล้วได้ไปเกิดเป็นเปรตในรกตลอดพุทธันดร เมื่อพระเจ้าพิมพิสารถวายทานแด่พระสมณโคดมพุทธเจ้าในภัททกัปนี้ ก็ไม่ได้ตรวจน้ำอุทิศส่วนกุศลไปให้แก่พวกญาติเหล่านั้น

พอตกกลางคืนพวกเปรตญาติของพระเจ้าพิมพิสารเหล่านั้น ได้มาส่งเสียงร้องอันโหยหวนและแสดงรูปร่าง น่ากลัวให้แก่พระเจ้าพิมพิสารได้ยินและเห็น พอเช้าวันรุ่งขึ้นได้เสด็จไปถวายพระพุทธเจ้า พระพุทธองค์ทรงเล่าเรื่องราวที่เป็นมูลเหตุให้พระเจ้าพิมพิสารได้ทรงทราบ พระเจ้าพิมพิสารได้ทำบุญถวายทานอีกแล้ว ทรงอุทิศส่วนกุศลไปให้ พวกญาติที่ตายไปแล้วได้รับส่วนกุศลแล้ว ได้มาแสดงตนให้พระเจ้าพิมพิสารเห็นและทราบว่า ทุกข์ที่พวกญาติได้รับนั้นทุเลาเบาบางลงแล้ว เพราะการอุทิศส่วนกุศลของพระองค์

การทำบุญข้าวประดับดินก็เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับญาติที่ตายไปแล้ว ชาวอีสานถือเป็นประเพณีที่จะต้องทำกันทุกๆ ปีมิได้ขาด โดยได้กำหนดเอาวันแรม ๑๕ ค่ำ เดือนเก้าเป็นเกณฑ์หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "บุญเดือนเก้าดับ" บางท้องถิ่นอาจจะเรียกว่า "บุญเดือนเก้าลับก็มี"

ฮีตที่ ๑๐ บุญข้าวสาก(สลาภภัต)หรือบุญเดือนสิบ

คำว่า "สาก" ในที่นี้มาจากคำว่า "ฉลาก" ในภาษาไทย ข้าวสากหรือฉลากภัตนี้แต่ละท้องถิ่นทำไม่เหมือนกัน เช่นในบางท้องถิ่นอาจจะจัดของ เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น สบู่ ยาสีฟัน ยาตำราหลวง มาทำเป็นห่อๆ นำไปถวายพระก่อนจะทำพิธีถวายก็จะมีกรับฉลากก่อน ที่นี้พอตนเองจับฉลากได้เป็นชื่อของพระเณรรูปใดก็นำไปถวายตามนั้น ลักษณะเช่นนี้ถือว่าเป็นการเสี่ยงสมภาร (บารมี) ว่าในปีนี้ดวงชะตาหรือชีวิตของตนจะเป็นเช่นไร มีการทำนายไปตามลักษณะของพระหรือเณร ที่ตนเองจับฉลากได้ เช่น บางคนอาจจะจับได้พระที่เป็นผู้ที่อายุพรรษามากถือว่าเป็นผู้มีชีวิตมั่นคง หรือจับฉลากถูกพระเปรียญหรือเณรหมาก็ถือว่าเป็นผู้ที่สติปัญญามาก เป็นต้น

บางท้องถิ่นจะมีการทำข้าวสากหรือฉลากภัตนี้เป็นลักษณะห่อด้วยใบตองกล้วย เอาไม้กลัดหัวกลัดท้ายมีรูปลักษณะคล้ายๆ กลีบข้าวต้ม แต่ไม่พับสันตองเหมือนการห่อข้าวต้ม แล้วเย็บติดกันเป็นชุดๆ ภายในห่อนั้น บางห่อบรรจุหมาก พลู บุหรี่ ข้าวต้ม ข้าวสาร ปลา เนื้อ เป็นต้น ซึ่งแต่ละห่อนั้นไม่ซ้ำกัน แล้วนำไปแขวนห้อยไว้ตามต้นไม้ หรือรั้วบริเวณวัด ในตอนเช้าตีกของวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ เสร็จแล้วจะมีการตีโปง กลอง ฆ้อง ระฆัง เป็นสัญญาณบ่าวร้องให้เปรตมารับเอา พิธีการเช่นนี้เรียกว่าแจกข้าวสาก หลังจากนั้นเป็นเรื่องของชาวบ้านที่จะเก็บคืนมา ในบางที่มีการแย่งกันเป็นที่สนุกสนาน ซึ่งตอนนี้เรียกว่า "ชิงเปรต" หรือ แย่งข้าวสาก โดยมีความเชื่อท้องถิ่นที่ผู้เฒ่าผู้แก่ได้เล่าให้ฟังว่า ผู้ใดแย่งข้าวสากจากเปรตมากิน จะเป็นคนที่อ้วนท้วนสมบูรณ์ ปราศจากโรคหรือพยาธิต่างๆ ใบตองที่ห่อข้าวสากก็นำเอามาเก็บไว้ตามไร่นาตากกล้า (สถานที่เพาะข้าวกล้าก่อนปักดำ) เชื่อว่าจะทำให้ข้าวกล้าในนาอุดมสมบูรณ์ดี บุญข้าวสากเป็นช่วงที่กำลังอุดมสมบูรณ์ บริบูรณ์ไปด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร สังเกตได้จากบทพญา ที่นักปราชญ์อีสานได้กล่าวไว้ว่า

มีแต่สโตไสขึ้นคืนวันอันแสนม่วน
ต่างก็ชวนพี่น้องโฮมเต้าแต่งทาน
ขวงเขตย่านบ้านปานาหวาย
กลายมาถึงเดือนสิบลิกันมันมาต้ม
พ่องกะมกอข้าวเอาเทากำลังอ่อน
พ่องกะคอนต่าน้อยลงห้วยหอมนา
เดือนนี้บได้ข้าพากันแต่งทานถง
ข้าวสากลงไปวัดถวายหมู่สังเฒ่า
มีลาบเทาพร้อมกัหมกตักแต่ของดีขั่วกุดจี
มีทั้งหมกหมากมีกะมาพร้อมพริกกัน

ในการทำบุญข้าวสากนี้ เป็นเรื่องที่คนอีสานใส่ใจมากกว่าบุญข้าวประดับดิน เพราะว่าเป็นเรื่องของความเชื่อที่ว่า ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ เป็นวันที่พระยายมภิบาล เปิดขุมนรกให้สัตว์นรกได้มารับส่วนบุญส่วนกุศลจากญาติพี่น้องที่อยู่ในมนุษย์โลก ตั้งแต่เที่ยงคืนถึงวันขึ้น ๑๔ ค่ำ ไปจนถึงเที่ยงคืนวันขึ้น ๑๕ ค่ำ ที่นี้ในเมื่อพวกเปรต หรือสัตว์นรกเหล่านั้นมารับส่วนบุญจากญาติพี่น้องที่อยู่ในมนุษย์โลก

พวกที่ได้รับบุญกุศล ที่เกิดจากการทำบุญข้าวสากนี้ ก็จะอวยพรให้ลูกหลานอยู่เย็นเป็นสุข มีความอุดมสมบูรณ์ ด้วยสิ่งที่ต้องการและปรารถนา ในทางตรงข้าม ถ้าหากว่ามาแล้วเกิดไม่ได้ส่วนบุญอะไรเลย ก็จะไม่น้อยเนื้อต่ำใจ ว่าลูกหลานไม่ใส่ใจ ถึงแม้ว่าผู้อื่นไม่ใช่ญาติสายโลหิตจะอุทิศแผ่ส่วนบุญไปให้ ก็ได้แต่เสียใบตองห่อข้าวสาก เท่านั้น ซึ่งไม่ถึงกับอึดอัดอะไรเลย ก็ได้สาปลูก แข่งหลานที่ไม่เอาใจใส่ มัวแต่แย่งทรัพย์สมบัติมรดก ที่เขาหา มาในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ จนกระทั่งสิ้นผู้มีพระคุณ ในเรื่องนี้ก็จะทำให้น่ากลัวเกรงโทษ ในการทอดทิ้ง ผู้มีพระคุณโดยเฉพาะพ่อแม่ ญาติสายโลหิต ควรได้รับการเอาใจใส่จากลูกหลาน ทั้งในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ และหลังจากที่ตายไปแล้ว

ในประเพณีบุญเดือนสิบนี้ บางท้องถิ่นจะจัดให้มีการถวายทาน รักษาศีล เพื่อเป็นอุทิศ ส่วนกุศลไปให้ดวงญาติที่ตายไปแล้ว นอกจากนี้ยังจัดให้มีการฟังเทศน์ตลอดทั้งวันอีกด้วย โดยเรื่องที่น่าสนใจ เทศน์ส่วนมากเป็นเรื่องวรรณกรรมท้องถิ่น และมีอิทธิพลต่อความเชื่อของท้องถิ่น ในลักษณะของการขัดเกลา จิตใจ และเร่งเร้าให้ทำคุณงามความดีในรูปแบบต่างๆ เช่น เรื่องมโหสถ เรื่องพระเจ้าสิบชาติ เรื่องท้าวกำกาดำ เป็นต้น บุญเดือนสิบถือได้ว่าเป็นประเพณีอันดีงามของคนอีสาน ที่ควรเอาใจใส่ประพฤติ ปฏิบัติกัน

ฮีตที่ ๑๑ บุญออกพรรษาหรือบุญเดือนสิบเอ็ด

หลังจากที่หมู่พระภิกษุสงฆ์ได้อยู่จำพรรษา ๓ เดือน คือ ตั้งแต่แรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ถึง ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ การออกจากขอบเขตจำกัดไปพักแรมที่อื่นได้เรียกว่า "ออกพรรษา" ประเพณี การทำบุญในเดือนนี้ที่นอกเหนือไปจากการทำบุญตักบาตร ให้ทานรักษาศีลแล้ว การทำบุญตามประเพณี ท้องถิ่นอื่นๆ ในช่วงระยะนี้เรียกว่า "บุญออกพรรษา"

ในส่วนของพระสงฆ์แล้ว มีการเปิดโอกาสให้ว่ากล่าวตักเตือนกันและกัน โดยไม่มีการถือโทษ โกรธเคืองกัน โดยพระเถระจะตักเตือนสงฆ์ให้เล็งเห็นความสำคัญในการปวารณา เปิดโอกาสให้ว่ากล่าวตักเตือน กันด้วยความบริสุทธิ์ใจ เพื่อจะได้มีการแก้ไขปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้น โดยปกติแล้วคนเรามักจะไม่เห็นความผิด ของตน มักจะมีความคิดว่าตนเองเป็นฝ่ายถูกต้องเสมอ ซึ่งก่อนจะมีการปวารณาก็ได้มีการสวดอุทิศหรือ การตั้งอุทิศก่อน

ในวันออกพรรษามักจะมีกิจกรรมในการบูชาทางพุทธศาสนาหลายอย่าง โดยเฉพาะแถบอีสาน บางท้องถิ่น ได้จัดให้มีการไหลเรือไฟตามประทีปโคมไฟ บางท้องถิ่นทำปราสาทดอกผึ้งไปถวายพระ นอกจากนี้ ยังมีการแข่งเรือหรือที่คนอีสานเรียกว่า "ช่วงเฮือ" อีกด้วย ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความเชื่อและการสืบทอดประเพณี ท้องถิ่นที่บรรพบุรุษปฏิบัติสืบๆ กันมา จนกระทั่งว่าประเพณีเหล่านั้นไม่สามารถที่จะแยกออกไปจากวิถีชีวิต ของคนอีสานในแต่ละท้องถิ่นได้

สำหรับประเพณีการไหลเรือไฟนั้น ได้กลายมาเป็นประเพณีของชาวจังหวัดนครพนมและ เป็นกิจกรรมที่เชิดหน้าชูตาของจังหวัด ในวันเพ็ญเดือน ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ของทุกๆ ปี จะมีการไหลเรือไฟ ทั้งนี้เพื่อเป็นการบูชารอยพระพุทธรูปที่พระพุทธรูปเจ้าได้ประทานไว้ให้กับพระยานาค โดยได้มีเรื่องเล่าไว้ในปุณนิเวทสุตตราว่า ในสมัยหนึ่ง พระพุทธรูปเจ้าได้เสด็จไปยังฝั่งแม่น้ำนันทานที่อันเป็นสถานที่อยู่ของพระยานาค และพวกพระยานาคได้อารธนาพระพุทธรูปเจ้าเสด็จไปยังเมืองนาค แล้วกระทำการถวายสักการะบูชา พระพุทธรูปเจ้า ก่อนเสด็จกลับพระพุทธรูปเจ้าได้แสดงธรรมให้พระยานาคฟัง พอจบธรรมเทศนาพระยานาค

ได้ทูลขอให้พระพุทธเจ้าประทับรอยพระบาทเอาไว้ ณ ริมฝั่งแม่น้ำนัมมทาน เพื่อให้นาค คนธรรม์ ครุฑ ตลอดจนเทวดาและมนุษย์ ได้พากันกราบไหว้สืบมาจนตราบเท่าทุกวันนี้

เรือไฟในสมัยก่อนทำด้วยท่อนกล้วยหรือไม้ไผ่ที่ต่อเป็นลำเรือหรือแพ ยาวประมาณ ๕-๖ วา ภายในบรรจุขนม ข้าวต้ม ข้างนอกเรือมีดอกไม้ ธูป เทียน ตะเกียงหรือประทีปจุดบนเรือให้สว่างไสว แล้วปล่อยไหลไปตามลำแม่น้ำ แต่ในสมัยปัจจุบันได้ประยุกต์เอาวัสดุที่มีความคงทน สามารถนำมาใช้ใหม่ได้ เช่น พวงโครงเหล็ก ขวดบรรจุน้ำมัน (ซึ่งก็มีทั้งข้อดีและข้อเสีย แต่ไม่ขอวิจารณ์ในที่นี้)

นอกจากจะมีการไหลเรือไฟทางน้ำแล้ว ในบางท้องถิ่นที่อยู่ไกลจากแหล่งน้ำ ก็ได้จัดให้มีการได้ประทีป โดยพระสงฆ์สามเณร ทายก ทายิกา ได้จัดทำเรือไฟขึ้นภายในวัดตรงหน้าโบสถ์ ใช้เสาไม้และต้นกล้วย ๔ ต้น พันปูด้วยกาบกล้วย มีหัวท้ายรูปลักษณะคล้ายๆ เรือ ตกกลางคืนหลังจากทำวัตรสวดมนต์เสร็จแล้วจะนำประทีป ธูป เทียน มาจุดบูชาพระพุทธเจ้า โดยถือคติเดียวกันกับการไหลเรือไฟ

นอกจากนี้ บางท้องถิ่น ก็ได้ทำปราสาทผึ้งไปถวายพระโดยถือว่าการถวายของที่มีความบริสุทธิ์แก่พระนั้นได้อานิสงส์มาก ผึ้งหรือภาษาอีสานเรียกว่า "ผึ้ง" เป็นของที่บริสุทธิ์ไม่มีมลทิน เป็นสิ่งที่ทำให้เรามองเห็นถึงความอุตสาหะพยายาม และความสามัคคีในการอยู่ร่วมกันแบบแมลงผึ้ง นักปราชญ์โบราณอีสานได้คิดกุศโลบายนี้ และเอามาสอนคน จึงได้ให้มีการทำปราสาทผึ้งไปถวายพระ

ในอีกความเชื่อหนึ่งคือได้มีเรื่องเล่าไว้ในธรรมบทและเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสามัคคีเช่นเดียวกันว่าในสมัยหนึ่ง พวกภิกษุชาวเมืองโกสัมพีเกิดวิวาทกัน พระพุทธเจ้าเสด็จไปตักเตือนห้ามปราม แต่ก็ยังไม่เชื่อฟัง พระองค์จึงเสด็จไปจำพรรษาอยู่ในป่า "รักชิตวัน" โดยมีช้างและลิงเป็นพุทธอุปัฏฐาก ในขณะที่จำพรรษาในป่ารักชิตวันนั้น ช้างได้ตักน้ำ และต้มน้ำร้อนถวาย ฝ่ายลิงหารวงผึ้งและน้ำผึ้ง ตลอดทั้งผลไม้ในป่ามาถวาย จนกระทั่งออกพรรษา ภิกษุชาวเมืองโกสัมพีเกิดสำนึกได้ถึงโทษของการวิวาท จึงไปกราบทูลอาราธนาให้พระพุทธเจ้าเสด็จกลับ

ในหนังสือธรรมบทได้กล่าวอีกว่า ในระหว่างที่พระพุทธเจ้าจำพรรษาอยู่นั้น วันหนึ่งลิงเกิดความโลดโลดใจที่พระพุทธเจ้ารับประเคนรังผึ้ง เกิดปีติดีใจอยู่ไม่เป็นสุขตามประสาลิง กระโดดโลดเต้นจากกิ่งไม้ไปทั่วราวป่า เกิดพลาดไปจับได้กิ่งไม้ผุ กิ่งไม้หักตกลงมาทับลิงตายในขณะที่กำลังดีใจที่ได้ทำบุญ จึงได้ไปเกิดเป็นเทพบุตรในสวรรค์

สำหรับพิธีถวาย หลังจากที่บ้านได้ช่วยกันทำจนเสร็จเรียบร้อยแล้ว โดยภายในปราสาทนั้นจะมีขนม ข้าวต้ม กล้วย อ้อย เสือ หมอน เป็นต้น แล้วตั้งขบวนแห่ลงวัด เวียนขวารอบศาลาโรงธรรม ๓ รอบ แล้วนำไปถวายพระในเมื่อพระท่านรับแล้วก็จะอนุโมทนาเป็นอันเสร็จพิธี

นอกจากประเพณีต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว บางท้องถิ่นยังจัดให้มีการ "เส็งกลอง" (ตีกลองแข่งกัน) การสว่างเฮือ (แข่งเรือ) และตักบาตรเทโวด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสนุกสนานและได้บุญด้วยขณะเดียวกัน

ฮีตที่ ๑๒ บุญกฐินหรือบุญเดือนสิบสอง

คำว่า "กฐิน" เป็นชื่อของสังฆกรรมชนิดหนึ่งในพระพุทธศาสนาที่ต้องใช้พระสงฆ์ร่วมเป็นพยานในการทำ ๕ รูปเป็นอย่างน้อยคือ ๔ รูป เป็นองค์สงฆ์ หรือพยานและอีก ๑ รูปเป็นองค์ครองผ้ากฐินรวมเป็น ๕ รูป ภาษาสังฆกรรมของพระเรียกว่า "ปัญจวรรค"

นอกจากนี้คำว่า "กฐิน" เป็นชื่อของไม้ชนิดหนึ่งซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ซึ่งในเวลาเย็บจีวรภาษาไทยเรียกว่า "ไม้สตั้ง" ภาษาบาลีใช้คำว่า "กฐิน" ขณะเดียวกันภาษาไทยได้ยืมภาษาบาลีมาเป็นภาษาของตัวเองโดยการเรียกทับศัพท์ไปเลยว่า ผ้ากฐินหรือบุญกฐิน

บุญกฐิน มีกำหนดทำกันในระหว่าง แรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึง ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ สำหรับจุดประสงค์หลักของการทำบุญกฐินนั้น เพื่อที่จะให้พระภิกษุสงฆ์ที่จำพรรษาแล้ว ได้ผลัดเปลี่ยนผ้าใหม่โดยได้มีมูลเหตุของบุญกฐินปรากฏในกฐินชั้นธะแห่งพระวินัยปิฎก และฎีกาสมนตปาสาทิกาไว้ว่า

สมัยหนึ่ง ได้มีพระภิกษุชาวเมืองปาฐา จำนวน ๓๐ รูป พากันไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ณ พระเชตวันมหาวิหาร เมืองสาวัตถี ขณะนั้นวันจำพรรษาได้ใกล้เข้ามา พวกภิกษุเหล่านั้นจึงได้พากันจำพรรษาที่เมืองพระเชตวันมหาวิหาร ตลอดระยะเวลาสามเดือนที่จำพรรษาภิกษุเหล่านั้นมีความตั้งใจอยู่ตลอดเวลาว่าจะต้องไปเฝ้าพระพุทธเจ้าให้ได้ ครั้นพอออกพรรษาแล้ว พากันออกเดินทางกรำฝนทนแดดร้อนไปเฝ้าพระพุทธเจ้า

ขณะฤดูฝนยังไม่ทันจะล่วงพ้นสนิท ทำให้พวกภิกษุชาวเมืองปาฐาเหล่านั้นมีจีวรเปียกชุ่มและเปรื้อนด้วยโคลนตม พอไปถึงพระเชตวันมหาวิหารได้เข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงเห็นใจในความยากลำบากของภิกษุเหล่านั้น จึงอนุญาตให้หาผ้ากฐินหรือผ้าที่ซึ่งเย็บด้วยไม้สตั้งมา ใช้เปลี่ยนถ่ายแทนผ้าเก่า ฝ่ายนางวิสาขามหาอุบาสิกาเมื่อได้ทราบถึงพุทธประสงค์แล้ว นางก็ได้นำผ้ากฐินไปถวายแด่พระสงฆ์ มีพระพุทธเจ้าเป็นประธานและนางได้เป็นคนแรกที่ได้ถวายผ้ากฐินในพระพุทธศาสนา

การทำบุญกฐินหรือการหาผ้ากฐินในสมัยก่อนๆ ของคนอีสานนั้นสันนิษฐานว่าเป็นเรื่องหรือเป็นกิจกรรมของพระที่จะต้องช่วยเหลือกัน และครั้งพอทำสำเร็จแล้วก็มอบหมายให้พระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งซึ่งเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติที่ปรากฏในกฐินชั้นธะแห่งพระวินัยปิฎกและฎีกาสมนตปาสาทิกาว่า

พระที่มีคุณสมบัติสมควรที่จะได้รับกฐินคือ เป็นผู้มีอายุมาก มีพรรษามาก เป็นผู้มีจีวรเก่า เป็นผู้ที่มีฉลาด สามารถรู้านิสงค์ ๕ มาติกา ๘ รู้จักการกรานกฐิน พิณฑุ ปัจจุธรรม์และอธิษฐาน และเป็นผู้ที่สามารถกระทำกฐินตถารกิจได้ คนอีสานรู้และเข้าใจดีฐานะที่ว่าครองกฐิน ในตอนว่าด้วยบุญกฐินนี้มีบทพญาที่นักปราชญ์อีสานได้กล่าวพรรณนาถึงประเพณีฮีตข้อที่ ๑๒ ไว้ว่า

พอแต่เหลียวขึ้นฟ้าเห็นแต่ว่าวเดือนสิบสอง
 ลมคะนองเขยพัดง่า ยม กะเลยม้วน
 พอสมควรกะหาผ้ากฐินทานมาทอด
 ตลอดเดือนหนึ่งหาได้ตั้งประสงค์
 หลวงปู่พรหมไปหาผ้าหลวงตาสีหาน้ำครั่ง

หลวงปู่สอนนั่งสอดด้ายขาซ้ายเข้าช้อยกัน
 พอแต่ตบก้อนบันโลกมันเปลี่ยนเวียนผัน
 ปัจจุบันกะเลยโยมเป็นคนเฮ็ดแห่แหนแพนกัง
 ต่างกะหวังเต็มทีทำความดีบุดุหมื่น
 บุญกุศลช้อยค้ำทานทอดให้หมู่สงฆ์

ทุกวันนี้การทำกุศลเป็นเรื่องของผู้ที่มีจิตศรัทธาที่ต้องการจะทำบุญกุศล เนื่องมาจากสมัยนี้เป็นเรื่องของความสะดวก ถ้ามีวแต่ให้หลวงปู่พรหมไปหาผ้าหลวงปู่สีห่าน้ำครั่ง หลวงปู่สอนนั่งสอดด้ายเหมือนสมัย ก่อนนั้นผู้เขียนกลัวว่าวันหนึ่งกับคืนหนึ่งผ้ากุศลคงจะเสร็จไม่ทันกำหนดแน่ เว้นแต่จะใช้กำลังคนมากและอาศัยความพร้อมเพียงสามัคคีกันเท่านั้น

ผ้าที่พระบรมพุทธานุญาตให้ใช้เป็นผ้ากุศลได้นั้น มีดังนี้ คือ ผ้าใหม่ ๑ ผ้ากลางเก่ากลางใหม่ ๑ ผ้าเก่า ๑ ผ้าบังสกุล ๑ ผ้าที่มีขายอยู่ตามร้านตลาด ๑ ซึ่งผ้าเหล่านี้เอามาทำเป็นผ้ากุศลได้ ส่วนผ้าที่ทำเป็นผ้ากุศลไม่ได้คือ ผ้าที่ยืมเขามา ๑ ผ้าที่ทำนิตได้มา ๑ ผ้าที่พูดเสียบเคียงได้มา ๑ ผ้าเป็นนิสัคคีย์ ๑ ผ้าที่ขโมยมา ๑ เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้วผ้าที่เป็นผ้ากุศลได้คือผ้าที่ได้มาโดยชอบหรือโดยสุจริต ส่วนผ้าที่ทำเป็นผ้ากุศลไม่ได้คือผ้าที่ได้มาโดยมิชอบหรือโดยทุจริต

ที่นี้พูดกันถึงเรื่องของประเภทของกุศลบ้าง โดยทั่วไปจะเป็นที่เข้าใจว่ากันว่ากุศลมี ๒ แบบ คือ "จุลกุศล" และ "มหากุศล" จุลกุศลเป็นกุศลเล็กหรือกุศลแล่น เป็นกุศลที่ต้องทำให้เสร็จในวันเดียว เริ่มตั้งแต่การป็นด้าย ทอดด้าย เย็บ ย้อมและถวายต้องให้เสร็จในวันนั้น กุศลชนิดนี้นานๆ จะมีคนทำเพราะความยุ่งยากและต้องใช้คนมาก ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจกันจริงๆ ส่วนใหญ่จะนิยมทำกัน ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ซึ่งเป็นวันสุดท้ายของการทอดกุศล ส่วนมหากุศลเป็นกุศลใหญ่เป็นกุศลที่นอกจากจะมีผ้าไตรจีวรแล้ว ยังมีเครื่องบริวารกุศลอีกจำนวนมาก และใช้ระยะเตรียมงาน มากกว่าจุลกุศล แต่ก็เป็นที่นิยมทำกันเพราะมีความสะดวกพอสมควร

ประเภทของกุศลอีกอย่างหนึ่งคือ "กุศลหลวง" และ "กุศลราษฎร์" กุศลหลวงหมายถึงกุศลที่พระเจ้าแผ่นดินไปทอดเอง หรือพระราชทานแก่หน่วยงานต่างๆ บริษัท ห้างร้าน พ่อค้า ประชาชนที่มีจิตศรัทธา นำไปถวายตามวัดที่เป็นพระอารามหลวงต่างๆ ทั่วประเทศ ส่วนกุศลราษฎร์หมายถึงกุศลที่ชาวบ้านผู้มีจิตศรัทธาได้ชักชวนกันจัดทำขึ้น เพื่อนำไปถวายวัดต่างๆ ที่ได้จองไว้แล้ว ซึ่งกุศลราษฎร์นี้หมายถึงกุศลสามัคคีและกุศลที่ปัจเจกบุคคลด้วย

ในเรื่องของการทอดกุศลนี้ "ธงกุศล" ซึ่งเป็นเครื่องหมายแสดงให้รู้ว่าวัดนี้ได้รับผ้ากุศลแล้ว โดยเหตุที่ว่าวัดหนึ่งๆนั้นรับกุศลได้เพียงครั้งเดียว อีกในหนึ่งธงกุศลจะมีรูปสัตว์ ๓ - ๔ จำพวกเป็นสัญลักษณ์คือรูปพระเช้ รูปตะขาบ รูปแมลงป่อง รูปนางกนิรีและรูปเต่าคาบดอกบัว

เรื่องธงกุศลนี้โดยใจความแล้วไม่มีปรากฏในพระไตรปิฎกหรือในหนังสือคัมภีร์อื่นๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องของกุศลอย่างชัดเจน สาเหตุอาจจะเป็นเพราะนักปราชญ์อีสานโบราณท่านสอนคนหรือแนะนำคน จะไม่ใช้วิธีการที่บอกหรือกล่าวสอนกันตรงๆ มักจะใช้ทำนองที่วาเรียๆ เคียงๆ เป็นลักษณะของปริศนาธรรม เช่นลักษณะที่เด่นและเห็นชัดเจนคือ การใช้คำพูดในบทพญาหรืออีสานภาษิต ซึ่งไม่ได้กล่าวถึงเรื่องกำลังพูดกัน

ตรงๆ เช่นว่า "เจ้าผู้แพร่ผืนกว้างปฐมาให้มันเลื่อมแต่เป็นหยิ่ง สั่งมาอ่อมส่อมแพงไว้แต่ผู้เดียว แท้เนื้อ" ซึ่งสำนวนนี้ก็ได้อุบัติถึงความใจกว้างหรือความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

สำหรับรูปสัตว์ต่างๆ ธงกฐินนี้ท่านบอกสอนไว้ให้รู้ในลักษณะที่ว่า คนที่สามารถทำกฐินหรือเจ้าภาพทอดกฐินได้ ต้องเป็นคนจิตใจกว้าง มีความเสียสละเป็นอันมาก รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แม้กระทั่งสัตว์ที่มีพิษร้ายก็สามารถมารวมทำบุญได้ หรืออีกความหมายหนึ่งนักปราชญ์อีสานโบราณ ท่านอธิบายเปรียบเทียบกับโลหะ โทสะ โมหะ ได้ชัดเจนว่า

ธงกฐินอันดับแรกเป็นรูปจระเข้คาบดอกบัว หมายถึงความโลภ โดยปกติแล้วจระเข้เป็นสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำในบางช่วงขึ้นมาอนอ้าปากอยู่บนบกให้แมลงวันเข้ามาตอมอยู่ในปาก พอแมลงวันเข้าไปรวมกันหลายๆ ตัวเข้าจึงได้จับปากเอาแมลงเป็นอาหาร ท่านได้เปรียบถึงคนเราที่มีความโลภ ไม่มีความรู้สึกสำนึกขี้ติ ความถูกต้องหรือไม่มีแต่จะเอาได้ทำเดียว โดยไม่คำนึงว่าที่ได้มานั้น มีความสกปรกแปดเปื้อนด้วยความไม่ดีไม่งามคืออกุศลหรือไม่ผู้อื่นจะได้รับผลอย่างไรจากการกระทำของตนไม่ได้ใส่ใจ ดังนั้น ธงรูปจระเข้ท่านจึงได้เปรียบเหมือนกับคนโลภที่มันทำให้คนรอบกายทุกอย่างเท่าที่มีช่องทางหรือโอกาส

ธงกฐินอันดับที่สองเป็นรูปตะขาบหรือแมลงปองคาบดอกบัวหมายถึงความโกรธ โดยธรรมชาติแล้ว สัตว์ทั้งสองอย่างนี้เป็นสัตว์ที่มีพิษร้าย ถ้าใครโดนตะขาบและแมลงปองกัดหรือตอมเข้าแล้วจะรู้สึกเจ็บปวด แต่ความเจ็บปวดเหล่านั้นมียาหรือของที่แก้ให้หาย หรือบรรเทาปวดได้ ท่านได้เปรียบถึงโทสะเพราะโทสะนี้เป็นอารมณ์ที่เกิดขึ้นง่ายเกิดขึ้นเร็วและรุนแรง แต่ก็หายเร็วหรือที่เรียกว่า โกรธง่ายหายเร็ว โทสะหรือความโกรธ มีความเจ็บปวดและมีความเสียหายเป็นผล ดังนั้นท่านจึงเปรียบธงรูปตะขาบและธงรูปแมลงปองว่า เหมือนกับความโกรธ เพราะมีลักษณะคล้ายกันคือเกิดขึ้นง่าย เร็ว รุนแรง มีความเจ็บปวด และหายเร็วหรือมีทางที่จะรักษาให้หายได้

ธงกฐินอันดับที่สาม มีรูปเป็นนางกนิริถือดอกบัว หมายถึงความหลงหรือโมหะ โดยที่รูปร่างและศัพท์ที่ใช้เรียกก็มีความชัดเจนอยู่แล้ว กนิริ แปลว่า คนอะไร หรือสัตว์อะไร ดูไม่ออกบอกไม่ถูกว่าเป็นรูปสัตว์หรือรูปคนกันแน่ เพราะว่ามันมีรูปร่างเป็นปลา ท่อนบนมีรูปร่างเป็นคน ศัพท์ว่ากนิริมาจากภาษาบาลีว่า "กนิริ" แต่ผ่านกระบวนการแปลงศัพท์ของ ภาษาบาลีเป็น "กนิริ" แปลว่า "คนอะไร" หรือว่า คนผู้สงสัย, ผู้ยังสงสัยหรือผู้ที่ค้นพบเห็นก็เกิดความสงสัย คือคนที่ไม่เป็นตัวของตัวเองนั่นเอง ทั้งทางด้านความคิด ทั้งทางด้านการกระทำหรือพฤติกรรม เพราะฉะนั้น กนิริ หรือ กนิริ ท่านจึงเปรียบเสมือน โมหะ คือความหลงหรือผู้หลง ความลังเลสงสัยนั่นเอง

ธงกฐินอันดับสุดท้าย เป็นรูปเต่าคาบดอกบัว มีความหมายถึง คีล หรืออินทรียัสังวร (การสำรวมระวางอินทรีย) โดยปกติสัญชาตญาณการหลบภัยของเต่าคือการหดส่วนต่างๆ ของร่างกายเข้าไว้ในกระดองอันตราย ที่จะเกิดจากสัตว์ไม่ว่าจะมีรูปร่างใหญ่โตสักปานใด ก็ไม่สามารถที่จะทำอันตรายอะไรแก่เต่าได้ หรือสังเกตง่ายๆ เวลาหมาเห่าเต่าก็จะเก็บอวัยวะส่วนต่างๆไม่ว่าจะเป็นหัว หาง และขาไว้ภายในกระดอง หมาไม่สามารถทำอันตรายใดๆแก่เต่าได้ คนผู้ที่สามารถทำบุญกฐินให้ได้บุญจริงๆ ต้องเป็นผู้ที่มีศีล คือมีความสำรวมระวางไม่ให้อกุศลเกิดขึ้นจากการที่อินทรียัสัง ๖ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ กระทบสิ่งที่เป็นสาเหตุแห่งอารมณ์ขัดเคือง หรือความไม่ได้ตั้งใจตนคิด อันทำให้เกิดความท้อถอยโดยการอาศัยศีลคือความมั่นคงในตัวเอง นั่นเอง

ฮิต ๑๒ ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ยังไม่ได้กล่าวถึงรายละเอียดปลีกย่อยต่างๆ เกี่ยวกับแต่ละฮิต เพราะว่าแต่ละท้องถิ่นก็มีความเชื่อในฮิตเดียวกันไม่ค่อยจะตรงกัน มีความแตกต่างกันในรายละเอียดปลีกย่อย อยู่พอสมควรแต่เมื่อพูดโดยภาพรวมของฮิต ๑๒ ก็เป็นไปในแนวทางอันเดียวกัน ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

เรื่องฮิต ๑๒ นี้ เป็นเพียงส่วนหนึ่งของประเพณีที่ดิงามของชาวอีสาน ที่ได้ปฏิบัติสืบทอดมา จากบรรพบุรุษ ถึงแม้ว่าปัจจุบันนี้ฮิตหรือจารีตประเพณีบางอย่างในบางท้องถิ่นอาจจะไม่เหลือให้เห็น แต่ว่าบางท้องถิ่นก็ยังมีการรักษาปฏิบัติสืบต่อกันมาพอได้เห็นอยู่

ข้อมูลพื้นฐานตำบลและหมู่บ้าน

ตำบลเมืองพล

๑. ประวัติ

เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๒๑ สมเด็จพระเจ้าตากสินหรือเรียกกันว่า “พระเจ้ากรุงธนบุรี” ได้โปรดให้เจ้าพระยาจักรีกับเจ้าพระยาสุรสีห์ ยกทัพไปปราบปรามเจ้านครเวียงจันทน์ที่คิดแข็งเมืองเอาใจออกห่างจากกรุงธนบุรี ซึ่งการเดินทางในครั้งนี้ต้องผ่านจังหวัดนครราชสีมามุ่งหน้าเข้าสู่เวียงจันทน์ จึงได้มาหยุดตั้งค่ายที่ปากกองทหารขึ้น ณ ที่บ้านเมืองพล ปัจจุบันนี้เพื่อรวบรวมกำลังรับพลและเสบียงอาหารเพิ่มเติมจากราษฎรในเขตจังหวัดขอนแก่นชัยภูมิ มหาสารคาม และบุรีรัมย์ ในการสร้างค่ายที่พักราวนี้ได้ขุดคันคูดินล้อมรอบตามแบบยุทธศาสตร์ในสมัยนั้นทุกประการ เพื่อทำการฝึกซ้อมทหารและเพื่อป้องกันการถูกโจมตีจากฝ่ายศัตรูด้วยครั้งรวบรวมทหารและฝึกซ้อมกลยุทธ์ได้ดีแล้วจึงเคลื่อนทัพไปเวียงจันทน์และหลวงพระบางต่อไป ปรากฏว่าได้ชัยชนะงดงาม คือได้พระแก้วมรกตและพระบางจากเวียงจันทน์ โดยได้อัญเชิญมาพร้อมกองทัพไปไว้ที่กรุงธนบุรีในคราวนั้นด้วย ครั้งต่อมาสถานที่ตั้งกองทัพนับเป็นภูมิประเทศที่มีคูดินล้อมรอบ มีน้ำบริบูรณ์คือละเลิงหวายในขณะนั้น จึงมีผู้คนอพยพมาตั้งบ้านเรือน เพราะทำเลแห่งนี้เหมาะแก่การทำมาหากินและปลอดภัยในการป้องกันโจรผู้ร้าย จึงให้ชื่อหมู่บ้านที่ตั้งใหม่ว่า “บ้านเมืองพล” โดยอาศัยภูมิประเทศที่มีคูดินรอบทั้งสี่ทิศดังกล่าวมาแล้วนั้น เมื่อได้พิจารณาลักษณะภูมิประเทศของบริเวณที่ตั้งบ้านเมืองพล ซึ่งยังปรากฏจนบัดนี้มีคูดินล้อมรอบรูปกลมยาวประมาณ ๒๐ เส้น กว้าง ๒๐ เส้น บางแห่งได้ถูกทำลายเป็นที่ราบไปแล้ว และบางแห่งยังเห็นเป็นคูดินอยู่ ครั้งต่อมาในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองรูปแบบใหม่ บ้านเมืองพลจึงได้ยกฐานะเป็นตำบลหนึ่ง ชื่อ ตำบลเมืองพล ขึ้นต่อเมืองชนบท ซึ่งมีเจ้าเมืองปกครองในสมัยนั้น ต่อมาเมืองชนบทถูกยุบให้เป็นอำเภอขึ้นต่อเมืองขอนแก่น อันมีข้าหลวงปกครองและต่อมาเมืองขอนแก่นเปลี่ยนเป็นจังหวัดไปขึ้นต่อมณฑลอุดรธานี ตำบลเมืองพลที่ขึ้นต่ออำเภอชนบท ได้มีหมู่บ้านเกิดขึ้นหลายหมู่บ้านและมีอาณาเขตขยายกว้างขวางทั้งตั้งอยู่ห่างไกลจังหวัดขอนแก่นมาก การไปมาหาสู่กันเกี่ยวกับการเสียภาษีและติดต่อทางราชการลำบากมาก ซึ่งต้องอาศัยการเดินทางเท้า ม้าและอาศัยเกวียนเป็นพาหนะและอีกประการหนึ่ง ตำบลเมืองพลมีเขตติดต่อกับอำเภอนอก (อำเภอบัวใหญ่) จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีโจรผู้ร้ายชุกชุมมากทางเจ้าหน้าที่มาปราบปรามลำบากและมีกำลังไม่พอ ราษฎรได้รับความเดือดร้อนจากโจรผู้ร้ายมาก ครั้งปี พ.ศ. ๒๔๕๗ กระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาแบ่งเขตจัดตั้งอำเภอใหม่ ให้แยกตำบลเมืองพลออกจากอำเภอชนบท โดยแต่งตั้งในขุนมัชการธนานุรักษ์ (แสง ภาสะฐิติ) ซึ่งในขณะนั้นยังดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าภาษีสุราอยู่จังหวัดชัยภูมิให้เป็นผู้มาพิจารณาแบ่งเขตจัดตั้งอำเภอพลขึ้น จึงเห็นว่าหมู่บ้านเมืองพลมีทำเลที่เหมาะสมที่สุดที่จะตั้งอำเภอพล ขุนมัชการธนานุรักษ์จึงได้จัดสร้างที่ว่าการอำเภอขึ้นในบริเวณวัดสระจันทราวาสปัจจุบันนี้ และได้ตั้งชื่ออำเภอให้สอดคล้องกับบ้านเมืองพลว่า “อำเภอพล” โดยอาศัยเหตุดังกล่าวมาแล้ว อำเภอพลแบ่งการปกครองออกเป็น ๕ ตำบล คือ

๑. ตำบลเมืองพล
๒. ตำบลหนองเม็ก
๓. ตำบลแวงน้อย
๔. ตำบลแคนเหนือ
๕. ตำบลเปลือยน้อย

อันมีขุนมัชการธนานุรักษ์ ดำรงตำแหน่งเป็นนายอำเภอพลคนแรก แล้วให้ขึ้นต่อจังหวัดขอนแก่น ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

๒. ลักษณะทางกายภาพ

๒.๑. ลักษณะภูมิอากาศ

เป็นมรสุมเขตร้อน ขึ้นน้อย มีฝนน้อย เขตนี้มีฝนตก ๔.๕ - ๕.๕ เดือน ในรอบปี เป็นเขตเงาฝนของทุกเทือกเขา

๒.๒. ลักษณะภูมิประเทศ

เป็นที่โคก โนน ระดับต่ำ และพื้นที่ราบตอน พุงนาป่าโปร่ง

๒.๓. ลักษณะธรณีวิทยา

เป็นดินตะกอนธารน้ำพาที่ราบน้ำท่วม ที่ราบน้ำพา ตะพัดลำน้ำ และเศษหินเชิงเขา เช่น หมวดหิน มหาสารคาม หินทรายแป้ง หินเคลย์ หินทราย เปลือกหิน และแรยิปซัม

๒.๔. ลักษณะดิน

- ดินอัลทิซอลล์ ประเภทดินร่วน ทรายร่วนที่เป็นดินตะกอน เป็นดินในพื้นที่ตอนระดับสูง ครอบคลุมพื้นที่โนน เนิน และมอต่างๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างกว้างขวาง เช่น ชุดดินโคราช ชุดดินยโสธร ชุดดินวาริน ชุดดินสตึก เป็นต้น

- ดินอัลทิซอลล์ ประเภทดินร่วน ทรายร่วน ดินเหนียวและเนื้อผสมในพื้นที่ราบตอน ระดับต่ำ เช่น ชุดดินนครพนม ชุดดินเรณู ชุดดินร้อยเอ็ด ชุดดินบุณฑริก เป็นต้น

- ดินเค็ม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บริเวณที่ดอนซึ่งเป็นที่ลาดเชิงเนินในฤดูแล้ง จะมีคราบเกลือ (ซึ่เอียด) ปรากฏที่ผิวดิน ซึ่งแสดงว่าบริเวณนั้นเป็นดินเค็ม เป็นปรากฏการณ์ที่ปรากฏในช่วงหน้าแล้งที่ละลายเอาเกลือจากหินเกลือบริเวณโคก โนน ที่มีชั้นหินเกลือขึ้นมาออกมาตามเชิงเนิน เมื่อน้ำระเหยไปจึงทิ้งตะกอนเกลือออกเป็นคราบสีขาว บางพื้นที่คราบเกลือเกิดจากการทำนาเกลือไม่ถูกวิธี

๒.๕. ลุ่มน้ำ

ลำห้วยแอก

๒.๖. พืชพรรณธรรมชาติ

เป็นป่าเต็งรัง ลักษณะป่าที่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่โคก โนน เนิน มอและที่ดอนไหล่เขา ดินส่วนใหญ่เป็นดินทราย บางแห่งเป็นดินปนลูกรังหรือดินตื้น ซึ่งมีสภาพเป็นกรดเล็กน้อยและสัมพันธ์กับสภาพภูมิอากาศที่มีช่วงฤดูฝนสั้นและฤดูแล้งยาว ลักษณะโดยทั่วไปเป็นป่าโปร่ง ต้นไม้มีขนาดปานกลางถึงเล็กทั้งด้านความสูงและขนาดชนิดไม้สำคัญ ได้แก่ ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้เหียง ไม้พลวง ป่าชนิดนี้ บางที่เรียก ป่าโคก ต้นไม้อื่นๆ ที่มักจะปะปนอยู่ในป่าชนิดนี้ ได้แก่ ประดู่ แดง มะค่า กว้าว กระโดน จะบก จะพอก มะขามป้อม

การสังเกตพืชพรรณบนแผ่นดิน

ภูมิอากาศช่วงหน้าแล้ง (ก.พ. - เม.ย.) เนื่องจากมีอุณหภูมิสูงและฝนทิ้งช่วงนาน ทำให้ความชื้นในบรรยากาศมีอยู่น้อยและทำให้น้ำในดินระเหยอย่างรวดเร็ว พืชพรรณจึงเหี่ยวเฉา ทิ้งใบแห้งกรอบ ท้องฟ้ามีเมฆน้อย แผ่นดินแห้ง แตกกระแหง หนองบึงมีน้ำอยู่น้อยหรือไม่มี ปรากฏคราบเกลือในบางพื้นที่ วัช ควายขาดแคลนน้ำ พื้นที่ทำการเพาะปลูกไม่ได้ผล ผู้คนว่างงาน ทำให้เกิดการอพยพไปทำงานยังที่อื่น

๓. ลักษณะทางรัฐกิจ

๓.๑. ที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อ ที่ตั้ง

องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองพล ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอพล พิกัดที่ซี ๔๙๐๔๘๘ ห่างจากอำเภอพล ประมาณ ๖ กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดขอนแก่น ๘๐ กิโลเมตร มีทางหลวงแผ่นดินหมายเลขที่ ๒ (ถนนมิตรภาพ) จากกรุงเทพฯ - หนองคาย ผ่านและมีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๐๗ สายเมืองพล - หนองสองห้องผ่าน

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อเขตตำบลโสกนกเต็น อำเภอพล
ทิศใต้	ติดต่อเขตตำบลหนองแวงโสกพระ ตำบลโนนข่า อำเภอพล
ทิศตะวันออก	ติดต่อเขตตำบลหันโจด ตำบลหนองเม็ก อำเภอหนองสองห้อง
ทิศตะวันตก	ติดต่อเขตเทศบาลเมืองพล อำเภอพล

๓.๒. เนื้อที่

ประมาณ ๑๘,๒๘๑ ไร่ หรือประมาณ ๒๙.๒๕ ตารางกิโลเมตร

๓.๓. การปกครอง

การปกครองมีทั้งหมด ๑๑ หมู่บ้าน ประกอบด้วย

- หมู่ที่ ๑ บ้านขาด
- หมู่ที่ ๒ บ้านตำแย
- หมู่ที่ ๓ บ้านทับบา
- หมู่ที่ ๔ บ้านท่าหลวง
- หมู่ที่ ๕ บ้านหญ้าคา
- หมู่ที่ ๖ บ้านหัน
- หมู่ที่ ๗ บ้านโนนเหลื่อม
- หมู่ที่ ๘ บ้านหนองห้าง
- หมู่ที่ ๙ บ้านโนนหม่น
- หมู่ที่ ๑๐ บ้านหันใหญ่แม่เอี้ย
- หมู่ที่ ๑๑ บ้านขาดอำนวย

๓.๔. ประชากร

รวม ๖,๔๔๒ คน เพศชาย ๓,๑๙๑ คน เพศหญิง ๓,๒๕๑ คน
(ข้อมูล ณ วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๖๐)

๓.๖. ความหนาแน่น

ประมาณ ๒๑๙ คน/ตารางกิโลเมตร

๓.๖. พืชสำคัญ

ข้าวเหนียว และ ข้าวหอมมะลิ

๓.๗. สัตว์เศรษฐกิจ

วัวและกระบือ

๓.๘. อาชีพหลัก

ทำนา และรับจ้างทั่วไป

๓.๙. อาชีพรอง

ปลูกผักสวนครัว ทอผ้าไหม เลี้ยงสัตว์

๓.๑๐. การคมนาคม

ทางบก

๓.๑๑. สาธารณูปโภค

๓.๑๑.๑. ไฟฟ้า

๓.๑๑.๒. ประปา

๓.๑๑.๓. โทรศัพท์

๓.๑๒. แหล่งบริการและแหล่งประโยชน์ต่างๆ**๓.๑๒.๑. สถาบันการศึกษาจำนวน ๔ แห่ง**

- (๑) โรงเรียนชุมชนบ้านชาติ หมู่ที่ ๑
- (๒) โรงเรียนบ้านทับบา หมู่ที่ ๓
- (๓) โรงเรียนบ้านหญ้าคาท่าหลวง หมู่ที่ ๕
- (๔) โรงเรียนบ้านหันใหญ่ หมู่ที่ ๖

๓.๑๒.๒. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเมืองพล จำนวน ๑ แห่ง

- (๑) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเมืองพล บ้านชาติ หมู่ที่ ๑

๓.๑๒.๓. สถาบันและองค์กรศาสนา วัด จำนวน ๘ แห่ง

(๑) วัดศรีบุญเรือง	หมู่ที่ ๑
(๒) วัดศรีสะเกษ	หมู่ที่ ๒
(๓) วัดชุมพลบุรี	หมู่ที่ ๓
(๔) วัดขวัญเมืองพลาราม	หมู่ที่ ๔
(๕) วัดกุสุนาราม	หมู่ที่ ๕
(๖) วัดศรีหมงคล	หมู่ที่ ๖
(๗) วัดบ้านหนองห้าง	หมู่ที่ ๘
(๘) สำนักสงฆ์	หมู่ที่ ๙

๓.๑๒.๔. แหล่งธรรมชาติ ภูเขา ป่าไม้ แม่น้ำและแหล่งน้ำ

ลำห้วย มีจำนวน ๗ แห่ง

๑. ห้วยตำแย
๒. ห้วยหนองแขง
๓. ห้วยอีโง
๔. ห้วยแอก
๕. ห้วยน้อย
๖. ห้วยม่วง
๗. ห้วยขุมปูน

หนองน้ำ

- หมู่ที่ ๑ ประกอบด้วย หนองปู้ตา หนองโอบเลี้ยง สระปทุมทอง หนองอีสานเขียว
- หมู่ที่ ๒ ประกอบด้วย หนองผือ
- หมู่ที่ ๓ ประกอบด้วย หนองทับบา สระใหญ่บ้านทับบา
- หมู่ที่ ๔ ประกอบด้วย หนองฉิม
- หมู่ที่ ๕ ประกอบด้วย หนองแวง หนองยายขาว หนองอีงูบ
- หมู่ที่ ๖ ประกอบด้วย หนองฝายน้อย
- หมู่ที่ ๗ ประกอบด้วย สระบ้านโนนเหลื่อม
- หมู่ที่ ๘ ประกอบด้วย หนองห้าง หนองพุก
- หมู่ที่ ๙ ประกอบด้วย สระขุนช้าง สระหนองขาม

๓.๑๓. แหล่งท่องเที่ยว

แบ่งออกได้เป็น ๓ ประเภทใหญ่ๆ คือ

๑. ประเภทที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ ป่าไม้ ภูเขา น้ำตก ชายหาด ทะเล และ เกาะ แก่ง
 - ลำห้วยแอก

๒. ประเภทที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ ศาสนสถาน โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสิ่งก่อสร้างอื่นๆ โดยมีวัตถุประสงค์ในการสร้าง และอายุรวมทั้งรูปแบบสถาปัตยกรรมที่แตกต่างกันไป แต่ท้ายที่สุดก็กลายเป็นทรัพยากรอันมีค่าทางการท่องเที่ยวของประเทศ

- กู่ห้วยคา (โนนหินตั้ง) สมัยขอม
- ลานถลุงเหล็กและพื้นที่ที่ใช้ถลุงเหล็กในยุคเหล็ก

๓. ประเภทศิลปวัฒนธรรม กิจกรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น

- พระเจ้าใหญ่ (พระพุทธรูปปางสมาธิ) ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ วันเพ็ญเดือน ๓ ของทุกปี
- พุทธแรกหรือพุทธที่สองของเดือนหกจะมีการไหว้ ปูตา ดอนตาปู ภูดิน หลักบ้าน หลักเมือง และมีการจุดบั้งไฟเพื่อเสี่ยงทายฟ้าฝน ซึ่งเชื่อว่าเป็นผู้ที่คอยดูแลรักษา คุ้มครองหมู่บ้าน
- การเลี้ยงผีฟ้าทุกเดือนสามและเดือนหกของทุกปี
- ประเพณี ฮีต ๑๒ ครอง ๑๔

บ้านชาติ หมู่ที่ ๑ ตำบลเมืองพล

๑. ประวัติหมู่บ้าน

เดิมบริเวณแถบนี้เป็นป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ด้วยต้นไม้ขนาดใหญ่มากมายหลายชนิด แต่จะพบเห็นต้นชาต (ยางนา) เป็นจำนวนมาก จนกระทั่งประมาณปี พ.ศ. ๒๔๔๗ มีกลุ่มผู้อพยพมาตั้งถิ่นฐานบริเวณนี้ ด้วยการนำของนายบุญ ไ้ม่ทราบนามสกุล และนายจำปา นากี้ก พร้อมครอบครัวผู้อพยพประมาณ ๕ ครัวเรือน ทำให้เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก จึงตั้งชื่อหมู่บ้าน ตามสภาพแวดล้อมว่า “บ้านชาติ” ในช่วงแรกบ้านชาตขึ้นตรงกับอำเภอชนบท เมื่อมีการแบ่งเขตการปกครองใหม่ บ้านชาตจึงได้ขึ้นตรงกับอำเภอพล เป็นบ้านชาต หมู่ที่ ๖ ตำบลเมืองพล จนกระทั่งได้มีการแบ่งเขตการปกครองใหม่อีกครั้งโดยเพิ่มตำบลโสกนกเต็น บ้านชาตจึงเปลี่ยนเป็น บ้านชาต หมู่ที่ ๑ ตำบลเมืองพล ปี พ.ศ. ๒๕๔๒ บ้านชาตเกิดเป็นชุมชนใหญ่ จำเป็นต้องมีการแบ่งพื้นที่การปกครอง จึงได้มีการแยกออกเป็นอีกหนึ่งหมู่บ้าน คือ บ้านชาตอำนวย หมู่ที่ ๑๑ โดยมีถนนหลักกลางบ้านเป็นเส้นแบ่งเขตหมู่บ้าน

ผู้ปกครองจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

๑. นายเมืองแมน	แก้วสมศรี	ผู้ใหญ่บ้าน
๒. นายโฮง	ดีแป้น	ผู้ใหญ่บ้าน
๓. นายโส	ขามคำ	ผู้ใหญ่บ้าน
๔. นายหมั่น	โคตรประทุม	กำนัน
๕. นายอ้วน	ศรีวงษ์	ผู้ใหญ่บ้าน
๖. นายจุม	ดาโสม	กำนัน
๗. นายสิงห์	เห็นสว่าง	ผู้ใหญ่บ้าน
๘. นายเคน	ขุนแก้ว	กำนัน
๙. นายโกศล	ผาปริญญา	กำนัน
๑๐. นางหนูเกณท์	ดีสุ่ย	กำนัน
๑๑. นายจำลอง	สุทธิสาร	ผู้ใหญ่บ้าน
๑๒. นายคณิฉน์	แก่นแก้ว	ผู้ใหญ่บ้าน

๒. ลักษณะทางกายภาพ

๒.๑. ลักษณะภูมิอากาศ	ความชื้นน้อยฝนน้อย
๒.๒. ลักษณะภูมิประเทศ	พื้นที่เนิน
๒.๓. ดิน	ดินร่วนปนทราย
๒.๔. แหล่งน้ำธรรมชาติ	ห้วยม่วง ห้วยอีसानเขียว (ห้วยแห่) หนองปู่ตา
๒.๕. พืชพรรณธรรมชาติ	ต้นประดู่ ต้นชาต (ยางนา)

๓. ลักษณะทางรัฐกิจ

๓.๑. อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อเขตบ้านป่าเป้า ต.โสกนกเต็น อ.พล
ทิศใต้	ติดต่อบ้านหันใหญ่ ม.๖ และบ้านหันใหญ่แม่เอี้ย ม.๑๐ ต.เมืองพล อ.พล
ทิศตะวันออก	ติดต่อบ้านหนองห้าง ม.๘ ต.เมืองพล อ.พล
ทิศตะวันตก	ติดต่อบ้านชาตอำนวย ม.๑ ต.เมืองพล อ.พล

๓.๑๓. แหล่งท่องเที่ยว

๓.๑๓.๑. ทางวัฒนธรรม

- พระเจ้าใหญ่ (พระพุทธรูปปางสมาธิ) ช่วงเดือน กุมภาพันธ์ วันเพ็ญเดือน ๓ ของทุกปี วัดศรีบุญเรืองบ้านขาดเดิม มีพระครูพลเขต คณารักษ์เจ้าอาวาสและเจ้าคณะอำเภอพล ได้สร้างอนุสรณ์รำลึกถึงคุณงามความดี ด้วยการสร้างพระพุทธรูปขนาดใหญ่ทับบริเวณเมรุที่ใช้เผาพร้อมฝังอัฐิในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ และได้ทำพิธีพุทธาภิเษกต่อเนื่อง จำนวน ๓ ปี และเรียกพระพุทธรูปที่เป็นตัวแทนความดีว่า พระเจ้าใหญ่ หลังจากนั้น จึงได้มีเทศกาลเฉลิมฉลองพระเจ้าใหญ่ประจำปี ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ จำนวน ๓ วัน

บ้านคำแย หมู่ที่ ๒ ตำบลเมืองพล

๑. ประวัติหมู่บ้าน

ประมาณปี พ.ศ. ๒๔๗๕ มีกลุ่มนายพรานหรือกลุ่มนักล่าสัตว์จำนวนหนึ่งได้มาตั้งจุดดักสัตว์ป่า ซึ่งชาวบ้านทั่วไปในสมัยนั้นเรียกว่า ทับ เพื่อรอดักจับสัตว์ป่าที่มาจากโคกหญ้าคา โคกคำแย และริมห้วยแอก ซึ่งบริเวณดังกล่าวมีป่าไม้และแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ สัตว์ป่าส่วนใหญ่ เช่น หมูป่า เก้ง กวาง วัวป่า ควายป่า โดยเฉพาะวัวป่ามีจำนวนมากกว่าสัตว์ป่าประเภทอื่น ซึ่งลักษณะของวัวป่าเหมือนวัวพื้นบ้านในปัจจุบัน แต่มีขนาดเล็กกว่า นายพรานทั้งหลายเรียกวัวเหล่านั้นว่า วัวป่า ซึ่งเหมาะกับเครื่องมือและกำลังของผู้ล่า ในจำนวนนายพรานเหล่านั้นมีพรานผู้ชำนาญการล่าสัตว์ชื่อ พรานชู ทองดี เห็นว่าบริเวณใกล้ๆ ที่ดักสัตว์มีทำเลที่ตั้งเหมาะสมกับการตั้งที่พักอาศัย จึงชักชวนน้องพี่มาปลูกบ้านสร้างเรือนและตั้งชื่อหมู่บ้านว่าบ้านคำแย

๒. ลักษณะทางกายภาพ

๒.๑. ลักษณะภูมิอากาศ	ความชื้นน้อยฝนน้อย
๒.๒. ลักษณะภูมิประเทศ	พื้นที่ราบเรียบ
๒.๓. ดิน	ดินร่วนปนทราย
๒.๔. แหล่งน้ำธรรมชาติ	หนองผือ ห้วยคำแย

๓. ลักษณะทางรัฐกิจ

๓.๑. อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อเขตบ้านโคกล่ามกลางคำแย ต.โสกนกเต็น อ.พล
ทิศใต้	ติดต่อบ้านทับบา ม. ๓ ต. เมืองพล อ.พล
ทิศตะวันออก	ติดต่อบ้านขาดอำนวย ม.๑๑ ต.เมืองพล อ.พล
ทิศตะวันตก	ติดต่อบ้านหนองแวง เทศบาลเมืองเมืองพล

๓.๒. เนื้อที่ ประมาณ ๙๒๖ ไร่ หรือ ๑.๕ ตารางกิโลเมตร

๓.๓. การปกครอง แบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม ดังนี้ คือ

กลุ่มที่ ๑

กลุ่มที่ ๒

กลุ่มที่ ๓

กลุ่มที่ ๔

๓.๔. ประชากร รวม ๗๗๗ คน เพศชาย ๓๙๐ คน เพศหญิง ๓๘๗ คน

- ๓.๕. ความหนาแน่น ประมาณ ๕๑๔ คน/ตารางกิโลเมตร
- ๓.๖. พืชสำคัญ ข้าวเหนียว
- ๓.๗. สัตว์เศรษฐกิจ วัว
- ๓.๘. อาชีพหลัก ทำนา
- ๓.๙. อาชีพรอง รับจ้างทั่วไป
- ๓.๑๐. การคมนาคม ทางบก สภาพโดยรวมสะดวก ร้อยละ ๖๐

๓.๑๑. สาธารณูปโภค

- ๓.๑๑.๑. ไฟฟ้า สภาพโดยรวมสะดวก ร้อยละ ๑๐๐
- ๓.๑๑.๒. ประปา ใช้ประปาภูมิภาค
- ๓.๑๑.๓. โทรศัพท์สาธารณะ จำนวน ๑ ตู้

๓.๑๒. แหล่งบริการและแหล่งประโยชน์ต่างๆ

- ๓.๑๒.๑. โรงงานไนซ์แอฟฟาเรล จำกัด
- ๓.๑๒.๒. วัดศรีสะเกษ
- ๓.๑๒.๓. ร้านค้า จำนวน ๑๒ แห่ง
- ๓.๑๒.๔. โรงสีข้าว จำนวน ๑ แห่ง
- ๓.๑๒.๕. หอกระจายข่าว จำนวน ๓ แห่ง
- ๓.๑๒.๖. สาธารณสุขมูลฐาน จำนวน ๑ แห่ง

บ้านทับบา หมู่ที่ ๓ ตำบลเมืองพล

๑. ประวัติหมู่บ้าน

ประมาณปี พ.ศ. ๒๔๘๐ ได้เกิดไฟป่าไหม้บ้านตำบลแยะถึง ๒ ครั้ง ครั้งล่าสุดทำให้หมู่บ้านเสียหายมาก ซึ่งชาวบ้านเรียกว่าเกิดอาเพศ ทำให้แตกบ้านเพื่อไปตั้งบ้านใหม่ซึ่งหมู่บ้านใหม่ดังกล่าว ได้แก่ บ้านชาดบ้านประตู บ้านโคกล่าม บ้านเตาเหล็ก เป็นต้น กลุ่มของนายพรานชู ทองดี ได้อพยพมาตั้งบริเวณทิศใต้ของหมู่บ้านซึ่งใกล้แหล่งน้ำ และที่ดักสัตว์ จึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านทับบา หลังจากนั้นได้พัฒนามาจนถึงปัจจุบัน

ผู้ปกครองจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

๑. นายชู	ทองดี	ผู้ใหญ่บ้าน
๒. นายแจ็ก	ทองดี	ผู้ใหญ่บ้าน
๓. นายสง	พานนท	ผู้ใหญ่บ้าน
๔. นายอ้าย	ปรางลือราช	ผู้ใหญ่บ้าน
๕. นายแหล่	คำภาเกะ	ผู้ใหญ่บ้าน
๖. นายทอง	พลดอน	ผู้ใหญ่บ้าน
๗. นายจ้อย	จันทมาตย์	ผู้ใหญ่บ้าน

๘.นายสำราญ กองศรี ผู้ใหญ่บ้าน

๒. ลักษณะทางกายภาพ

๒.๑. ลักษณะภูมิอากาศ	ความชื้นน้อยฝนน้อย
๒.๒. ลักษณะภูมิประเทศ	พื้นที่ราบเรียบ และที่ราบลุ่ม
๒.๓. ดิน	ดินร่วนปนทราย
๒.๔. แหล่งน้ำธรรมชาติ	ห้วยหนองแขง หนองทับบา

๓. ลักษณะทางรัฐกิจ

๓.๑. อาณาเขตติดต่อ	
ทิศเหนือ	ติดต่อเขตบ้านตำแย ม.๒ ต.เมืองพล อ.พล
ทิศใต้	ติดต่อบ้านหันน้อย ต.หนองแวงโสกพระ อ.พล
ทิศตะวันออก	ติดต่อบ้านชาดอำนวย ม.๑๑ ต.เมืองพล อ.พล
ทิศตะวันตก	ติดต่อบ้านหญ้าคา ม.๕ ต.เมืองพล อ.พล
๓.๒. เนื้อที่	ประมาณ ๑๗๗๔ ไร่ หรือ ๒.๘ ตารางกิโลเมตร
๓.๓. การปกครอง	แบ่งออกเป็น ๓ คຸ່ມ ดังนี้ คือ ๑. คຸ່ມน้อย ๒. คຸ່มสี่แยกกลางบ้าน ๓. คຸ່มหนองทับบา
๓.๔. ประชากร	รวม ๗๐๑ คน เพศชาย ๓๕๑ คน เพศหญิง ๓๕๐ คน
๓.๕. ความหนาแน่น	ประมาณ ๒๓๖ คน/ตารางกิโลเมตร
๓.๖. พืชสำคัญ	ข้าวเหนียว
๓.๗. สัตว์เศรษฐกิจ	วัวและกระบือ
๓.๘. อาชีพหลัก	ทำนา
๓.๙. อาชีพรอง	รับจ้างทั่วไป
๓.๑๐. การคมนาคม	ทางบก สภาพโดยรวมสะดวก ร้อยละ๖๐
๓.๑๑. สาธารณูปโภค	
๓.๑๑.๑. ไฟฟ้า	สภาพโดยรวม สะดวก ร้อยละ ๑๐๐
๓.๑๑.๒. ประปา	ใช้ประปาภูมิภาค
๓.๑๑.๓. โทรศัพท์สาธารณะ	จำนวน ๑ ตู้

๓.๑๒. แหล่งบริการและแหล่งประโยชน์ต่างๆ

- ๓.๑๒.๑. โรงเรียนทับบา
- ๓.๑๒.๒. วัดชุมพลบุรี
- ๓.๑๒.๓. ร้านค้า จำนวน ๔ แห่ง
- ๓.๑๒.๔. โรงสีข้าว จำนวน ๒ แห่ง
- ๓.๑๒.๕. หอกระจายข่าว จำนวน ๑ แห่ง
- ๓.๑๒.๖. สาธารณสุขมูลฐาน จำนวน ๑ แห่ง
- ๓.๑๒.๗. ร้านค้าสหการ จำนวน ๑ แห่ง

บ้านท่าหลวง หมู่ที่ ๔ ตำบลเมืองพล

๑. ประวัติหมู่บ้าน

สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นเมืองหลวง ได้มีข้าศึกลูก้าแผ่นดินทางด้านหัวเมืองตะวันออกหวังจะตีเป็นเมืองขึ้น พระเจ้าแผ่นดินทรงทราบความจึงไม่รอช้า เรียกเหล่าทหาร ขุนนางเข้าเฝ้าเป็นการด่วน และแต่งตั้งเจ้าพระยา (แม่ทัพหรือท่านหลวง) หัวเมืองตะวันออก เพื่อนำทั่วยกพลป้องกันหัวเมือง ในการเดินทางไปยังหัวเมือง ต้องผ่านเส้นทางจาก อ.บัวใหญ่ (ในปัจจุบัน) บ้านหนองบัวลาย บ้านหนองมะเขือ บ้านบุ๋มอ้ายตุ้ บ้านโนนข่า ลำห้วยแอกและหนองละเลิงห้วย ซึ่งต้องใช้เวลาในการเดินทางติดต่อกันนานหลายวันหลายคืน ทำให้ทหารเมื่อยล้า เมื่อถึงบริเวณหนึ่ง เจ้าพระยาได้เห็นเป็นทำเลเหมาะที่จะหยุดพักพล จึงได้ส่งทหารไปสำรวจความเรียบร้อยและพักแรม ณ ที่ดังกล่าว ขณะที่พักพลได้มีการเกณฑ์ทหารเพิ่มเสริมกำลังพลจากหมู่บ้านเล็กๆ ทางด้านทิศตะวันตกของค่ายพักแรม ชื่อบ้านเมืองเก่า ชาวบ้านในหมู่บ้านบางส่วนได้ย้ายที่อยู่อาศัยมาตั้งถิ่นฐานใกล้พื้นที่ทำกินแถบๆ ลำห้วย หลังจากนั้นได้กลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ขึ้น จึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านท่าหลวง ตามลำห้วยที่ใช้เป็นท่าอาบน้ำของท่านหลวง

ผู้ปกครองจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

๑. นายจันทร์	ไม่ทราบนามสกุล	ผู้ใหญ่บ้าน
๒. นายไว	คำภา	ผู้ใหญ่บ้าน
๓. นายบุตรดี	จิงหวะ	ผู้ใหญ่บ้าน
๔. นายสุบรรณ	รัตนวิจิตร	ผู้ใหญ่บ้าน
๕. นายบุญเลิศ	คำกอง	ผู้ใหญ่บ้าน

๒. ลักษณะทางกายภาพ

๒.๑. ลักษณะภูมิอากาศ	ความชื้นน้อยฝนน้อย
๒.๒. ลักษณะภูมิประเทศ	พื้นที่ราบลุ่ม
๒.๓. ดิน	ดินร่วนปนทราย
๒.๔. แหล่งน้ำธรรมชาติ	ห้วยอีสานเขียว ลำห้วยแอก หนองโคกขิม หนองโนนบ้าน

๓. ลักษณะทางรัฐกิจ

๓.๑. อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อเขตเทศบาลเมืองเมืองพล อ.พล
ทิศใต้	ติดต่อลำห้วยแอก และ ต. โนนข่า อ.พล
ทิศตะวันออก	ติดต่อห้วยอีสานเขียวและบ้านหญ้าคา ม.๕ ต.เมืองพล อ.พล

- ทิศตะวันตก** ติดต่อหนองละเลิงหวายและเขตเทศบาลเมืองเมืองพล อ.พล
- ๓.๒. เนื้อที่** ประมาณ ๑,๖๒๐ ไร่ หรือ ๒.๖ ตารางกิโลเมตร
- ๓.๓. การปกครอง** แบ่งออกเป็น ๓ คຸ້ม ดังนี้ คือ
 ๑. คຸ້มมิตรภาพ
 ๒. คຸ້มท่าหลวงใหญ่
 ๓. คຸ້มหนองแวง
- ๓.๔. ประชากร** รวม ๔๔๔ คน เพศชาย ๒๒๕ คน เพศหญิง ๒๑๙ คน
- ๓.๕. ความหนาแน่น** ประมาณ ๑๓๗ คน/ตารางกิโลเมตร
- ๓.๖. พืชสำคัญ** ข้าวเหนียว
- ๓.๗. สัตว์เศรษฐกิจ** วัว
- ๓.๘. อาชีพหลัก** ทำนาและรับจ้างทั่วไป
- ๓.๙. อาชีพรอง** เลี้ยงวัว
- ๓.๑๐. การคมนาคม** ทางบก สภาพโดยรวมสะดวก ร้อยละ ๑๐๐
- ๓.๑๑. สาธารณูปโภค**
 ๓.๑๑.๑. ไฟฟ้า สภาพโดยรวม สะดวก ร้อยละ ๘๙
 ๓.๑๑.๒. ประปา ใช้ประปาของ ม. ๕ บ้านหญ้าคา ต.เมืองพล อ.พล
- ๓.๑๒. แหล่งบริการและแหล่งประโยชน์ต่างๆ**
 ๓.๑๒.๑. ขวัญเมืองพลารามชุมพลบุรี
 ๓.๑๒.๒. โรงสีข้าว จำนวน ๑ แห่ง
 ๓.๑๒.๓. ร้านค้า จำนวน ๔ แห่ง
 ๓.๑๒.๔. หอกระจายข่าว จำนวน ๒ แห่ง
 ๓.๑๒.๕. สาธารณสุขมูลฐาน จำนวน ๑ แห่ง

บ้านหญ้าคา หมู่ที่ ๕ ตำบลเมืองพล

๑. ประวัติหมู่บ้าน

บ้านหญ้าคา ก่อตั้งประมาณปี พ.ศ. ๒๔๒๓ โดยกลุ่มผู้อพยพถิ่นฐานจากบ้านกุฎรัง จ.มหาสารคาม เมื่อหมู่บ้านเริ่มมีขนาดใหญ่จึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านหญ้าคา

ผู้ปกครองจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

๑. นายเหลลา	ยามา	ผู้ใหญ่บ้าน
๒. นายนู	หอมทอง	ผู้ใหญ่บ้าน
๓. นายสุบิน	พานนนท์	ผู้ใหญ่บ้าน
๔. นายมุข	ศรีชัย	ผู้ใหญ่บ้าน
๕. นายทองจันทร์	ศรีชัย	ผู้ใหญ่บ้าน
๖. นายสมพร	แปนนอก	ผู้ใหญ่บ้าน
๗. นายไสว	หาญพยัค	ผู้ใหญ่บ้าน

๒. ลักษณะทางกายภาพ

๒.๑. ลักษณะภูมิอากาศ	ความชื้นน้อยฝนน้อย
๒.๒. ลักษณะภูมิประเทศ	พื้นที่เนิน
๒.๓. ดิน	ดินร่วนปนทราย
๒.๔. แหล่งน้ำธรรมชาติ	ห้วยอีสานเขียว หนองยายขาว หนองแวง หนองอีโงบ หนองวัด

๓. ลักษณะทางรัฐกิจ

๓.๑. อาณาเขตติดต่อ	
ทิศเหนือ	ติดต่อเขตบ้านเพ็กน้อย ต.โสภณกเต็น และเขตเทศบาลเมืองเมืองพล
ทิศใต้	ติดต่อลำห้วยแอก และบ้านหนองแวงแอก ต.โนนข่า
ทิศตะวันออก	ติดต่อเขตบ้านทับบา ต.เมืองพล
ทิศตะวันตก	ติดต่อลำห้วยหว่า บ้านท่าหลวง ต.เมืองพล

๓.๒. เนื้อที่	ประมาณ ๓,๓๑๗ ไร่ หรือ ๕.๓ ตารางกิโลเมตร
---------------	---

๓.๓. การปกครอง	แบ่งออกเป็น ๕ คຸ້ม ดังนี้ คือ
	๑. คຸ້มวัด
	๒. คຸ້มหนองแวง
	๓. คຸ້มโรงเรียน
	๔. คຸ້มกลาง
	๕. คຸ້มหนองอีโงบ

๓.๔. ประชากร	รวม ๙๕๘ คน เพศชาย ๔๘๐ คน เพศหญิง ๔๗๘ คน
--------------	---

๓.๕. ความหนาแน่น	ประมาณ ๑๘๒ คน/ตารางกิโลเมตร
------------------	-----------------------------

๓.๖. พืชสำคัญ	ข้าวเหนียว
---------------	------------

๓.๗. สัตว์เศรษฐกิจ	วัว
--------------------	-----

๓.. อาชีพหลัก	ทำนาและรับจ้างทั่วไป
---------------	----------------------

๓.๙. อาชีพพรอง เลี้ยงวัว

๓.๑๐. การคมนาคม ทางบก สภาพโดยรวมสะดวก ร้อยละ ๙๐

๓.๑๑. สาธารณูปโภค

๓.๑๑.๑. ไฟฟ้า สภาพโดยรวม สะดวก ร้อยละ ๙๐

๓.๑๑.๒. ประปา ประปาหมู่บ้าน ๑ แห่ง

๓.๑๑.๓. โทรศัพท์สาธารณะ จำนวน ๑ ตู้

๓.๑๒. แหล่งบริการและแหล่งประโยชน์ต่างๆ

๓.๑๒.๑. วัดกุตสระวนาราม

๓.๑๒.๒. โรงเรียน จำนวน ๓ แห่ง

๓.๑๒.๓. ร้านค้า จำนวน ๕ แห่ง

๓.๑๒.๔. หอกระจายข่าว จำนวน ๓ แห่ง

๓.๑๒.๕. สาธารณสุขมูลฐาน จำนวน ๑ แห่ง

๓.๑๒.๖. สหการ จำนวน ๑ แห่ง

๓.๑๒.๗. โรงเรียนบ้านหญ้าคาท่าหลวง

๓.๑๓. แหล่งท่องเที่ยว

๓.๑๓.๑. ทางวัฒนธรรม

- กู่หญ้าคา กู่หญ้าคาหรือหนองหินตั้ง เดิมบริเวณแห่งนี้เป็นที่ราบลุ่ม และใช้ทำนา จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้พบหินจำนวนหนึ่งโผล่ขึ้นมา ซึ่งหินเหล่านั้นมีลักษณะ เป็นรูปสี่เหลี่ยมขนาดใกล้เคียงกัน กว้าง ๒๕ - ๓๐ เซนติเมตร ยาว ๓๐ - ๔๐ เซนติเมตร สูง ๒๐ - ๒๕ เซนติเมตร มีสีแดงน้ำตาล คล้ายหินสมัยขอม ในพื้นที่ประมาณ ๓๒ ตารางเมตร ซึ่งบริเวณดังกล่าวมีลักษณะคล้ายกู่ ชาวบ้านจึงได้ตั้งชื่อ กู่หญ้าคา ปัจจุบันสถานที่ดังกล่าวไม่ได้มีการดูแลรักษาและจัดตั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการ

บ้านหันใหญ่ หมู่ที่ ๖ ตำบลเมืองพล

๑. ประวัติหมู่บ้าน

เดิมบริเวณแถบนี้เป็นที่ดอน มีต้นไม้ปกคลุมหนาทึบ โดยเฉพาะต้นหันที่มีขนาดใหญ่ จนกระทั่งราวปี พ.ศ. ๒๓๔๐ นายอินและนางเอี้ย ไม่ทราบนามสกุลได้อพยพจากบ้านไผ่มาจับจองที่ทำกิน และตั้งถิ่นฐานร่วมกับชาวบ้านจำนวนหนึ่ง และได้ร่วมกันตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านหันแม่เอี้ย” หลังจากนั้นได้ถูกจัดตั้งเป็นหมู่บ้านใหม่อย่างเป็นทางการ จึงตั้งชื่อหมู่บ้านใหม่ว่า “บ้านหันใหญ่ ม.๖ ต.เมืองพล อ.พล ปี พ.ศ. ๒๕๑๐ ได้แยกบ้านโนนเหลื่อมออกจากบ้านหันใหญ่เป็นอีกหนึ่งหมู่บ้าน ดังนั้นบ้านโนนเหลื่อม ม.๗ ต.เมืองพล ปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้แยกบ้านหันใหญ่ออกเป็น ๒ หมู่บ้านซึ่งประกอบด้วยบ้านหันใหญ่ ม.๖ ต.เมืองพล และบ้านหันใหญ่แม่เอี้ย ม.๑๐ ต.เมืองพล มีถนนหลักกลางบ้านเป็นเส้นแบ่งเขต มาจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้

ผู้ปกครองจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

๑. นายป้อ	หรือกวนป้อ	ผู้ใหญ่บ้าน
๒. นายซา	ศรีโคตร	ผู้ใหญ่บ้าน

๓. นายโม	เกตุพิบูลย์	ผู้ใหญ่บ้าน
๔. นายไต้	พาบุดดา	ผู้ใหญ่บ้าน
๕. นายแดง	มาคสาลี	ผู้ใหญ่บ้าน
๖. นายก้อนทอง	โคบาล	ผู้ใหญ่บ้าน
๗. นายทอง	เกตุพิบูลย์	ผู้ใหญ่บ้าน
๘. นายลุน	แสนศรี	ผู้ใหญ่บ้าน
๙. นายเฉลิม	ประเสริฐ	ผู้ใหญ่บ้าน
๑๐. นายทองดี	สีแสง	ผู้ใหญ่บ้าน
๑๑. นายบุญทัน	บุญจง	ผู้ใหญ่บ้าน
๑๒. นายบุญเชิด	กุลวงษ์	ผู้ใหญ่บ้าน
๑๓. นายธนภุต	แสนศรี	ผู้ใหญ่บ้าน

๒. ลักษณะทางกายภาพ

๒.๑. ลักษณะภูมิอากาศ	ความชื้นน้อยฝนน้อย
๒.๒. ลักษณะภูมิประเทศ	พื้นที่ราบลุ่ม
๒.๓. ดิน	ดินร่วนปนทราย
๒.๔. แหล่งน้ำธรรมชาติ	ลำห้วยตำแย ลำห้วยแอก หนองนกแซว
๒.๕. พืชพรรณธรรมชาติ	ต้นประดู่ ต้นแดง ต้นจิก

๓. ลักษณะทางรัฐกิจ

๓.๑. อาณาเขตติดต่อ :	
ทิศเหนือ	ติดต่อเขตบ้านชาติ ม.๑ และบ้านหนองห้าง ม.๘ ต.เมืองพล อ. พล
ทิศใต้	ติดต่อเขต ต. หนองแวงโสกพระ อ.พล
ทิศตะวันออก	ติดต่อบ้านโนนเหลื่อม ม.๗ ต.เมืองพล อ.พล
ทิศตะวันตก	ติดต่อบ้านหันใหญ่แม่เอี้ย ม.๑๐ ต.เมืองพล อ.พล
๓.๒. เนื้อที่	ประมาณ ๑,๓๑๑ ไร่ หรือ ๒.๑ ตารางกิโลเมตร
๓.๓. การปกครอง	แบ่งออกเป็น ๓ คຸ້ມ ดังนี้ คือ คຸ້ມที่ ๑ คຸ້ມที่ ๒ คຸ້ມที่ ๓
๓.๔. ประชากร	รวม ๗๓๐ คน เพศชาย ๓๗๐ คน เพศหญิง ๓๖๐ คน
๓.๕. ความหนาแน่น	ประมาณ ๓๕๐ คน/ตารางกิโลเมตร
๓.๖. พืชสำคัญ	ข้าวเหนียว ข้าวหอมมะลิและไม้ยูคาลิปตัส
๓.๗. สัตว์เศรษฐกิจ	วัวและหมู

- ๓.๘. อาชีพหลัก ทำนา
- ๓.๙. อาชีพรอง เลี้ยงวัว
- ๓.๑๐. การคมนาคม ทางบก สภาพโดยรวมสะดวก ร้อยละ ๗๐

๓.๑๑. สาธารณูปโภค

- ๓.๑๑.๑. ไฟฟ้า สภาพโดยรวม สะดวก ร้อยละ ๖๐
- ๓.๑๑.๒. ประปา ใช้ประปาของบ้านหันใหญ่แม่เอี้ย ม.๑๐ ต.เมืองพล
- ๓.๑๑.๓. โทรศัพท์สาธารณะ จำนวน ๒ ตู้

๓.๑๒. แหล่งบริการและแหล่งประโยชน์ต่างๆ

- ๓.๑๒.๑. สหการ จำนวน ๑ แห่ง
- ๓.๑๒.๒. วัดสีหมงคล
- ๓.๑๒.๓. ร้านค้า จำนวน ๒ แห่ง
- ๓.๑๒.๔. โรงสีข้าว จำนวน ๓ แห่ง
- ๓.๑๒.๕. หอกระจายข่าว จำนวน ๑ แห่ง
- ๓.๑๒.๖. สาธารณสุขมูลฐาน จำนวน ๑ แห่ง

๓.๑๓. แหล่งท่องเที่ยว

- ๓.๑๓.๑. ทางธรรมชาติ
- ลำห้วยแอก (ฝายน้ำล้น)

บ้านโนนเหลื่อม หมู่ที่ ๗ ตำบลเมืองพล

๑. ประวัติหมู่บ้าน

บ้านโนนเหลื่อม ก่อตั้งในปี พ.ศ. ๒๔๘๕ โดยนายนิคม จันทาสี นายอ่อง กุลวงษ์ นายอ้อ ทองนา และนายซ่ง สุดจริง เป็นผู้นำพร้อมผู้สมัครใจอีก ๒ ครอบครัว อพยพจากบ้านหันใหญ่มายังบริเวณทางตอนใต้ของหมู่บ้านซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับหนองน้ำ ที่เรียกว่า หนองไร จึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านหนองไร หลังจากนั้นได้เกิดเหตุการณ์ไม่คาดฝัน มีโจรป่าบุกจี้ปล้นชาวบ้านทำให้เกิดความเดือดร้อนรุนแรงไม่สามารถอยู่ที่เดิมได้ จึงย้ายหมู่บ้านมาด้านทิศเหนือของหนองไร ซึ่งบริเวณนี้มีลักษณะเป็นโนนและมีต้นเหลื่อมใหญ่สูงเป็นสง่า ชาวบ้านจึงตั้งชื่อหมู่บ้านใหม่ว่า บ้านโนนเหลื่อม หลังจากนั้นได้มีผู้อพยพเข้ามาอยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้นจึงแยกการดูแลเป็น ๒ คุ่ม ดังนี้ ๑.คุ่มโนนเหลื่อม ๒.คุ่มโนนหม่น ปี พ.ศ. ๒๕๒๔ ได้ตั้งผู้ใหญ่บ้านขึ้นปกครองดูแลจนกระทั่ง ปี พ.ศ. ๒๕๔๑ ได้แยกเป็น ๒ หมู่บ้านดังนี้ ๑.บ้านโนนเหลื่อม ม.๗ ต.เมืองพล ๒.บ้านโนนหม่น ม.๙ ต.เมืองพล

ผู้ปกครองจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

๑. นายอ่อง	กุลวงษ์	ผู้ใหญ่บ้าน
๒. นายสุ่ม	ทองนา	ผู้ใหญ่บ้าน
๓. นายอิน	กรวดนอก	ผู้ใหญ่บ้าน
๔. นายหนู	วัฒนคำ	ผู้ใหญ่บ้าน

๕. นายสมหมาย คุณล้ำน	ผู้ใหญ่บ้าน
๖. นายสมหมาย คุณล้ำน	ผู้ใหญ่บ้าน
๗. นายหนูแดง ภายไธสงค์	ผู้ใหญ่บ้าน
๘. นายนิคม โยประทุม	ผู้ใหญ่บ้าน

๒. ลักษณะทางกายภาพ

๒.๑. ลักษณะภูมิอากาศ	ความชื้นน้อยฝนน้อย
๒.๒. ลักษณะภูมิประเทศ	พื้นที่ราบเรียบ
๒.๓. ดิน	ดินร่วนปนทราย
๒.๔. แหล่งน้ำธรรมชาติ	ลำห้วยน้อย สระใหม่
๒.๕. พืชพรรณธรรมชาติ	ต้นเต็ง ต้นแดง ต้นจิก ต้นฮ้าง

๓. ลักษณะทางรัฐกิจ

๓.๑. อาณาเขตติดต่อ	
ทิศเหนือ	ติดต่อเขตบ้านหนองห้าง ม.๘ ต.เมืองพล อ. พล
ทิศใต้	ติดต่อเขต ต. หนองแวงโสกพระ อ.พล
ทิศตะวันออก	ติดต่อเขต ต.หันโจด อ.หนองสองห้อง
ทิศตะวันตก	ติดต่อเขตบ้านหันใหญ่ ม.๖ ต.เมืองพล อ.พล
๓.๒. เนื้อที่	ประมาณ ๖๙๔ ไร่ หรือ ๑.๑ ตารางกิโลเมตร
๓.๓. การปกครอง	แบ่งออกเป็น ๑ คຸ້ມ คือ คຸ້ມโนนเหลื่อม
๓.๔. ประชากร	รวม ๑๘๙ คน เพศชาย ๙๒ คน เพศหญิง ๙๗ คน
๓.๕. ความหนาแน่น	ประมาณ ๑๖๕ คน/ตารางกิโลเมตร
๓.๖. พืชสำคัญ	ข้าวเหนียวและข้าวหอมมะลิ
๓.๗. สัตว์เศรษฐกิจ	วัวและหมู
๓.๘. อาชีพหลัก	ทำนา เลี้ยงวัวและหมู
๓.๙. อาชีพรอง	ทอผ้า
๓.๑๐. การคมนาคม	ทางบก สภาพโดยรวมสะดวก ร้อยละ ๙๐
๓.๑๑. สาธารณูปโภค	
๓.๑๑.๑. ไฟฟ้า	สภาพโดยรวม สะดวก ร้อยละ ๑๐๐
๓.๑๑.๒. ประปา	ใช้ประปาของบ้านหันใหญ่ ม.๖ ต.เมืองพล

๓.๑๑.๓. โทรศัพท์สาธารณะ จำนวน ๑ ตู้

๓.๑๒. แหล่งบริการและแหล่งประโยชน์ต่างๆ

- ๓.๑๒.๑. สหการ จำนวน ๑ แห่ง
- ๓.๑๒.๒. สำนักสงฆ์ป่าหนองคลอง
- ๓.๑๒.๓. โรงสีข้าว จำนวน ๒ แห่ง
- ๓.๑๒.๔. หอกระจายข่าว จำนวน ๑ แห่ง
- ๓.๑๒.๕. สาธารณสุขมูลฐาน จำนวน ๑ แห่ง

บ้านหนองห้าง หมู่ที่ ๘ ตำบลเมืองพล

๑. ประวัติหมู่บ้าน

บ้านหนองห้างเริ่มก่อตั้ง ปี พ.ศ. ๒๔๓๙ บุคคลกลุ่มแรกที่ก่อตั้งหมู่บ้านได้แก่ ๑.นายสี - นางสอน จันทวงษ์ อพยพมาจากบ้านชาติ ๒.นายพรหม - หางหล้า สมีนาง อพยพมาจากบ้านชาติ ๓.นายดำ - นางดี กุลวงษ์ อพยพมาจากบ้านหันใหญ่ ๔.นายอุทา - นางหลอด สีโคตร อพยพมาจากบ้านหันใหญ่ ซึ่งเดิมบริเวณแถบนี้เป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ มีแหล่งน้ำกลางป่าใหญ่ สัตว์ป่ามากมายหลายชนิดเป็นที่ดึงดูดใจให้นายพราน ผู้เป็นนักล่าสัตว์เข้าไปดักจับสัตว์ต่างๆ เป็นประจำ อุปกรณ์ที่นายพรานใช้ส่วนมากเป็นห้าง/บ่วงซึ่งชาวบ้านที่อพยพไปสังเกตเห็นอุปกรณ์ดังกล่าวบ่อยครั้ง จึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านหนองห้างมาจนถึงปัจจุบัน

ผู้ปกครองจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

๑. นายสี	ชั้นทราย	ผู้ใหญ่บ้าน
๒. นายชมพล	อดใจ	ผู้ใหญ่บ้าน
๓. นายเล่ห์	กุลศรี	ผู้ใหญ่บ้าน
๔. นายโฮม	สมิพวง	ผู้ใหญ่บ้าน
๕. นายนิคม	กุลศรี	ผู้ใหญ่บ้าน
๖. นายนิรันดร์	แทนธานี	กำนันตำบลเมืองพล

๒. ลักษณะทางกายภาพ

๒.๑. ลักษณะภูมิอากาศ	ความชื้นน้อยฝนน้อย
๒.๒. ลักษณะภูมิประเทศ	พื้นที่ราบเรียบ
๒.๓. ดิน	ดินเหนียวปนหินแฉะ
๒.๔. แหล่งน้ำธรรมชาติ	ลำห้วยม่วง หนองพุก หนองห้าง
๒.๕. พืชพรรณธรรมชาติ	ต้นตาล ต้นแดง ต้นจิก ต้นประดู่ ต้นมะขาม

๓. ลักษณะทางรัฐกิจ

๓.๑. อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อเขต ต. โสภนกันต์ อ.พล และ อ.หนองสองห้อง
ทิศใต้	ติดต่อบ้านโนนเหลื่อม ม.๗ ต. เมืองพล อ.พล
ทิศตะวันออก	ติดต่อลำห้วยม่วง
ทิศตะวันตก	ติดต่อลำห้วยตำแย

- ๓.๒. เนื้อที่ ประมาณ ๔,๗๘๒ ไร่ หรือ ๗.๗ ตารางกิโลเมตร
- ๓.๓. การปกครอง แบ่งออกเป็น ๓ คຸ້ม ดังนี้ คือ
 ๑. คຸ້มบ้านใหม่
 ๒. คຸ້มกลาง
 ๓. คຸ້มปากกล้วย
- ๓.๔. ประชากร รวม ๒๕๑ คน เพศชาย ๑๓๖ คน เพศหญิง ๑๑๕ คน
- ๓.๕. ความหนาแน่น ประมาณ ๓๕ คน/ตารางกิโลเมตร
- ๓.๖. พืชสำคัญ ข้าวเหนียวและข้าวหอมมะลิ
- ๓.๗. สัตว์เศรษฐกิจ วัว
- ๓.๘. อาชีพหลัก ทำนา
- ๓.๙. อาชีพรอง เลี้ยงวัว รับจ้างทั่วไป
- ๓.๑๐. การคมนาคม ทางบก สภาพโดยรวมสะดวก ร้อยละ ๖๐
- ๓.๑๑. สาธารณูปโภค
 ๓.๑๑.๑. ไฟฟ้า สภาพโดยรวม สะดวก ร้อยละ ๕๐
 ๓.๑๑.๒. ประปา ประปาหมู่บ้าน ๑ แห่ง
 ๓.๑๑.๓. โทรศัพท์สาธารณะ จำนวน ๑ ตู้
- ๓.๑๒. แหล่งบริการและแหล่งประโยชน์ต่างๆ
 ๓.๑๒.๑. วัดหนองห้างวราราม
 ๓.๑๒.๒. โรงสีข้าว จำนวน ๒ แห่ง
 ๓.๑๒.๓. ร้านค้า จำนวน ๒ แห่ง
 ๓.๑๒.๔. หอกระจายข่าว จำนวน ๑ แห่ง
 ๓.๑๒.๕. สาธารณสุขมูลฐาน จำนวน ๑ แห่ง
 ๓.๑๒.๖. สหการ จำนวน ๑ แห่ง

บ้านโนนหม่น หมู่ที่ ๙ ตำบลเมืองพล

๑. ประวัติหมู่บ้าน

ประมาณ ปี พ.ศ. ๒๔๕๙ โดยการนำของนายลุน กุลวงษ์พร้อมเพื่อนบ้าน ได้อพยพเข้ามาอาศัยในพื้นที่แถบนี้ ซึ่งเดิมพื้นที่บริเวณแห่งนี้มีลักษณะสูงดอน เป็นป่าสมบูรณ์และมีหม่นอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ประมาณ ปี พ.ศ. ๒๔๘๑ ชาวบ้านที่อพยพเข้ามาอาศัยจึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านโนนหม่น เดิมบ้านโนนหม่น

เป็นคุ่มๆ หนึ่งของบ้านโนนเหลื่อมแต่ เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๑ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้ประกาศให้บ้านโนนเหลื่อมเป็นหมู่บ้านที่ ๙ ของตำบลเมืองพล จนถึงปัจจุบัน

ผู้ปกครองจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

๑. นางเส็ง	บุเหลา	ผู้ใหญ่บ้าน
๒. นายอนุสรณ์	บุญจง	ผู้ใหญ่บ้าน
๓. นายธนายงค์	ทองนา	ผู้ใหญ่บ้าน

๒.. ลักษณะทางกายภาพ

๒.๑. ลักษณะภูมิอากาศ	ความชื้นน้อยฝนน้อย
๒.๒. ลักษณะภูมิประเทศ	พื้นที่เนิน ดอน
๒.๓. ดิน	ดินร่วนปนทราย
๒.๔. แหล่งน้ำธรรมชาติ	สระขุนช้าง หนองขาม

๓. ลักษณะทางรัฐกิจ

๓.๑. อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อเขตบ้านหนองห้าง ม.๘ ต.เมืองพล อ.พล
ทิศใต้	ติดต่อลำห้วยแอก และบ้านหลักด่าน ต.หนองแวงโสภน อ.พล
ทิศตะวันออก	ติดต่อเขตบ้านแฝก ต.หันโหด อ.หนองสองห้อง
ทิศตะวันตก	ติดต่อเขตบ้านโนนเหลื่อม ม.๗ ต.เมืองพล อ.พล

๓.๒. เนื้อที่ ประมาณ ๑,๐๘๐ ไร่ หรือ ๑.๗ ตารางกิโลเมตร

๓.๓. การปกครอง แบ่งออกเป็น ๕ คุ่ม ดังนี้ คือ

๑. คุ่มอุดมสุข
๒. คุ่มรุ่งอรุณ
๓. คุ่มหนองสองห้อง
๔. คุ่มสามัคคี
๕. คุ่มประเสริฐธรรม

๓.๔. ประชากร รวม ๒๖๖ คน เพศชาย ๑๔๒ คน เพศหญิง ๑๒๔ คน

๓.๕. ความหนาแน่น ประมาณ ๑๕๗ คน/ตารางกิโลเมตร

๓.๖. พืชสำคัญ ข้าวเหนียวและข้าวหอมมะลิ

๓.๗. สัตว์เศรษฐกิจ วัว

๓.๘. อาชีพหลัก ทำนาและรับจ้างทั่วไป

๓.๙. อาชีพพรอง เลี้ยงวัว ทอผ้า

๓.๑๐. การคมนาคม ทางบก สภาพโดยรวมสะดวก ร้อยละ ๗๐

๓.๑๑. สาธารณูปโภค

๓.๑๑.๑. ไฟฟ้า สภาพโดยรวม สะดวก ร้อยละ ๙๐

๓.๑๑.๒. ประปา ประปาหมู่บ้าน ๑ แห่ง

๓.๑๑.๓. โทรศัพท์สาธารณะ จำนวน ๑ ตู้

๓.๑๒. แหล่งบริการและแหล่งประโยชน์ต่างๆ

๓.๑๒.๑. วัดอรุณรัตนาราม

๓.๑๒.๒. โรงเรียน จำนวน ๕ แห่ง

๓.๑๒.๓. ร้านค้า จำนวน ๓ แห่ง

๓.๑๒.๔. หอกระจายข่าว จำนวน ๑ แห่ง

๓.๑๒.๕. สาธารณสุขมูลฐาน จำนวน ๑ แห่ง

๓.๑๒.๖. สหการ จำนวน ๑ แห่ง

๓.๑๓ แหล่งท่องเที่ยว

๓.๑๓.๑. ทางวัฒนธรรม

- โนนหินเหล็ก เดิมบริเวณแห่งนี้มีเศษหินที่มีลักษณะคล้ายกับเศษเหล็ก วางกระจายเต็มพื้นที่ ชาวบ้านจึงได้ขุด ซึ่งพบเตาเผาขนาดใหญ่คล้ายกับเตาเผาตีเหล็ก หม้อกระเบื้อง หม้อดิน เศษหินเหล็ก ปะปนกัน ด้วยวิธีการขุดแบบชาวบ้านจึงทำให้ไม่มีวัตถุชิ้นใดอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ และเก็บรักษาไว้เพื่อให้ลูกหลานได้ดูชม หลังจากนั้นได้มีการส่งตัวอย่าง เพื่อตรวจที่กองโบราณคดีพบว่าเป็นหินยุค ๒,๐๐๐ ปี ซึ่งเป็นเศษเหล็กที่กระเด็นออกมาขณะตีอาวุธ ปัจจุบันเตาเผาที่ขุดพบได้ใช้เป็นฐานในการก่อสร้างพระพุทธรูป และในความเชื่อหากผู้ได้นำเศษหินเหล็กมาผสมกับยาจะสามารถรักษาโรคตีชาน (ตัวเหลือง) ได้

บ้านหันใหญ่แม่เอี้ย หมู่ที่ ๑๐ ตำบลเมืองพล

๑. ประวัติหมู่บ้าน

ปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้แยกบ้านหันใหญ่เป็น ๒ หมู่บ้านซึ่งประกอบด้วยบ้านหันใหญ่ ม.๖ และบ้านหันใหญ่แม่เอี้ย ม.๑๐ ต.เมืองพล โดยถนนหลักกลางหมู่บ้านเป็นเส้นแบ่งเขตหมู่บ้าน มาจนถึงปัจจุบัน

ผู้ปกครองจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

๑. นายธนา	โนนบรรเทา	ผู้ใหญ่บ้าน
๒. นายธนา	โนนบรรเทา	ผู้ใหญ่บ้าน
๓. นายสุรชัย	เหลือหลาย	ผู้ใหญ่บ้าน
๔. นายถาวร	เกตุพิบูลย์	ผู้ใหญ่บ้าน

๒. ลักษณะทางกายภาพ

๒.๑. ลักษณะภูมิอากาศ ความชื้นน้อยฝนน้อย

๒.๒. ลักษณะภูมิประเทศ พื้นที่ราบลุ่ม

๒.๓. ดิน	ดินร่วนปนทราย
๒.๔. แหล่งน้ำธรรมชาติ	หนองแขวง ลำห้วยแอก หนองฝายน้อย หนองสระใหม่
๒.๕. พืชพรรณธรรมชาติ	ต้นประดู่ ต้นแดง ต้นจิก

๓. ลักษณะทางรัฐกิจ

๓.๑. อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อเขตบ้านชาติ ม.๑ และบ้านชาติอำนวยการ ม.๑๑ ต.เมืองพล อ.พล
ทิศใต้	ติดต่อบ้านโนนชาติ ต.หนองแสงโสกพระ อ.พล
ทิศตะวันออก	ติดต่อเขตบ้านโนนเหลื่อม ม.๗ ต.เมืองพล อ.พล
ทิศตะวันตก	ติดต่อบ้านหันน้อย ต.หนองแขวงโสกพระและบ้านทับบาม.๓ ต.เมืองพล

๓.๒. เนื้อที่ ประมาณ ๑,๕๔๓ ไร่ หรือ ๒.๕ ตารางกิโลเมตร

๓.๓. การปกครอง แบ่งออกเป็น ๔ คຸ້ม ดังนี้ คือ

๑. คຸ້ม ๕
๒. คຸ້ม ๖
๓. คຸ້ม ๗
๔. คຸ້ม ๘

๓.๔. ประชากร รวม ๖๑๕ คน เพศชาย ๓๐๑ คน เพศหญิง ๓๑๔ คน

๓.๕. ความหนาแน่น ประมาณ ๒๕๖ คน/ตารางกิโลเมตร

๓.๖. พืชสำคัญ ข้าวเหนียวและข้าวหอมมะลิ

๓.๗. สัตว์เศรษฐกิจ วัว หมู

๓.๘. อาชีพหลัก ทำนา

๓.๙. อาชีพรอง เลี้ยงวัว

๓.๑๐. การคมนาคม ทางบก สภาพโดยรวมสะดวก ร้อยละ ๗๐

๓.๑๑. สาธารณูปโภค

- ๓.๑๑.๑. ไฟฟ้า สภาพโดยรวม สะดวก ร้อยละ ๗๐
- ๓.๑๑.๒. ประปา ประปาหมู่บ้าน ๑ แห่ง
- ๓.๑๑.๓. โทรศัพท์สาธารณะ จำนวน ๑ ตู้

๓.๑๒. แหล่งบริการและแหล่งประโยชน์ต่างๆ

- ๓.๑๒.๑. โรงเรียน จำนวน ๑ แห่ง

- ๓.๑๒.๒. สหการ จำนวน ๑ แห่ง
- ๓.๑๒.๓. ร้านค้า จำนวน ๓ แห่ง
- ๓.๑๒.๔. หอกระจายข่าว จำนวน ๒ แห่ง
- ๓.๑๒.๕. สาธารณสุขมูลฐาน จำนวน ๑ แห่ง
- ๓.๑๒.๖. โรงเรียนบ้านหันใหญ่

๓.๑๓. แหล่งท่องเที่ยว

- ๓.๑๓.๑. ทางธรรมชาติ
 - ลำห้วยแอก (ฝายน้ำล้น)

บ้านชาดอำนวยการ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลเมืองพล

๑. ประวัติหมู่บ้าน

ปี พ.ศ. ๒๕๔๒ บ้านชาดอำนวยการได้แยกการปกครองออกจากบ้านชาดเป็นอีกหนึ่งหมู่บ้าน โดยมีถนนกลางหมู่บ้านเป็นเส้นแบ่งเขต

ผู้ปกครองจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

- ๑. นายบรรเทา สุวรรณคำ ผู้ใหญ่บ้าน
- ๒. นายทองสุข พิมพ์บัง ผู้ใหญ่บ้าน
- ๓. นายบรรเทา สุวรรณคำ ผู้ใหญ่บ้าน

๒. ลักษณะทางกายภาพ

- ๒.๑. ลักษณะภูมิอากาศ ความชื้นน้อยฝนน้อย
- ๒.๒. ลักษณะภูมิประเทศ พื้นที่เนิน
- ๒.๓. ดิน ดินร่วนปนทราย
- ๒.๔. แหล่งน้ำธรรมชาติ ห้วยตำแย

๓. ลักษณะทางรัฐกิจ

๓.๑. อาณาเขตติดต่อ

- ทิศเหนือ ติดต่อเขตบ้านป่าเป้า ต.โสกนกเต็น อ.พล
- ทิศใต้ ติดต่อบ้านหันใหญ่ และหันใหญ่แม่เอี้ย ต.เมืองพล อ.พล
- ทิศตะวันออก ติดต่อบ้านชาด ม.๑ ต. เมืองพล อ.พล
- ทิศตะวันตก ติดต่อบ้านตำแย ม.๒ ต. เมืองพล อ.พล

๓.๒. เนื้อที่ ประมาณ ๒๓๑ ไร่ หรือ ๐.๔ ตารางกิโลเมตร

๓.๓. การปกครอง แบ่งออกเป็น ๘ คุ่ม

๓.๔. ประชากร รวม ๘๒๕ คน เพศชาย ๓๘๙ คน เพศหญิง ๔๓๖ คน

๓.๕. ความหนาแน่น ประมาณ ๒,๐๗๐ คน/ตารางกิโลเมตร

- ๓.๖. พืชสำคัญ ข้าวและหม่อน
- ๓.๗. สัตว์เศรษฐกิจ วัว
- ๓.๘. อาชีพหลัก ทำนา
- ๓.๙. อาชีพรอง รับจ้างทั่วไป
- ๓.๑๐. การคมนาคม ทางบก สภาพโดยรวมสะดวก ร้อยละ ๑๐๐
- ๓.๑๑. สาธารณูปโภค**
- ๓.๑๑.๑. ไฟฟ้า สภาพโดยรวม สะดวก ร้อยละ ๙๐
- ๓.๑๑.๒. ประปา ใช้ประปาภูมิภาค
- ๓.๑๑.๓. โทรศัพท์สาธารณะ จำนวน ๑ ตู้
- ๓.๑๒. แหล่งบริการและแหล่งประโยชน์ต่างๆ**
- ๓.๑๒.๑. ตู้ไปรษณีย์ จำนวน ๑ ตู้
- ๓.๑๒.๒. โรงสีข้าว จำนวน ๓ แห่ง
- ๓.๑๒.๓. ร้านค้า จำนวน ๗ แห่ง
- ๓.๑๒.๔. หอกระจายข่าว จำนวน ๒ แห่ง

ภูมิปัญญาบ้านชาต หมู่ที่ ๑

นายต๋น หวานชม

วันเดือนปีเกิด ๑๙ ก.พ. ๒๔๘๖ อายุ ๗๔ ปี ที่อยู่ปัจจุบัน ๒๕๗ ม.๑ โทร์ศัพท์ - อาชีพ ทำนา
 บิดาชื่อ - นามสกุล นายอ่อน หวานชม ภูมิลำเนา บ้านหนองตอกเกี้ยว ต.หนองน้ำใส อ.บ้านไผ่
 มารดาชื่อ - นามสกุล นางแพง หวานชม ภูมิลำเนา บ้านชาต ต.เมืองพล อ.พล
 เป็นบุตรคนที่ ๓ พี่น้องรวม ๘ คน ชาย ๕ คน หญิง ๓ คน
 ภรรยาชื่อ - นามสกุลเดิม นางประหยัด เชื้อหลุมโพธิ์ ภูมิลำเนา บ้านโนนแดง อ.บ้านเขวาสีอุบล จ.ชัยภูมิ
 จำนวนบุตร ๗ คน ชาย ๓ คน หญิง ๔ คน
 ผลงาน ๑.จักสาน , ๒.สานแห สวิง

ประวัติ

นายต๋น หวานชมเกิดที่บ้านชาต ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น เมื่ออายุ ๘ ปีได้เข้าเรียนที่โรงเรียน วัดศรีบุญเรืองบ้านชาต จากชั้นเตรียม ก. ถึงชั้น ป.๔ อายุ ๑๕ ปี บวชเรียนที่วัดศรีบุญเรืองบ้านชาต ประมาณ ๓ ปี จบหลักสูตรนักเรียนชั้นตรี อายุ ๒๐ ปี เป็นทหารประจำการที่ค่ายทหาร ม. พัน ๖ ขอนแก่นประมาณ ๒ ปี หลังจากนั้นได้ไปรับจ้างที่กรุงเทพฯ เป็นช่วงระยะเวลาสั้นๆ ติดต่อกันประมาณ ๒ ปี จนกระทั่งอายุ ๒๙ ปีได้แต่งงานและ ยึดอาชีพทำนาจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา

สานแห

- ช่วงอายุ ๒๕ ปี ได้เห็นเพื่อนบ้านสาน สนใจจึงหัดแกะลายและหัดสานเอง จนสานใช้ในครัวเรือน และสานขาย ปัจจุบันยังสานใช้บ้าง

จักสาน

- ช่วงอายุ ๕๐ ปี ได้เห็นเพื่อนบ้านจักสาน สนใจจึงหัดแกะลายและหัดสานเอง จนได้จักสานใช้ใน ครัวเรือน และขาย ปัจจุบันยังจักสานใช้บ้าง

นางคำพอง โนบรรเทา

วันเดือนปีเกิด ๑๕ ก.ย. ๒๔๙๕ อายุ ๖๕ ปี

บิดาชื่อ - นามสกุล นายลอง น้อยโอด

มารดาชื่อ - นามสกุล นางก้อม น้อยโอด

เป็นบุตรคนที่ ๒ พี่น้องรวม ๔ คน

สามีชื่อ - นามสกุล นายตา โนบรรเทา

จำนวนบุตร ๓ คน ชาย ๒ คน หญิง ๑ คน

ผลงาน ๑.นวดแผนโบราณ , ๒.ทอผ้าไหม , ๓.สรภัญญะ

ที่อยู่ปัจจุบัน ๒๕๖ ม.๑ โทรศัพท - อาชีพ ทำนา เลี้ยงวัว

ภูมิลำเนา ต.เก่าจั่ว อ.พล

ภูมิลำเนา บ้านเพ็กน้อย ต.โสภณกเต็น อ.พล

ชาย ๑ คน หญิง ๓ คน

ภูมิลำเนา บ้านขาด ต.เมืองพล อ.พล

ประวัติ

นางคำพอง โนบรรเทาเกิดที่บ้านเพ็กน้อย ต.โสภณกเต็น อ.พล เมื่ออายุ ๗ ปีได้เข้าเรียนที่โรงเรียนชุมชนบ้านขาด จากชั้น ป.๑ ถึงชั้น ป.๔ อายุ ๑๕ ปี ประกอบอาชีพทำนา เลี้ยงหม่อนไหม อายุ ๒๑ ปี แต่งงานและยึดอาชีพทำนา รับจ้างเลี้ยงไหมมัดหมี่จนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา

นวดแผนโบราณ

- อายุประมาณ ๓๐ ปี สนใจเรียนการนวดแผนโบราณ จึงได้หัดนวดเองจนกระทั่ง ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้มีการอบรมนวดแผนโบราณที่สถานีอนามัยบ้านขาด และได้อบรมต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันทำให้มีความรู้เพิ่มเติม รู้วิธีการและหลักการที่ชัดเจนประกอบกับเคยรับจ้างนวดทั่วไปเป็นประจำ จึงมีผู้มาใช้บริการจนถึงปัจจุบัน ค่าบริการ ๕๐ - ๒๐๐ บาท/ครั้ง

ทอผ้าไหม

- เมื่อจบชั้น ป.๔ ได้ช่วยมารดาเลี้ยงไหม มัดหมี่จนกระทั่งเกิดความรู้ความชำนาญสามารถ ทอขาย และใช้ได้จนถึงปัจจุบัน

สรภัญญะ

- อายุประมาณ ๔๐ ปี อาจารย์บุญถิ่น ไม่ทราบนามสกุล ได้แนะนำตนให้เข้าร่วมสวดสรภัญญะโดยมี นายองอาจ สุวรรณคำ เป็นผู้สอนหลังจากนั้นได้เข้าร่วมแข่งขันการสวดต่างๆ ดังนี้ ๑.ร่วมแข่งขันที่

บ้านหนองบัว ต.โสกนกเต็น ได้รับรางวัลชมเชย ๒.ร่วมแข่งขันที่ ต.ลอมคอม ๓.ร่วมแข่งขันที่ ต.โคกสง่า
ปัจจุบันยังสวดสรภัญญะประจำช่วงเช้าพรรษา

นายไสว นากีก

วันเดือนปีเกิด ๗ มิ.ย. ๒๔๘๗ อายุ ๗๓ ปี
 บิดาชื่อ - นามสกุล นายกอง นากีก
 มารดาชื่อ - นามสกุล นางลา นากีก
 เป็นบุตรคนที่ ๕ พี่น้องรวม ๖ คน
 ภรรยาชื่อ - นามสกุล นางสมัย ทองดี
 จำนวนบุตร ๔ คน ชาย ๒ คน หญิง ๒ คน
ผลงาน ๑.การเป่าแคน

ที่อยู่ปัจจุบัน ๕๖ ม.๑ โทรศัพท - อาชีพ ทำนา
 ภูมิลำเนา บ้านขาด ต.เมืองพล อ.พล
 ภูมิลำเนา บ้านขาด ต.เมืองพล อ.พล
 ชาย ๔ คน หญิง ๒ คน
 ภูมิลำเนา บ้านขาด ต.เมืองพล อ.พล

ประวัติ

นายไสว นากีก เกิดที่บ้านขาด ต.เมืองพล เมื่ออายุ ๗ ปีเข้าเรียนที่โรงเรียนวัดศรีบุญเรืองบ้านขาด จากชั้นเตรียม ก. จนถึงชั้น ป.๔ แล้วประกอบอาชีพทำนา อายุ ๒๐ ปี บวชที่วัดศรีบุญเรืองบ้านขาด ประมาณ ๑ เดือน อายุ ๒๑ ปีแต่งงาน ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ขับรถจักรยานยนต์รับจ้าง ควบคู่กับการเป่าแคน มาจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา**การเป่าแคน**

- ช่วงอายุ ๒๘ ปีได้เข้าร่วมเรียนการเป่าแคนที่วัดศรีบุญเรือง บ้านขาด โดยพระอาจารย์มงคลสารคุณ เป็นผู้ติดต่อเชิญ หมอลำสุจรिता ภิรมย์แสงชาติ (ภิรมย์น้อย) เป็นผู้สอน ประมาณ ๑ เดือน และฝึกซ้อม โดยอาจารย์สมชายน้อย มหาสารคาม ประมาณ ๑ ปี หลังจากนั้นได้เป่าแคนมาจนถึงปัจจุบัน โดยค่าจ้างเป่าแคนต่อวัน ๑,๑๐๐ บาท

นายสมจิตร สิงห์เดช

วันเดือนปีเกิด ๑ มี.ค. ๒๔๙๑ อายุ ๖๙ ปี
 บิดาชื่อ - นามสกุล นายทวย สิงห์เดช
 มารดาชื่อ - นามสกุล นางท่า สิงห์เดช
 เป็นบุตรคนที่ ๖ พี่น้องรวม ๙ คน
 ภรรยาชื่อ - นามสกุลเดิม นางยุร ศรีภูมิ
 จำนวนบุตร ๔ คน ชาย ๓ คน หญิง ๑ คน
ผลงาน ๑.การทำเกษตรผสมผสาน

ที่อยู่ปัจจุบัน ๗ ม.๑ ไทรศัพท - อาชีพ ทำนา ปลูกผัก
 ภูมิลำเนา บ้านหนองบัว ต.โสกนกเต็น อ.พล
 ภูมิลำเนา บ้านหนองบัว ต.โสกนกเต็น อ.พล
 ชาย ๓ คน หญิง ๑ คน
 ภูมิลำเนา บ้านชาติ ต.เมืองพล อ.พล

ประวัติ

นายสมจิตร สิงห์เดชเกิดที่บ้านหนองบัว ต.โสกนกเต็น อ.พล เมื่ออายุ ๗ ปีเข้าเรียนที่โรงเรียนบ้านหนองบัว จากชั้น ป.๑ จนถึงชั้น ป.๔ แล้วบวชเรียนที่วัดบ้านหนองบัว หลักสูตรนักธรรมชั้นตรีประมาณ ๑ ปี แล้วประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ เลี้ยงวัว อายุ ๒๕ ปี แต่งงานแล้วยึดอาชีพทำนา ทำไร่ เลี้ยงวัว มาจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา**การทำเกษตรผสมผสาน**

- ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ได้ดูตัวอย่างจากพ่อมอง เกตุพิบูลย์เกษตรผสมผสานตัวอย่าง จึงได้มาทดลองทำตาม เรื่อยมาจนถึงปัจจุบันโดยได้เริ่มปลูกหน่อไม้ฝรั่งเป็นลำดับแรก รายได้เฉลี่ยต่อปี ประมาณ ๒๐,๐๐๐ - ๓๐,๐๐๐ บาท

นายลือ พิมพ์บัง

วันเดือนปีเกิด ๗ พ.ค. ๒๔๗๘ อายุ ๘๒ ปี

บิดาชื่อ - นามสกุล นายหัด พิมพ์บัง

มารดาชื่อ - นามสกุล นางหวัน พิมพ์บัง

เป็นบุตรคนที่ ๔ พี่น้องรวม ๔ คน

ภรรยาชื่อ - นามสกุลเดิม นางตา ชาระ

จำนวนบุตร ๓ คน ชาย ๑ คน หญิง ๒ คน

ผลงาน ๑.พิธีกรรมทางศาสนา ๒.ไสยศาสตร์ (การเป่ารักษา)

ที่อยู่ปัจจุบัน ๑๑ ม.๑ โทรศัพท - อาชีพ ทำนา

ภูมิลำเนา บ้านกุดเชือก ต.บ้านลาน อ.บ้านไผ่

ภูมิลำเนา บ้านกุดเชือก ต.บ้านลาน อ.บ้านไผ่

ชาย ๔ คน หญิง - คน

ภูมิลำเนา บ้านขาด ต.เมืองพล อ.พล

ประวัติ

นายลือ พิมพ์บัง เกิดที่บ้านกุดเชือก ต.บ้านลาน อ.บ้านไผ่ เมื่ออายุ ๗ ปี เข้าเรียนที่โรงเรียนบ้านทางขวาง ต.ทางขวาง อ.แวงน้อย จำนวน ๒ ปี แล้วบวชที่วัดแวงน้อยประมาณ ๑ ปี และไปจำพรรษาที่วัดศรีบุญเรือง บ้านขาด ประมาณ ๑ ปี หลังจากนั้นประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ เลี้ยงวัว อายุ ๒๔ ปี แต่งงานและยึดอาชีพทำนา ทำไร่ เลี้ยงวัวมาจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา**พิธีกรรมทางศาสนาและไสยศาสตร์**

- ช่วงอายุ ๒๔ ปี ได้ศึกษาดำรงเกี่ยวกับด้านนี้ด้วยตนเอง จนกระทั่งอายุ ๕๕ ปี ได้ถูกแต่งตั้งเป็นมัคทายก และอายุ ๗๐ ปี ได้รับการคัดเลือกเป็นร่างทรง (กะจ้ำ) หมู่บ้าน

ภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านตำแย หมู่ที่ ๒

นายสี กองแก้ว

วันเดือนปีเกิด ๑๐ มี.ค. ๒๔๖๗ อายุ ๙๓ ปี
 บิดาชื่อ - นามสกุล นายด้วง กองแก้ว
 มารดาชื่อ - นามสกุล นางชม กองแก้ว
 เป็นบุตรคนที่ ๒ พี่น้องรวม ๒ คน
 ภรรยาชื่อ - นามสกุลเดิม นางแพง โพธิ์พล
 จำนวนบุตร ๙ คน ชาย ๕ คน หญิง ๔ คน
 ผลงาน ๑.สานแห

ที่อยู่ปัจจุบัน ๑๗ ม.๒ โทศัพท - อาชีพ สานแห
 ภูมิลำเนา บ้านหนองหิน ต.ศิลา อ.เมือง จ.ขอนแก่น
 ภูมิลำเนา บ้านหนองไผ่ ต.ศิลา อ.เมือง จ.ขอนแก่น
 ชาย ๒ คน หญิง - คน
 ภูมิลำเนา บ้านตลาดเก่า ต.เมืองพล อ.พล

ประวัติ

นายสี กองแก้ว เกิดที่บ้านหนองหิน ต.ศิลา อ.เมือง จ.ขอนแก่น เมื่ออายุ ๘ ปี ได้เข้าเรียนที่โรงเรียนหนองกรุงวิทยาจากชั้น ป.๑ ถึงชั้น ป.๔ อายุ ๑๙ ปี ถูกกล่าวหาฆ่าชาวต่างชาติ ถูกจับคุมขัง ๓ เดือน จากนั้นประกอบอาชีพทำนา อายุ ๓๕ ปี ไปทำงานที่โรงสีข้าว สีไทม์เมืองพล และแต่งงาน หลังจากนั้นได้ไปทำงานที่กรุงเทพฯ รับจ้างรายวัน วันละ ๖๐๐ - ๗๐๐ บาท ประมาณ ๓ เดือน แล้วกลับมาใช้ชีวิตอาชีพทำนาและสานแหจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา

สานแห

- ช่วงอายุ ๑๙ ปี ในขณะที่ใช้ชีวิตในคุก ได้มีนักโทษชื่อ นายถอย ไม่ทราบนามสกุล มาสอนสานแห หลังจากถูกปล่อยจึงหัดสานแหมาตลอดจนเกิดความชำนาญ โดยมีราคาตั้งแต่ ๖๐๐ - ๑๐๐๐ บาท ตามขนาดของแห

นายบุดา เพียรแก่นแก้ว

วันเดือนปีเกิด ๓ ส.ค. ๒๔๙๒ อายุ ๖๘ ปี
 บิดาชื่อ - นามสกุล นายวงษ์ เพียรแก่นแก้ว
 มารดาชื่อ - นามสกุล นางสาว เพียรแก่นแก้ว
 เป็นบุตรคนที่ ๗ พี่น้องรวม ๑๒ คน
 ภรรยาชื่อ - นามสกุลเดิม นางบุ เสาสามา
 จำนวนบุตร - คน ชาย - คน หญิง - คน
 ผลงาน ๑.หมอลำ

ที่อยู่ปัจจุบัน ๕ ม.๒ โทรศัพท์ - อาชีพ รับจ้าง
 ภูมิลำเนา บ้านขาด ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น
 ภูมิลำเนา บ้านขาด ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น
 ภูมิลำเนา -

ประวัติ

นายบุดา เพียรแก่นแก้ว เกิดที่บ้านขาด ต.เมืองพล อ.พล เมื่ออายุ ๗ ปี ได้เข้าเรียนที่โรงเรียนชุมชนบ้านขาด จากชั้นเตรียม ก. ถึงชั้น ป.๔ อายุ ๑๔ ปี ได้บวชเรียนที่วัดศรีบุญเรืองบ้านขาดจำนวน ๓ ปี หลักสูตรนักธรรมชั้นตรี โท และเอก แล้วประกอบอาชีพทำไร่ทำนา อายุประมาณ ๒๒ - ๒๓ ปี ได้ไปรับจ้างที่เวียงจันทน์ ประเทศลาว ค่าจ้างต่อวัน ๒๕ - ๓๐ บาท ประมาณ ๕ เดือน ปี พ.ศ. ๒๕๑๗ แต่งงานและได้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน บ้านตำแย หมู่ ๒ เงินเดือน ๖๐๐ - ๑,๔๐๐ บาท ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้ทำงานที่โรงงานพลยูเนี่ยนฟุตแวร์ จำกัด ตำแหน่งพ่อบ้าน เงินเดือน ๑,๗๐๐ บาท จนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา**หมอลำ**

- ช่วงอายุ ๑๔ ปี ในขณะที่บวชเรียนพระครูได้ให้ขึ้นเทศน์ในวันเข้าพรรษา น้ำเสียงดี จึงได้แนะนำให้ไปเรียนเป็นนักเทศน์แต่โดยส่วนตัวไม่ชอบ จึงได้ไปเรียนหลักสูตรหมอลำกับนายสุวรรณ กองเกิดและคณะ (สุวรรณ บุญรักศิลป์) เป็นผู้สอนโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใดๆ ประมาณ ๑ เดือน งานแรกที่ได้แสดงคืองานบุญแจกข้าวบ้านขาดหลังจากนั้นก็ขึ้นเวทีแสดงมาตลอดโดยได้ค่าจ้างระหว่าง ๑๔๐ - ๕๐๐ บาทต่อคืน ปัจจุบันไม่สังกัดคณะใดและรับงานน้อยลง

นายกอง ทองดี

วันเดือนปีเกิด ๖ พ.ค. ๒๔๘๕ อายุ ๗๕ ปี

บิดาชื่อ - นามสกุล นายสา ทองดี

มารดาชื่อ - นามสกุล นางคำหมา ทองดี

เป็นบุตรคนที่ ๙ พี่น้องรวม ๙ คน

ภรรยาชื่อ - นามสกุลเดิม นางทองดี กอปรมาก

จำนวนบุตร ๕ คน ชาย ๑ คน หญิง ๔ คน

ผลงาน ๑.พิธีกรรมทางศาสนา

ที่อยู่ปัจจุบัน ๓๓ ม.๒ โทรศัพท - อาชีพ ทำนา

ภูมิลำเนา บ้านตำแย ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ภูมิลำเนา -

ชาย ๕ คน หญิง ๔ คน

ภูมิลำเนา บ้านตำแย ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ประวัติ

นายกอง ทองดี เกิดที่บ้านตำแย ต.เมืองพล อ.พล เมื่ออายุ ๘ ปี ได้เข้าเรียนที่โรงเรียนบ้านขาด จากชั้นเตรียม ก. ถึงชั้น ป.๔ หลังจากนั้นได้ประกอบอาชีพทำนารับจ้าง อายุ ๒๑ ปี แต่งงาน แล้วยึดอาชีพทำนาจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา**พิธีกรรมทางศาสนา**

- ช่วงอายุ ๔๘ ปี ได้ศึกษาตำราเกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนา จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้รับแต่งตั้งเป็นมัคทายกประจำหมู่บ้าน

นายทองดี วงษา

วันเดือนปีเกิด ๒๘ ก.พ. ๒๔๘๐ อายุ ๘๐ ปี
 บิดาชื่อ - นามสกุล นายรุ วงษา
 มารดาชื่อ - นามสกุล นางมี วงษา
 เป็นบุตรคนที่ ๒ พี่น้องรวม ๔ คน
 ภรรยาชื่อ - นามสกุลเดิม นางเลื่อน จุลม่วง
 จำนวนบุตร ๕ คน ชาย ๑ คน หญิง ๔ คน
 ผลงาน ๑.จักสาน

ที่อยู่ปัจจุบัน ๒๑ ม.๒ โทรศัพท - อาชีพ ทำนา
 ภูมิลำเนา บ้านตำแย ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น
 ภูมิลำเนา บ้านตำแย ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น
 ชาย ๓ คน หญิง ๑ คน
 ภูมิลำเนา บ้านตำแย ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ประวัติ

นายทองดี วงษา เกิดที่บ้านตำแย ต.เมืองพล อ.พล เมื่ออายุ ๗ ปี ได้เข้าเรียนที่โรงเรียนวัดศรีบุญเรืองบ้านขาด จากชั้นเตรียม ก. ถึงชั้น ป.๔ หลังจากนั้นได้ประกอบอาชีพทำนารับจ้าง อายุ ๒๒ ปี บวชที่วัดศรีบุญเรืองบ้านขาดประมาณ ๓ เดือน แล้วแต่งงาน หลังจากนั้นยึดอาชีพทำนาจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา**จักสาน**

- ช่วงอายุ ๑๘ ปี ได้ฝึกจักสานจากการแกะลายโดยไม่มีใครสอนจนกระทั่งสานใช้เองในครัวเรือน เพื่อนบ้านผ่านมาพบเห็นจึงได้ขอซื้อ ปัจจุบันยังสานขายและใช้เองในครัวเรือน ราคาตั้งแต่ ๕๐ - ๒๐๐ บาท

นายอยู่ วงษา

วันเดือนปีเกิด ๒๓ เม.ย. ๒๔๙๐ อายุ ๗๐ ปี

บิดาชื่อ - นามสกุล นายลู วงษา

มารดาชื่อ - นามสกุล นางหนู วงษา

เป็นบุตรคนที่ ๓ พี่น้องรวม ๕ คน

ภรรยาชื่อ - นามสกุลเดิม นางผ่าน ตาโสม

จำนวนบุตร ๓ คน ชาย ๒ คน หญิง ๑ คน

ผลงาน ๑.เกษตรผสมผสาน

ที่อยู่ปัจจุบัน ๙๓ ม.๒ โทรศัพท - อาชีพ เกษตรกร

ภูมิลำเนา บ้านตำแย ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ภูมิลำเนา บ้านตำแย ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ชาย ๓ คน หญิง ๒ คน

ภูมิลำเนา บ้านตำแย ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ประวัติ

นายอยู่ วงษา เกิดที่บ้านตำแย ต.เมืองพล อ.พล เมื่ออายุ ๗ ปี ได้เข้าเรียนที่โรงเรียนวัดศรีบุญเรืองบ้านขาด จากชั้นเตรียม ก. ถึงชั้น ป.๔ หลังจากนั้นได้ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปพร้อมทั้งเกษตรกรรม อายุ ๒๐ ปี บวชเรียนที่วัดศรีบุญเรืองบ้านขาดและกลับมาประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป อายุ ๒๕ ปี แต่งงานหลังจากนั้นได้เปลี่ยนมาทำไร่ทำสวนผสมผสาน โดยทำไร่แตงโมและมันสำปะหลัง ก่อนหลังจากนั้นได้เพิ่มบ่อเลี้ยงปลา เลี้ยงวัว ปลูกพืชผักสวนครัวมาจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา**เกษตรผสมผสาน**

- เป็นอาชีพที่สืบทอดมาจากบิดามารดา จึงได้หันมาทำมาตลอดจนชำนาญและมีรายได้เพียงพอต่อการยังชีพ ผลกำไรต่อปี ๒๐,๐๐๐ บาท

ภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านทับบา หมู่ที่ ๓

นายกุล มั่นเหมาะ

วันเดือนปีเกิด ๕ ต.ค. ๒๔๙๕ อายุ ๖๕ ปี

บิดาชื่อ - นามสกุล นายแกละ มั่นเหมาะ

มารดาชื่อ - นามสกุล นางหนู มั่นเหมาะ

เป็นบุตรคนที่ ๑ พี่น้องรวม ๑ คน

ภรรยาชื่อ - นามสกุลเดิม นางลิทธิ ศรีประยา

จำนวนบุตร ๓ คน ชาย ๒ คน หญิง ๑ คน

ผลงาน ๑.การทำขนม (ถั่วตัด,ขนมเปียก,ขนมลา,ขนมหน้าแตก,ขนมไหว้พระจันทร์,ขนมตรุษจีน,ขนมปีใหม่)

ที่อยู่ปัจจุบัน ๗๖ ม.๓ โทรศัพท - อาชีพ ทำขนม

ภูมิลำเนา บ้านหนองแหน ต.นครเดิน อ.ศรีนคร จ.สุโขทัย

ภูมิลำเนา บ้านหนองแหน ต.นครเดิน อ.ศรีนคร จ.สุโขทัย

ชาย ๑ คน หญิง - คน

ภูมิลำเนา บ้านทับบา ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ประวัติ

นายกุล มั่นเหมาะ เกิดที่บ้านหนองแหน เมื่ออายุ ๗ ปี เข้าเรียนที่โรงเรียนวัดบ้านหนองแหนจากชั้น ป.๑จนถึงชั้น ป.๔ แล้วประกอบอาชีพทำไร่ ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ไปทำงานที่ หจก.ลิ้งวนเส็ง กรุงเทพฯ ตำแหน่งพนักงานห่อขนม เงินเดือน ๓๕๐ บาท แล้วปรับเป็นตำแหน่งพนักงานปั้น หลังจากนั้นได้ย้ายไปทำงานของบริษัทที่เกี่ยวข้องกับการทำขนมตลอด ล่าสุดบริษัท ลืม้งวนก็ จำกัด ตำแหน่งพนักงานปั้น เงินเดือน ๓,๐๐๐ บาท อายุ ๒๓ ปีแต่งงาน ประมาณช่วงอายุ ๒๖ - ๒๗ ปี กลับมาทำขนมขายที่บ้าน โดยได้เงินทุนจากพี่สาวภรรยาซึ่งขณะนั้นได้ไปทำงานที่ประเทศซาอุดีอาระเบียโดย รวมหุ้นกัน ๓ คน ดังนี้ ๑.นางสนอง ทองดี ๒.นางนิต พาหลง ๓.นายกุล มั่นเหมาะ ใช้บ้านเพ็ญน้อยเป็นสถานที่ทำขนม ขนมขายได้บ้างแต่อาศัยการเก็บออมจึงทำให้มีทุนในการตั้งตัว แยกมาทำขนมที่บ้านภรรยา เนื่องจากเริ่มมีตลาดรองรับขนมแล้วจึงทำให้การค้าขายดำเนินไปด้วยดี แต่แรงงานที่จ้างไม่สม่ำเสมอเนื่องจากฤดูทำนาและเทศกาลจะหยุดทำให้ขาดแรงงาน ร้านค้าที่รับประจำจึงขอยกเลิกการรับขนมหรือลดปริมาณลง รายได้เฉลี่ยต่อปี ๑๐๐,๐๐๐ - ๒๐๐,๐๐๐ บาท โดยในช่วงเทศกาลจะมีการจ้างแรงงานเด็กในการบรรจุหีบห่อ ๑๐ห่อ/๑บาท ส่วนพนักงานประจำมีจำนวน ๕ ราย ค่าแรงต่อวัน ๕๐๐ บาท พื้นที่ในการส่งขนมประจำ ได้แก่ อ.หนองสองห้อง อ.พยัคภูมิพิสัย อ.เมืองพล อ.บัวใหญ่ อ.แวงน้อย ปัจจุบันขนมที่ทำประจำ ได้แก่ ถั่วตัด,ขนมเปียก,ขนมลา,ขนมหน้าแตก,กระหรีพับ,ขนมไหว้พระจันทร์,ขนมตรุษจีน,ขนมปีใหม่

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา

การทำขนม

- ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ได้ไปทำงานที่กรุงเทพฯ กับเพื่อนซึ่งได้ทำงานอยู่ก่อนแล้วที่บริษัทขนม ซึ่งเมื่อว่างจากการห่อขนม จะมาทดลองปั้น เมื่อหัวหน้ากะเห็นความสามารถจึงได้เสนอเลื่อนตำแหน่งเลื่อนเงินเดือนเป็นพนักงานปั้นขนม ในขณะที่มีการย้ายบริษัทได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์ในการทำขนมแต่ละชนิดเพื่อจะได้นำกลับมาทำกิจการที่บ้านตนจนกระทั่งได้แต่งงานและเก็บเงินสำรองจึงได้กลับบ้านเปิดร้านทำขนมร่วมกับเครือญาติ กิจการไปด้วยดีจึงแยกตัวออกมาเป็นของตน

นางใจ แสงดาว

วันเดือนปีเกิด ส.ค. ๒๔๘๓ อายุ ๗๗ ปี
 บิดาชื่อ - นามสกุล นายตุ้ย คุณถ้วน
 มารดาชื่อ - นามสกุล นางหมา คุณถ้วน
 เป็นบุตรคนที่ ๔ พี่น้องรวม ๕ คน
 สามีชื่อ - นามสกุล นายเสน ดวงชานนท์
 จำนวนบุตร ๑ คน ชาย ๑ คน หญิง - คน
ผลงาน ๑.ไสยศาสตร์ (คู่มือ) , ๒.ขนาดแผนโบราณ (ปีบเส้น,จับเส้น)

ที่อยู่ปัจจุบัน ๔๒ ม.๓ โทรศัพท - อาชีพ รับจ้างทั่วไป
 ภูมิลำเนา บ้านหันใหญ่ ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น
 ภูมิลำเนา บ้านทับบา ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น
 ชาย ๑ คน หญิง ๔ คน
 ภูมิลำเนา บ้านโนนระเวียง อ.บัวใหญ่ จ.นครราชสีมา

ประวัติ

นางใจ แสงดาว เกิดที่บ้านทับบา ต.เมืองพล เมื่ออายุ ๗ ปี เข้าเรียนที่โรงเรียนบ้านทับบาจากชั้นเตรียม ก. จนถึงชั้น ป.๓ แล้วประกอบอาชีพ ทำไร่ เลี้ยงวัว ทำนา อายุ ๒๐ ปี แต่งงาน อายุ ๒๓ ปี แยกทางกับสามีแล้วไปทำงานโรงงานเส้นไหม จ.อุดรธานี ตำแหน่งลูกจ้างรายวัน เงินเดือน ๖๐๐ บาท อายุ ๒๖ ปี ไปทำงานที่โรงงานทำเส้นไหม จ.เชียงใหม่ ตำแหน่งลูกจ้างรายเดือน เงินเดือน ๓๐๐ บาท อายุ ๒๗ ปี ทำงานที่โรงงานทำเส้นไหม จ.ขอนแก่น ตำแหน่งลูกจ้างรายเดือน เงินเดือน ๓๐๐ บาท อายุ ๔๐ ปี กลับบ้านเกิดยึดอาชีพทำนา รับจ้างคู่มือ ชายของเก่า มาจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา**ไสยศาสตร์**

- ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๔๘ มีอาจารย์ที่เป็นผู้เลือกตนได้ให้ตนรับช่วงต่อโดยได้เลือกมา ๒ ราย ดังนี้ ๑.นางใจ แสงดาว ๒.นางพัน นาดา ซึ่งตนไม่มีความรู้ทางด้านนี้เลยแต่จะสามารถรับรู้รับทราบได้เองด้วยวิธีการตามที่ท่านกำหนด หรือเรียกว่าพรสวรรค์ตรงกัน ปัจจุบันตนเองเป็นผู้สืบทอดเพียงคนเดียว

ขนาดแผนโบราณ

- อายุ ๒๐ ปี ได้หัดขนาดแผนโบราณด้วยตนเอง จนสามารถขนาดได้ ปัจจุบันค่าบริการ ๒๐ - ๑๐๐ บาทต่อครั้ง

นายทองดี บุญจง

วันเดือนปีเกิด มิ.ย. ๒๔๘๕ อายุ ๗๕ ปี

บิดาชื่อ - นามสกุล นายมี บุญจง

มารดาชื่อ - นามสกุล นางชาน บุญจง

เป็นบุตรคนที่ ๑ พี่น้องรวม ๓ คน

ภรรยาชื่อ - นามสกุลเดิม นางหนู แสงดาว

จำนวนบุตร ๔ คน ชาย ๒ คน หญิง ๒ คน

ผลงาน ๑.พิธีกรรมทางศาสนา (มัคทายก) , ๒.ไสยศาสตร์ (สะเดาะเคราะห์,สู่ขวัญ,เป่ารักษา,ปราบผี)

ที่อยู่ปัจจุบัน ๓๓ ม.๓ โทรศัพท - อาชีพ ทำนา

ภูมิลำเนา บ้านแฝก ต.โนนธาตุ อ.หนองสองห้อง จ.ขอนแก่น

ภูมิลำเนา บ้านแฝก ต.โนนธาตุ อ.หนองสองห้อง จ.ขอนแก่น

ชาย ๒ คน หญิง ๑ คน

ภูมิลำเนา บ้านทับบา ต.เมืองพล อ.พล

ประวัติ

นายทองดี บุญจง เกิดที่บ้านแฝก ต.โนนธาตุ อ.หนองสองห้อง จ.ขอนแก่น และได้เข้าเรียนที่โรงเรียนวัดบ้านแฝกจากชั้นเตรียม ก. ถึงชั้น ป.๔ อายุ ๒๑ ปี บวชเรียนที่วัดวิธนาวาส บ้านแฝก ๖ ปี ได้ดำรงตำแหน่ง เจ้าอาวาส อายุ ๓๐ ปีแต่งงาน แล้วย้ายที่อยู่อาศัยมาที่จังหวัดชัยภูมิ ยึดอาชีพทำไร่ทำนา จนกระทั่งอายุ ๔๐ ปีได้แต่งงานใหม่อีกครั้งที่บ้านทับบาและยึดอาชีพทำไร่ทำนามาจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา**พิธีกรรมทางศาสนา**

- ปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ได้รับแต่งตั้งเป็นมัคทายก จึงได้มีการศึกษาตำราควบคุมมาตลอดจนถึงปัจจุบัน ปี พ.ศ. ๒๕๓๑ ได้รับแต่งตั้งเป็นร่างทรง (กะจ้ำ) ของหมู่บ้าน ปี พ.ศ. ๒๕๓๒ ได้ขอยกเลิกการเป็นกะจ้ำ เนื่องจากได้เรียนวิชาทางด้านไสยศาสตร์ อาจารย์ผู้สอนห้ามมีการติดต่อกับผีและวิญญาณจึงทำให้เป็นที่รู้จักของหมู่บ้าน

ไสยศาสตร์

- ปี พ.ศ. ๒๕๓๒ ได้เรียนรู้ทางไสยศาสตร์กับอาจารย์ก้อน ทองดี และปี พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้เข้าร่วมอบรมวิชาทางการแพทย์แผนโบราณที่อำเภอพล หากมีการรักษาด้วยวิธีการแพทย์ไม่ได้จะเชิญตนไปช่วยรักษาจึงทำให้เป็นที่รู้จักของหมู่บ้าน

นายสุด บุญละคร

วันเดือนปีเกิด ๑๙ ส.ค. ๒๔๘๐ อายุ ๘๐ ปี
 บิดาชื่อ - นามสกุล นายบุตรดา บุญละคร
 มารดาชื่อ - นามสกุลเดิม นางพัน ทุมเพชร
 เป็นบุตรคนที่ ๑๑ พี่น้องรวม ๑๒ คน
 ภรรยาชื่อ - นามสกุลเดิม นางปุ่น แก้วแผ้ว
 จำนวนบุตร - คน ชาย - คน หญิง - คน
ผลงาน ๑.การจักสาน

ที่อยู่ปัจจุบัน ๗๐ ม.๓ โทรศัพท - อาชีพ ทำนา
 ภูมิลำเนา บ้านหนองทุ่ม ต.หนองแสง อ.วาปีปทุม จ.มหาสารคาม
 ภูมิลำเนา บ้านหนองทุ่ม ต.หนองแสง อ.วาปีปทุม จ.มหาสารคาม
 ชาย ๗ คน หญิง ๕ คน
 ภูมิลำเนา บ้านทับบา ต.เมืองพล อ.พล

ประวัติ

นายสุด บุญละคร เกิดที่บ้านหนองทุ่ม ต.หนองแสง อ.วาปีปทุม จ.มหาสารคาม เมื่ออายุ ๘ ปี
 เข้าเรียนที่โรงเรียนบ้านหนองแสง จนจบชั้น ป.๔ แล้วประกอบอาชีพทำนา เลี้ยงวัว อายุ ๒๑ ปี บวชเรียน
 ที่วัดหนองแสง อายุ ๒๕ ปี แต่งงานแล้วยึดอาชีพทำนา เลี้ยงวัว รับผิดชอบไปมาจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา**การจักสานไม้ไผ่**

- ช่วงอายุ ๑๕ ปี ได้หัดจักสานจากบิดาและมารดา จนกระทั่งแต่งงาน จึงยึดเป็นอาชีพเสริมเมื่อว่าง
 จากการทำนาจนถึงปัจจุบัน

นายกอง พรหมแสน

วันเดือนปีเกิด ๓ พ.ค. ๒๔๗๗ อายุ ๘๓ ปี
 บิดาชื่อ - นามสกุล นายเวา พรหมแสน
 มารดาชื่อ - นามสกุลเดิม นางมี ทองดี
 เป็นบุตรคนที่ ๒ พี่น้องรวม ๖ คน
 ภรรยาชื่อ - นามสกุลเดิม นางฮู้ ทองดี
 จำนวนบุตร ๑ คน ชาย ๑ คน หญิง - คน
ผลงาน ๑.การตีกลองยาว

ที่อยู่ปัจจุบัน ๗๔ ม.๓ โทรศัพท - อาชีพ ทำนา
 ภูมิลำเนา บ้านประดู่ ต.โจดหนองแก อ.พล
 ภูมิลำเนา บ้านตำแย ต.เมืองพล อ.พล
 ชาย ๔ คน หญิง ๒ คน
 ภูมิลำเนา บ้านหญ้าคา ต.เมืองพล อ.พล

ประวัติ

นายกอง พรหมแสน เกิดที่บ้านทับบา ต.เมืองพล เมื่ออายุ ๗ ปีเข้าเรียนที่โรงเรียนบ้านทับบา อายุ ๑๘ ปีบวชที่วัดชุมพลบุรี บ้านทับบาประมาณ ๒ ปี แล้วประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ จนกระทั่งอายุ ๒๙ ปี แต่งงานแล้วยึดอาชีพตัดผมมาจนถึง ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ หลังจากนั้นได้ยึดอาชีพทำนา เลี้ยงหมู มาจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา**การตีกลองยาว**

- ช่วงอายุ ๒๐ ปี ได้เรียนการตีกลองยาวจากนายบุตรศรี ไม่ทราบนามสกุล เพื่อนบ้านที่บ้านทับบา หลังจากนั้นได้ไปฝึกซ้อมประจำ จนกระทั่งเกิดความชำนาญ ปี พ.ศ. ๒๕๓๔ - ๒๕๔๐ เป็นครูสอน การตีกลองยาวให้กลุ่มเยาวชนในหมู่บ้านและได้รับจ้างตีกลองยาวมาจนถึงปัจจุบัน

**ภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านท่าหลวง หมู่ที่ ๔
นายสายันต์ สระสิทธิ์**

วันเดือนปีเกิด ๒๕ เม.ย. ๒๔๘๔ อายุ ๓๖ ปี ที่อยู่ปัจจุบัน ๓๖ ม.๔ โทรศัพท์ - อาชีพ -
บิดาชื่อ - นามสกุล นายผ่อง สระสิทธิ์ ภูมิลำเนา บ้านท่าหลวง ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น
มารดาชื่อ - นามสกุล นางท่ม สระสิทธิ์ ภูมิลำเนา บ้านท่าหลวง ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น
เป็นบุตรคนที่ ๘ พี่น้องรวม ๘ คน ชาย ๕ คน หญิง ๓ คน
ภรรยาชื่อ - นามสกุลเดิม นางตุ้ย มุมกลาง ภูมิลำเนา บ้านเขว้า อ.พุทไธสง จ.บุรีรัมย์
จำนวนบุตร ๑๐ คน ชาย ๕ คน หญิง ๕ คน
ผลงาน ๑.ไสยศาสตร์ (เป่ารักษาแขนขาหัก) , ๒.ปั้นหม้อ

ประวัติ

นายสายันต์ สระสิทธิ์ เกิดที่บ้านท่าหลวง ต.เมืองพล เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๑ เข้าเรียนที่โรงเรียนวัดบ้านหน้าคาจากชั้น ป.๑ จนถึงชั้น ป.๔ แล้วบวชเรียนที่วัดสระจันทร์ อ.พล หลักสูตรนักรธรรมชั้นตรี โท เอก ภาษาบาลี และเปรียญประโยคจำนวน ๕ ปี หลังจากนั้นได้ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ อายุ ๑๘ ปี แต่งงานแล้วยึดอาชีพทำนา ทำไร่ ปั้นหม้อจนกระทั่งลูกโตจึงเลิกปั้นหม้อแต่ยังทำนา ทำไร่มาจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา

ไสยศาสตร์

- ช่วงอายุ ๑๘ ปี ได้เรียนรู้การทำน้ำมันตเพื่อปิดเป่าโรคภัยต่างๆ กับอาจารย์หนู ไม่ทราบนามสกุล โดยขณะที่อาจารย์เริ่มป่วยจึงได้หาลูกศิษย์เพื่อสืบทอดวิชาต่อไป จึงได้ชวนตนมาเรียนด้วย จนกระทั่งอาจารย์ได้เสียชีวิต ตนจึงได้ทำการเป่ารักษาแทนมาตลอดจนถึงปัจจุบัน โดยไม่มีการเรียกเก็บค่ารักษาใดๆ ทั้งสิ้นแล้วแต่ศรัทธา

ปั้นหม้อ

- ได้ศึกษาการปั้นหม้อจากภรรยาจนกระทั่ง ปั้นหม้อ ปั้นกระถางต่างๆ ขายเป็นรายได้หลักของครอบครัว ราคาตั้งแต่ ๑.๕ บาทขึ้นไป (หกสลึง) จนกระทั่งลูกโตประกอบกับอายุมากจึงได้เลิกการปั้นหม้อและกระถาง

นางต๋วย สระสิทธิ์

วันเดือนปีเกิด ๔ ม.ค. ๒๔๘๘ อายุ ๗๒ ปี

บิดาชื่อ - นามสกุล นายจันทน์ มุมกลาง

มารดาชื่อ - นามสกุล นางเกี้ยว มุมกลาง

เป็นบุตรคนที่ ๑ พี่น้องรวม ๘ คน

สามีชื่อ - นามสกุล นายสายันต์ สระสิทธิ์

จำนวนบุตร ๑๐ คน ชาย ๕ คน หญิง ๕ คน

ผลงาน ๑.ปั้นหม้อ(หม้อหุงข้าว,หม้อดิน,โอ่งดิน,หม้อสาวไหม,กระถางดอกไม้)

ที่อยู่ปัจจุบัน ๓๖ ม.๔ โทรศัพท - อาชีพ -

ภูมิลำเนา บ้านเขว้า อ.พุทไธสง จ.บุรีรัมย์

ภูมิลำเนา บ้านเขว้า อ.พุทไธสง จ.บุรีรัมย์

ชาย ๔ คน หญิง ๔ คน

ภูมิลำเนา บ้านท่าหลวง ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ประวัติ

นางต๋วย สระสิทธิ์ เกิดที่บ้านเขว้า อ.พุทไธสง จ.บุรีรัมย์ เมื่ออายุ ๗ ปีเข้าเรียนที่โรงเรียนบ้านเขว้า จากชั้น ป.๑ จนถึงชั้น ป.๔ หลังจากนั้นได้ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ ปั้นหม้อ อายุ ๑๖ ปี แต่งงานแล้ว ย้ายที่อยู่อาศัยมายังบ้านท่าหลวง ยึดอาชีพทำนา ทำไร่ ปั้นหม้อจนกระทั่งลูกโตจึงเลิกปั้นหม้อ แต่ยังคงทำนา ทำไร่มาจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา**ปั้นหม้อ**

- ได้ศึกษาการปั้นหม้อจากมารดา เช่น ปั้นหม้อ ปั้นกระถาง ปั้นโอ่งดิน เป็นต้น จนกระทั่งแต่งงาน จึงได้สอนการปั้นหม้อให้สามีและรับปั้นหม้อขายเป็นรายได้หลักของครอบครัว ราคาตั้งแต่ ๑.๕ บาทขึ้นไป (หกสลึง) จนกระทั่งลูกโตประกอบกับอายุมากจึงได้เลิกการปั้นหม้อ

นางคำเบา ต่ำได้

วันเดือนปีเกิด ๔ ม.ค. ๒๔๙๔ อายุ ๖๖ ปี

บิดาชื่อ - นามสกุล นายจุม ต่ำได้

มารดาชื่อ - นามสกุล นางวรรณทา ต่ำได้

เป็นบุตรคนที่ ๘ พี่น้องรวม ๑๑ คน

สามีชื่อ - นามสกุล นายบุญตา ชนะศรี

จำนวนบุตร ๒ คน ชาย ๑ คน หญิง ๑ คน

ผลงาน ๑.सानแห , ๒.ทอเสื่อ

ที่อยู่ปัจจุบัน ๑๒ ม.๔ โทรศัพท - อาชีพ -

ภูมิลำเนา บ้านท่าหลวง ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ภูมิลำเนา บ้านท่าหลวง ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ชาย ๒ คน หญิง ๙ คน

ภูมิลำเนา อ.นาเชือก จ.ขอนแก่น

ประวัติ

นางคำเบา ต่ำได้ เกิดที่บ้านท่าหลวง ต.เมืองพล จบชั้น ป.๔ โรงเรียนวัดบ้านหญ้าจากนั้นได้ขายปลาหูช่วยน้ำที่ตลาดสด อ.พล และได้ไปทำงานที่กรุงเทพฯ ตำแหน่งผู้ดูแลเด็กและแม่บ้านประมาณ ๒ - ๓ ปี หลังจากนั้นได้ทำงานที่ลานมันสำปะหลัง อ.พล ตำแหน่งพนักงานเก็บและตากมันสำปะหลัง และรับจ้างล้างจานที่ร้านอาหารพรหมประทานประมาณ ๑๐ ปี อายุ ๓๐ ปี แต่งงานกับนายบุญตา ชนะศรี ประมาณ ๖ ปี สามีเสียชีวิตจึงได้มาทำงานที่ร้านอาหารพรหมประทาน ตำแหน่งแม่บ้าน อีกครั้งหนึ่ง จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๔๑ ได้แต่งงานอีกครั้งกับนายโจอม จินดาพร และยึดอาชีพทำนา ทำไร่ สานแห ทอเสื่อ จนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา**सानแห**

- ขณะที่เข้าโรงเรียนนั้นได้เห็นบิดาสานแห เกิดความสนใจจึงนั่งดูและเรียนรู้ด้วยการทดลองสานแหพบว่าตนเองสามารถทำได้จึงได้สานมาตลอดจนถึงปัจจุบัน โดยมีราคาตั้งแต่ ๖๐๐ - ๘๐๐ บาท/ผืน

ทอเสื่อ

- ขณะที่เพื่อนบ้านทอเสื่อ ตนเองจึงนั่งดูและสังเกตแล้วกลับมาหัดทอเสื่อที่บ้านกับพี่สาว หลังจากนั้นได้ช่วยกันทอเสื่อขายมาตลอดจนถึงปัจจุบัน โดยมีราคาตั้งแต่ ๕๐ - ๘๐ บาท/ผืน

นางบุญ ต่ำได้

วันเดือนปีเกิด ๔ ม.ค. ๒๔๗๗ อายุ ๘๓ ปี

บิดาชื่อ - นามสกุล นายผ่อง สระสิทธิ์

มารดาชื่อ - นามสกุล นางทิม สระสิทธิ์

เป็นบุตรคนที่ ๖ พี่น้องรวม ๙ คน

สามีชื่อ - นามสกุล นายบุญ ต่ำได้

จำนวนบุตร ๕ คน ชาย ๒ คน หญิง ๓ คน

ผลงาน ๑.ไสยศาสตร์ (รักษาโรคหนองในทุกอย่าง) , ๒.ปั้นหม้อดินเผา

ที่อยู่ปัจจุบัน ๑๖ ม.๔ โทรศัพท - อาชีพ -

ภูมิลำเนา จ.นครราชสีมา

ภูมิลำเนา อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา

ชาย ๕ คน หญิง ๔ คน

ภูมิลำเนา บ้านท่าหลวง ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ประวัติ

นางบุญ ต่ำได้ เกิดที่ อ. พุทไธสง จ.บุรีรัมย์ แล้วย้ายที่อยู่อาศัยมายังบ้านท่าหลวง เข้าเรียนที่โรงเรียนวัดบ้านหญ้าคา จากชั้น ป.๑ จนจบชั้น ป.๔ แล้วประกอบอาชีพทำไร่ ทำนา เลี้ยงวัว จนกระทั่งอายุ ๔๐ ปีแต่งงานและยึดอาชีพทำไร่ ทำนา เลี้ยงวัวร่วมกับการปั้นหม้อ จนกระทั่งร่างกายเริ่มอ่อนแรงจึงได้ยึดอาชีพการแพทย์สมุนไพรโบราณรักษาโรคหนองในจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา**ปั้นหม้อดินเผา**

- ช่วงอายุประมาณ ๔๐ ปี มารดาเป็นผู้สอนวิชาการปั้นหม้อ ดินหม้อ เมื่อตนแต่งงานจึงได้สอนสามี และช่วยกันปั้นหม้อขาย จนกระทั่งอายุมากจึงเลิกทำ

ไสยศาสตร์

- ช่วงอายุประมาณ ๔๕ ปี มารดาเป็นผู้สอนวิชาการรักษาโรคชนิดนี้โดยการใ้ยาสมุนไพรจนกระทั่งมารดาเสียชีวิตจึงได้รักษามาตลอดจนถึงปัจจุบันและมีนางวาสนา หนูมาเป็นผู้สืบทอด โดยไม่มีการเรียกเก็บค่ารักษาใดๆ ทั้งสิ้นแล้วแต่ศรัทธา

นางสุภาพ แสนตรง

วันเดือนปีเกิด ๑๒ ก.พ. ๒๔๙๗ อายุ ๖๓ ปี
 บิดาชื่อ - นามสกุล นายสุ่ม พลสง่า
 มารดาชื่อ - นามสกุล นางน้อย พลสง่า
 เป็นบุตรคนที่ ๓ พี่น้องรวม ๗ คน
 สามีชื่อ - นามสกุล ด.ต.บุญตา แสนตรง
 จำนวนบุตร ๒ คน ชาย ๑ คน หญิง ๑
 ผลงาน ๑.หมอลำซิ่ง หมอลำคู่ หมอลำกลอน

ที่อยู่ปัจจุบัน ๔๑ ม.๔ โทรศัพท์ - อาชีพ แม่บ้าน หมอลำ
 ภูมิลำเนา บ้านหนองนาดี อ.พล
 ภูมิลำเนา ต.หนองแวงนางแก้ว อ.พล
 ชาย ๑ คน หญิง ๑ คน
 ภูมิลำเนา บ้านหัวนา อ.บ้านไผ่
 คน

ประวัติ

นางสุภาพ แสนตรง เกิดที่บ้านหนองแวงนางแก้ว อ.พล เมื่ออายุ ๗ ปีได้เข้าเรียนที่โรงเรียนหนองแวงนางแก้วจากชั้น ป.๑ ถึงชั้น ป.๔ หลังจากนั้นได้ไปเรียนหลักสูตรหมอลำที่บ้านโสกบก อ.พุทไธสง จ.บุรีรัมย์ โดยมีนายสุพี กาจจน์นอกเป็นผู้สอนจำนวน ๓ ปี อายุ ๑๔ ปี ได้แสดงบนเวทีเป็นครั้งแรกที่บ้านหนองบัวบาน จ.ชัยภูมิ ในงานศพโดยได้ค่าจ้าง ๑๐๐ บาท หลังจากนั้นได้แสดงบนเวทีเรื่อยมาจนกระทั่งเรียนจบหลักสูตร ได้ไปทำงานกับอาจารย์สุนทรภริมา ที่ซอยอารดิน กรุงเทพฯ ประมาณ ๓ ปี ซึ่งในระหว่างนั้นได้เกิดความชำนาญเชี่ยวชาญ ค่าตัวเพิ่มสูงขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งได้บันทึกแผ่นเสียงออกวางขายโดยมีอาจารย์สุนทร ชัยรุ่งเรือง จ.ชัยภูมิ เป็นผู้แต่งกลอน ปัจจุบันสังกัดหมอลำคณะละเอียดดาวอุดร (ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เวลา ๑๙.๐๐ - ๒๒.๐๐น. ทุกวัน) และเป็นที่รู้จักในนาม สุภาพน้อยดาวเทียม ซึ่งค่าจ้างจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ๓,๐๐๐ - ๓๐,๐๐๐ บาท และเคยร่วมแข่งขันประกวดหมอลำในงานต่างๆ ดังนี้ ๑.ปี พ.ศ.๒๕๑๙ เข้าร่วมแข่งขันหมอลำภาคอีสานแห่งประเทศไทย ๒.เข้าร่วมแข่งขันหมอลำที่งานกาชาด จ.ขอนแก่น ๓.ปี พ.ศ.๒๕๒๑ เข้าร่วมแข่งขันหมอลำที่งานกาชาด จ. มหาสารคาม

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา

หมอลำ

- หลังจากเรียนจบชั้น ป.๔ ชอบหมอลำจึงได้เรียนหลักสูตรหมอลำที่บ้านโสกบก อ.พุทไธสง จ.บุรีรัมย์ โดยมีนายสุพี กาจจน์นอก เป็นผู้สอน จำนวน ๓ ปี และได้แสดงบนเวทีมาจนถึงปัจจุบัน

นายอุทัย ทองดี

วันเดือนปีเกิด ๑๒ มิ.ย. ๒๔๘๙ อายุ ๗๑ ปี
 บิดาชื่อ - นามสกุล นายทวย ทองดี
 มารดาชื่อ - นามสกุล นางจอม ทองดี
 เป็นบุตรคนที่ ๑ พี่น้องรวม ๓ คน
 ภรรยาชื่อ - นามสกุลเดิม นางสาวลี ต่ำไต้
 จำนวนบุตร ๔ คน ชาย ๒ คน หญิง ๒ คน
ผลงาน ๑.พิธีกรรมทางศาสนา

ที่อยู่ปัจจุบัน ๒๔ ม.๔ โทศัพท์ - อาชีพ -
 ภูมิลำเนา คุ่มเมืองเก่า เทศบาลเมืองเมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น
 ภูมิลำเนา บ้านเพ็กน้อย ต.โสกนกเต็น อ.พล จ.ขอนแก่น
 ชาย ๑ คน หญิง ๑ คน
 ภูมิลำเนา บ้านท่าหลวง ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ประวัติ

นายอุทัย ทองดี เกิดที่คุ่มเมืองเก่าในเขตเทศบาล อำเภอพล ปี พ.ศ. ๒๔๘๖ เข้าเรียนที่โรงเรียนเทศบาลประชาชนูกุลจากชั้น ป.๑ จนจบชั้น ป.๔ ปี พ.ศ. ๒๕๐๐ บวชเรียนที่วัดสระจันทร์ อำเภอพล หลักสูตรนักธรรมชั้นตรี โท และหลักสูตรนักธรรมชั้นเอก ภาษาบาลี สันสกฤต ไวยากรณ์ ที่วัดประชาบำรุง อำเภอเมือง จ.มหาสารคาม ปี พ.ศ. ๒๕๐๙ กลับมาทำนา ทำไร่ที่บ้าน ปี พ.ศ. ๒๕๑๐ บวชเรียนอีกครั้งหนึ่งที่วัดสระจันทร์และได้สอนหลักสูตรนักธรรมชั้นตรี ปี พ.ศ. ๒๕๑๑ ไปทำงานที่ชลประทาน อ.พิบูลมังสาหาร จ. อุบลราชธานี ตำแหน่ง ยาม/รักษาความปลอดภัย เงินเดือน ๗๐๐ - ๘๐๐ บาท/เดือน ปี พ.ศ. ๒๕๑๓ ประกอบอาชีพเกษตรกร ปี พ.ศ. ๒๕๑๔ แต่งงานแล้วยึดอาชีพทำนา เกษตรกรรม มาตลอด ปี พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการหมู่บ้าน ปี พ.ศ. ๒๕๓๙ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของ กศน.เมืองพล ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ของกศน.เมืองพล และได้เป็นกรรมการบริหาร อบต. เงินเดือน ๕๐๐ บาท ปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้เป็นประธานกรรมการบริหาร เงินเดือน ๑,๐๐๐ บาท ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ ได้เป็นสมาชิก อบต.เมืองพล เงินเดือน ๒,๐๐๐ บาท ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ได้เป็นรองประธานสภา อบต.เมืองพล เงินเดือน ๖,๐๐๐ บาท ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้เป็นประธานสภา อบต.เมืองพล เงินเดือน ๘,๐๐๐ บาท จนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา

พิธีกรรมทางศาสนา

- ได้รับความรู้เรื่องพิธีกรรมทางศาสนาจากบิดาที่ได้รับแต่งตั้งเป็นมัคทายก จากการบวชเรียนและจากการศึกษาดำรงด้วยตนเอง ซึ่งเมื่อมีงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและไม่มีผู้นำ ตนจึงได้เป็นผู้นำกล่าวตลอดจนทำให้เป็นที่รู้จักในหมู่บ้านและตำบลจนถึงปัจจุบัน

ภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านห้วยคา หมู่ที่ ๕

นายคำเบา เผือดนอก

วันเดือนปีเกิด ๒ เม.ย. ๒๔๘๗ อายุ ๗๓ ปี

บิดาชื่อ - นามสกุล นายดี เผือดนอก

มารดาชื่อ - นามสกุล นางสมล เผือดนอก

เป็นบุตรคนที่ ๕ พี่น้องรวม ๕ คน

ภรรยาชื่อ - นามสกุล นางฝ้าย เผือดนอก

จำนวนบุตร ๕ คน ชาย ๔ คน หญิง ๑ คน

ผลงาน ๑.โหราศาสตร์ (บายศรีสู่ขวัญ,ดูเนื้อคู่,ดูโชคลาภ,ปลุกบ้านใหม่) , ๒.จักสาน ,

๓.พิธีกรรมทางศาสนา , ๔.สรีรภัญญะ , ๕.ไสยศาสตร์ (เป่ารักษา แขนขาหัก,ทำนายคำเป็นคนตาย ,ตัดสรวง)

ที่อยู่ปัจจุบัน ๗๙ ม.๕ โทศัพท - อาชีพ ทำนา

ภูมิลำเนา บ้านห้วยคา ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ภูมิลำเนา บ้านห้วยคา ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ชาย ๓ คน หญิง ๒ คน

ภูมิลำเนา บ้านห้วยคา ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ประวัติ

นายคำเบา เผือดนอก เกิดที่บ้านห้วยคา ต.เมืองพล เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๔๘๔ เข้าเรียนที่โรงเรียนวัดบ้านห้วยคาจากชั้น เตรียม ก. จนถึงชั้น ป.๔ แล้วบวชเรียนที่วัดกุดสระวารามบ้านห้วยคาหลักสูตรนักธรรมชั้นตรีจำนวน ๑ ปี วัดบูรพา บ้านห้วยนา ต.โนนขา อ.พล หลักสูตรนักธรรมชั้นโทจำนวน ๑ ปี และวัดโพธิ์กลาง อ.มัญจาคีรี จ.ขอนแก่น หลักสูตรนักธรรมชั้นเอกควบคู่กับภาษาบาลีและไวยากรณ์ จำนวน ๑ ปี สอบจบนักธรรมชั้นเอกไม่ได้จึงสอบเปรียญประโยค ๓ แทนจำนวน ๑ ปี หลังจากนั้นได้เรียนหลักสูตรนักเทศน์จำนวน ๑ ปี จึงได้ออกเทศน์บริเวณรอบๆ อ.มัญจาคีรี จำนวน ๑ ปี หลังจากนั้นได้ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ประมาณ ๑ ปี จึงแต่งงานแล้วยึดอาชีพทำนา ทำไร่ มาจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา

โหราศาสตร์ ไสยศาสตร์ พิธีกรรมทางศาสนา

- ปี พ.ศ. ๒๕๓๖ ได้รับหน้าที่เป็นมัคทายกชั่วคราว จนกระทั่ง ปี พ.ศ. ๒๕๓๗ จึงได้รับการแต่งตั้ง และได้เรียนรู้โหราศาสตร์ และไสยศาสตร์โดยมีผู้สอน ดังต่อไปนี้ ๑.นายเสน ชัยศรี ทายกเก่า ๒.พระอาจารย์จรูญ จารุวรรณโณ ๓.พระอาจารย์พา ไม่ทราบนามสกุล ๔.พระอาจารย์มหาชาติ

ไม่ทราบนามสกุล ๕.พระครูวิสิษฐสารคาม ๖.พระอาจารย์มหาบุญมี ปัญญาสโร ๗.พระอาจารย์มหาคำ
ไม่ทราบนามสกุล โดยได้เรียนควบคู่กันมา ทำให้คนในหมู่บ้านรู้จักและได้มาเชิญไปทำพิธี โดยจะทำพิธีในวัน
อังคาร วันพฤหัสบดี และวันเสาร์เท่านั้นจนถึงปัจจุบันและไม่มีการเรียกเก็บค่ารักษาใดๆ ทั้งสิ้นแล้วแต่ศรัทธา

จักสาน

- ช่วงอายุประมาณ ๓๖ ปีได้ศึกษาการจักสานจากบิดาของตนและได้จักสานใช้ในครัวเรือน

สรภัญญะ

- ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ได้หัดร้อง หัดแต่งกลอนเอง เวลาว่างจะร้องประจำ ทำให้เพื่อนบ้านได้ยิน
ปัจจุบันยังร้องและแต่งกลอนบ้าง

นายด้วง กองไธสง

วันเดือนปีเกิด - ๒๔๘๔ อายุ ๗๖ ปี
 บิดาชื่อ - นามสกุล นายบัว กองไธสง
 มารดาชื่อ - นามสกุล นางทุมมา กองไธสง
 เป็นบุตรคนที่ ๑๐ พี่น้องรวม ๑๒ คน
 ภรรยาชื่อ - นามสกุล นางบัวผัน กองไธสง
 จำนวนบุตร ๓ คน ชาย ๑ คน หญิง ๒ คน
ผลงาน ๑.จักสาน (นก,ปลา,กระดิ่ง,กระจ่อ) , ๒.พิธีกรรมทางศาสนา , ๓.ลำกลอน , ๔.เซิ้งบั้งไฟ

ที่อยู่ปัจจุบัน ๒ ม.๕ โทรศัพท์ - อาชีพ ทำนา
 ภูมิลำเนา บ้านหนองบัวตุ้ม อ.พุทไธสง จ.บุรีรัมย์
 ภูมิลำเนา บ้านแดง อ.พุทไธสง จ.บุรีรัมย์
 ชาย ๕ คน หญิง ๗ คน
 ภูมิลำเนา บ้านหญ้าคา ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ประวัติ

นายด้วง กองไธสง เกิดที่บ้านแดง อ.พุทไธสง จ.บุรีรัมย์ เมื่ออายุ ๗ ปีเข้าเรียนที่โรงเรียนสหราชอาณาจักร อ.พุทไธสง จ.บุรีรัมย์ จากชั้น ป.๑ จนถึงชั้น ป.๔ หลังจากนั้นประกอบอาชีพเลี้ยงวัว ทำนา อายุ ๒๐ ปี บวชที่วัดทรงศิริ บ้านแดง ๑ พรรษา แล้วมาประกอบอาชีพรับจ้าง ตำแหน่งช่างเย็บ ที่ร้านไทยสิน อ.พล ประมาณ ๓ - ๔ ปี ปี พ.ศ. ๒๕๑๒ แต่งงานแล้วยึดอาชีพทำนา เลี้ยงวัวมาจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา**จักสาน**

- ช่วงอายุประมาณ ๑๖ - ๑๘ ปี ได้หัดจักสานจากพี่ชายและพี่สาวและทำใช้เองในครัวเรือนในวัดจนถึงปัจจุบัน

พิธีกรรมทางศาสนา

- ได้รับการอบรมและได้ทำพิธีกรรมทางด้านนี้มาตลอดแต่ไม่ได้เป็นผู้นำในการทำพิธีกรรมอย่างเป็นทางการ

ลำกลอน

- ได้ยินเสียงลำกลอน ลำเรื่องเกิดความชอบจึงได้หัดลำ มาจนถึงปัจจุบัน

เซิ้งบั้งไฟ

- เพื่อนบ้านได้ชักชวนให้เซิ้งบั้งไฟเพื่อขอฝน และหาเงินจึงได้ร่วมขบวนครั้งแรกที่ อ.พุทไธสง จ.บุรีรัมย์

นายสมบุรณ์ สมอบ้าน

วันเดือนปีเกิด ๓ มี.ค. ๒๔๙๑ อายุ ๖๙ ปี
 บิดาชื่อ - นามสกุล นายน้อย สมอบ้าน
 มารดาชื่อ - นามสกุล นางหวั่ง สมอบ้าน
 เป็นบุตรคนที่ ๓ พี่น้องรวม ๘ คน
 ภรรยาชื่อ - นามสกุลเดิม นางอิม พานนนท์
 จำนวนบุตร ๓ คน ชาย ๑ คน หญิง ๒ คน
ผลงาน ๑.การตีกลองยาว

ที่อยู่ปัจจุบัน ๙๙ ม.๕ โทศัพท - อาชีพ รับราชการ
 ภูมิลำเนา บ้านดอนเปื่อย ต.ป่าปอ อ.บ้านไผ่ จ.ขอนแก่น
 ภูมิลำเนา บ้านดอนเปื่อย ต.ป่าปอ อ.บ้านไผ่ จ.ขอนแก่น
 ชาย ๔ คน หญิง ๔ คน
 ภูมิลำเนา บ้านหญ้าคา ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ประวัติ

นายสมบุรณ์ สมอบ้าน เกิดที่บ้านดอนเปื่อย ต.ป่าปอ อ.บ้านไผ่ และได้เข้าเรียนที่โรงเรียนบ้านหนองคู ต.ป่าปอ จนจบชั้น ป.๔ อายุ ๒๐ ปี เกณฑ์ทหารแล้วบวชที่วัดบ้านดอนเปื่อย อายุ ๒๓ ปี แต่งงานและย้ายมาอาศัยที่บ้านหญ้าคา หลังจากนั้นได้เรียนช่างไม้ สร้างบ้าน ควบคู่กับการทำนา ปี พ.ศ. ๒๕๒๙ ได้บรรจุเข้ารับข้าราชการตำแหน่งนักการภารโรง โรงเรียนบ้านหญ้าคาท่าหลวง เงินเดือน ๑,๒๐๐ - ๑๑,๙๐๐ บาท จนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา**การตีกลองยาว**

- หลังจากที่ได้แต่งงานและย้ายที่อยู่มาอาศัยที่บ้านหญ้านั้น มีการสอนการตีกลองยาวที่วัด จึงได้สมัครเรียนโดยมีพระอาจารย์ในวัดเป็นผู้แนะนำ เพื่อเข้าร่วมแข่งขันระดับตำบล โดยได้แข่งขันตามลำดับ ดังนี้ ๑.ปี พ.ศ. ๒๕๒๙ ร่วมแข่งขันในงานตีกลองยาวระดับอำเภอ ได้รับรางวัลที่ ๑ ๒.ร่วมแข่งขันในงานวัดพระธาตุหนองแวง ๓.ร่วมแข่งขันในงานถวายเทียนพรรษาที่วัดมิ่งเมือง ๔.ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ร่วมแข่งขันในงาน ๙๐ ปี เมืองพล ได้รับรางวัลที่ ๒ เงินสด ๒,๕๐๐ บาทพร้อมถ้วยรางวัล ๕.ร่วมแข่งขันในงานของตำบลเพ็กใหญ่ และเป็นอาจารย์พิเศษสอนการตีกลองยาวของโรงเรียนต่างๆ ดังนี้ ๑.โรงเรียนบ้านก้านเหลือง อ.เวียงน้อย ๒.โรงเรียนหนองบัวทวีศร ๓.โรงเรียนบ้านโนนขามป้อม อ.หนองสองห้อง ๔.โรงเรียนบ้านโสกนกเต็น ค่าจ้าง ๒,๐๐๐ บาทต่อครั้ง นอกจากนี้ยังฝึกสอนนักเรียนตีกลองยาวเข้าร่วมประกวดระดับจังหวัด ในงานเพชรน้ำหนึ่ง ณ ที่ว่าการอำเภอเมือง ขอนแก่น ได้ลำดับที่ ๒ และฝึกสอนนักเรียน

เพื่อเข้าร่วมแสดงบนเวทีในงานใหม่ประเพณีผูกเสี่ยว ประจำจังหวัดขอนแก่น ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ - ๒๕๔๙ โดยมีค่าใช้จ่ายในการสนับสนุนครั้งละ ๕,๐๐๐ บาท

ภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านหันใหญ่ หมู่ที่ ๖

นายทองฮวด หล้าชน

วันเดือนปีเกิด - ๒๔๘๗ อายุ ๗๓ ปี

บิดาชื่อ - นามสกุล นายเทิน หล้าชน

มารดาชื่อ - นามสกุล นางแห่ หล้าชน

เป็นบุตรคนที่ ๒ พี่น้องรวม ๗ คน

ภรรยาชื่อ - นามสกุล นางสมร หล้าชน

จำนวนบุตร ๖ คน ชาย - คน หญิง ๖ คน

ผลงาน ๑.ไสยศาสตร์ (สู่วัณญาณ,สู่วัณพระ,ขึ้นบ้านใหม่,ปลุกบ้าน,แต่งบูชาโชค)

ที่อยู่ปัจจุบัน ๑๘๕ ม.๖ โทรศัพท - อาชีพ ทำนา

ภูมิลำเนา บ้านหันใหญ่ ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ภูมิลำเนา บ้านหันใหญ่ ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ชาย ๓ คน หญิง ๔ คน

ภูมิลำเนา บ้านหันใหญ่ ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ประวัติ

นายทองฮวด หล้าชน เกิดที่บ้านหันใหญ่ ต.เมืองพล เมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๔๘๔ เข้าเรียนที่โรงเรียนวัดบ้านหันใหญ่จนจบชั้น ป.๔ หลังจากนั้นได้ประกอบอาชีพ ทำนา ทำไร่ เลี้ยงวัว ปี พ.ศ. ๒๕๐๗ ได้บวชที่วัดสีหมงคล บ้านหันใหญ่ ประมาณ ๑ เดือนแล้วแต่งงานจากนั้นยึดอาชีพทำนามาจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา

หมอสู่ขวัญ

- เมื่ออายุประมาณ ๕๐ ปี ได้ศึกษาดำรงเกี่ยวกับการสู่ขวัญต่างๆ การปลุกบ้าน จนกระทั่งประมาณปี พ.ศ. ๒๕๓๖ ได้ถูกเชิญไปสู่ขวัญคู่บ่าว - สาวในงานแต่งงานของเพื่อนบ้าน เนื่องจากเคยเห็นตนศึกษาดำรงมาตลอด เมื่อแขกในงานได้เห็นความสามารถก็กล่าวชวนให้เป็นที่รู้จักจนถึงปัจจุบันนี้

นายทุย ปานพลู

วันเดือนปีเกิด - ๒๔๘๓ อายุ ๓๗ ปี
 บิดาชื่อ - นามสกุล นายสอ ปานพลู
 มารดาชื่อ - นามสกุล นางหล้า ปานพลู
 เป็นบุตรคนที่ ๒ พี่น้องรวม ๖ คน
 ภรรยาชื่อ - นามสกุล นางทองม้วน ปานพลู
 จำนวนบุตร ๗ คน ชาย ๔ คน หญิง ๓ คน
 ผลงาน ๑.เป่าแคน , ๒.सानแห

ที่อยู่ปัจจุบัน ๓๒ ม.๖ โทรศัพท - อาชีพ ทำนา
 ภูมิลำเนา บ้านดอนข้าวโพด ต.หันโจัด อ.หนองสองห้อง จ.ขอนแก่น
 ภูมิลำเนา บ้านดอนข้าวโพด ต.หันโจัด อ.หนองสองห้อง จ.ขอนแก่น
 ชาย ๕ คน หญิง ๑ คน
 ภูมิลำเนา อ.ศรีเทพ จ.เพชรบูรณ์

ประวัติ

นายทุย ปานพลู เกิดที่บ้านดอนข้าวโพด ต.หันโจัด อ.หนองสอง ห้อง จ.ขอนแก่น เมื่อประมาณ ปี พ.ศ. ๒๔๘๐ เข้าเรียนที่โรงเรียนบ้านแฝก ต.โนนธาตุ จากชั้นเตรียม ก. จนจบชั้น ป.๔ หลังจากนั้นได้ ประกอบอาชีพ ทำนา ทำไร่ ปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ไปรับจ้างทำนา ทำไร่ข้าวโพด แล้วแต่งงานจนกระทั่ง ปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ภรรยาได้เสียชีวิตจึงบวช ๑ พรรษาที่วัดเพชรรังสี ต.โคกสะอาด อ.ศรีเทพ จ.เพชรบูรณ์ แล้วกลับมาอยู่บ้านเกิดในขณะเดียวกันมารดาได้แนะนำให้รู้จักกับนางน้อยและได้ใช้ชีวิตคู่กับนางน้อยมาจนถึง ปัจจุบันโดยยึดอาชีพทำนา เป่าแคน และसानแห

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา**การเป่าแคน**

- เมื่อชีวิตในวัยหนุ่มได้ยืนเพื่อนบ้านเป่าแคน หมอลำเรื่อง หมอลำเรื่องตอกลอน จึงลองหัดเป่าและก็ เป่ามาเรื่อยๆ จนได้ขึ้นแสดงบนเวทีหมอลำ หลังจากที่ได้กลับบ้านตนได้เจอกับนางหวัน ไม่ทราบนามสกุล เป็นอาจารย์ฝึฟ้าของนางบุญตา จันทะวงษ์ และได้เป่าแคนให้ประจวบกับหมอแคนที่เป่าประจำได้เสียชีวิต จึงได้เชิญตนไปช่วยเป่าแทนเวลารำฝึฟ้า หลังจากนั้นก็ได้เป่าแคนมาตลอดจนถึงปัจจุบัน

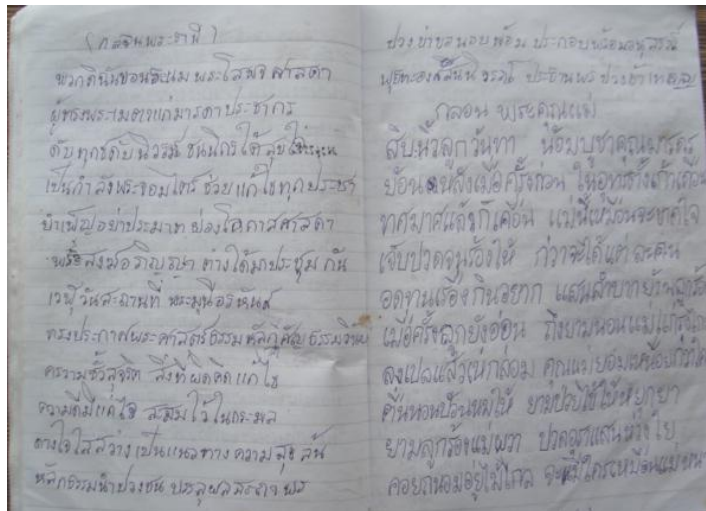
การสานแห

- ได้ฝึกสานแหที่ จ.เพชรบูรณ์ โดยหลานชาย ชื่อคำ ไม่ทราบนามสกุลเป็นผู้สอนหลังจากนั้นก็สาน ใช้เองในครัวเรือนและสานขายจนถึงปัจจุบัน โดยราคาตั้งแต่ ๕๐๐ - ๑,๒๐๐ บาท หรืออัตราค่าจ้างศอกละ ๑๐๐ บาท

นางนางน้อย คุณล้าน

วันเดือนปีเกิด - ๒๔๗๗ อายุ ๘๓ ปี
 บิดาชื่อ - นามสกุล นายหล้า คุณล้าน
 มารดาชื่อ - นามสกุล นางทอง คุณล้าน
 เป็นบุตรคนที่ ๓ พี่น้องรวม ๔ คน
 สามีชื่อ - นามสกุล นายคำผาย คุณล้าน
 จำนวนบุตร ๘ คน ชาย ๑ คน หญิง ๗ คน
 ผลงาน ๑.การสวดสรภัญญะ ๒.การทอผ้าไหม

ที่อยู่ปัจจุบัน ๗๕ ม.๖ โทรศัพท - อาชีพ ทำนา
 ภูมิลำเนา บ้านหันใหญ่ ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น
 ภูมิลำเนา บ้านหันใหญ่ ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น
 ชาย ๑ คน หญิง ๓ คน
 ภูมิลำเนา บ้านหันใหญ่ ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ประวัติ

นางนางน้อย คุณล้าน เกิดที่บ้านหันใหญ่ ต.เมืองพล เมื่ออายุ ๙ ปี เข้าเรียนที่โรงเรียนวัดบ้านหันใหญ่จากชั้นเตรียม ก. จนจบชั้น ป.๔ หลังจากนั้นได้ประกอบอาชีพ ทำนา ทำไร่ เลี้ยงวัว จนกระทั่งอายุ ๑๗ ปีแต่งงานและยืตาชีพทำนา ทำไร่ เลี้ยงหม่อนเลี้ยงไหมมาจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา

การสวดสรภัญญะ

- ช่วงระหว่างอายุ ๕๐ ปี ได้เข้าวัดฟังธรรม และได้ยินการสวดสรภัญญะในทำนองต่างๆ จึงเกิดความชอบอยากรู้ อยากร้องอยากแต่งกลอนเอง จึงไปหัดเขียน หัดท่องเป็นประจำกับเพื่อนจนกระทั่งท่องได้ เขียนกลอนเองได้และช่วงเย็นหลังทำภารกิจประจำวันเรียบร้อยแล้วจะมารวมกลุ่มกันท่องสรภัญญะ จนกระทั่งได้มีการแข่งขันการสวดสรภัญญะและได้เข้าร่วมประกวดที่วัดมิ่งเมือง อ.พล ได้รับรางวัลชมเชย ๕๐๐ บาท ปัจจุบันยังคงท่องสรภัญญะและเขียนกลอนท่องประจำ โดยมีสมาชิกกลุ่ม ดังนี้ ๑.นางเวีน สกุศลธรรม ๒.นางอ่อน อินทร์นอก ๓.นางบาน หล้าชน ๔.นางแดง แก้วสมศรี ๕.นางนำ อันทะลัย ๖.นางทองหนัก ทิทา

การทอผ้าไหม

- ช่วงระหว่างที่เรียนได้ช่วยมารดาทอผ้าไหม มารดาสอนตั้งแต่วิธีการเลี้ยงหม่อนเลี้ยงไหมทุกอย่างที่เกี่ยวข้อง และได้คลุกคลีกับการทอผ้ามาตลอดจนทำให้เกิดความรู้ความชำนาญและได้ร่วมส่งผ้าไหมเข้าจำหน่ายในงานวันประกวดผ้าไหมของจังหวัดสกลนครเป็นประจำทุกปี

นายหล้า จำบาล

วันเดือนปีเกิด ๑๐ มี.ค. ๒๔๘๘ อายุ ๗๒ ปี
 บิดาชื่อ - นามสกุล นายสมบุรณ์ จำบาล
 มารดาชื่อ - นามสกุล นางจวง จำบาล
 เป็นบุตรคนที่ ๑๑ พี่น้องรวม ๑๑ คน
 ภรรยาชื่อ - นามสกุลเดิม นางเพียร หาญโงน
 จำนวนบุตร ๓ คน ชาย ๑ คน หญิง ๒ คน
ผลงาน ๑.การจักสาน , ๒.หมอลำเรื่อง

ที่อยู่ปัจจุบัน ๒๓ ม.๖ โทศัพท - อาชีพ ทำนา
 ภูมิลำเนา บ้านหันใหญ่ ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น
 ภูมิลำเนา บ้านหันใหญ่ ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น
 ชาย ๖ คน หญิง ๕ คน
 ภูมิลำเนา บ้านหันใหญ่ ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ประวัติ

นายหล้า จำบาลเกิด ที่บ้านหันใหญ่ ต.เมืองพล เมื่ออายุ ๗ ปี เข้าเรียนที่โรงเรียนบ้านหันใหญ่จาก
 ชั้น ป.๑จนจบชั้น ป.๔ หลังจากนั้นได้ประกอบอาชีพ ทำนา ทำไร่ เลี้ยงวัว จนกระทั่งอายุ ๑๙ ปีแต่งงาน
 และยึดอาชีพทำนา ทำไร่ มาจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา**การจักสาน**

- ช่วงอายุประมาณ ๑๔ - ๑๕ ปี พี่ชายได้สอนและหัดจักสานมาตลอด จนกระทั่งอายุ ๓๐ ปีได้มี
 การสานขายมาตลอดจนถึงปัจจุบันโดยมี ราคาตั้งแต่ ๑๒๐ - ๒๐๐ บาท

หมอลำเรื่อง

- ช่วงอายุประมาณ ๑๕ - ๑๖ ปี นายศุภย์ อ่างบุญมี เป็นผู้นำฝึกหัดในหมู่บ้าน โดยมีนายสมจิตร
 ไม่ทราบนามสกุลบ้านหัวหนอง ต.ลอมคอมเป็นผู้สอน ซึ่งได้ล่าในงานต่างๆ เช่น งานบุญข้าวสารท งานบวช
 เป็นต้น ค่าจ้างวันละ ๑๐ - ๒๐ บาท/คืน ปัจจุบันไม่ได้ทำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านโนนเหลื่อม หมู่ที่ ๗**นายปี วงบําหราบ**

วันเดือนปีเกิด - ๒๔๙๔ อายุ ๖๖ ปี
 บิดาชื่อ - นามสกุล นายผัน วงบําหราบ
 มารดาชื่อ - นามสกุล นางหวัน วงบําหราบ
 เป็นบุตรคนที่ ๓ พี่น้องรวม ๑๐ คน
 ภรรยาชื่อ - นามสกุล นางสมหวัง วงบําหราบ
 จำนวนบุตร ๓ คน ชาย - คน หญิง ๓ คน
ผลงาน ๑.จักสานต่างๆ , ๒.พิธีกรรมทางศาสนา

ที่อยู่ปัจจุบัน ๓๐ ม.๗ โทรศัพท์ - อาชีพ ทำนา
 ภูมิลำเนา บ้านหันใหญ่ ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น
 ภูมิลำเนา บ้านหันใหญ่ ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น
 ชาย ๗ คน หญิง ๓ คน
 ภูมิลำเนา อ.จักราช จ.นครราชสีมา

ประวัติ

นายปี วงบําหราบ เกิดที่บ้านหันใหญ่ ต.เมืองพล เมื่ออายุ ๓ ปีได้ย้ายถิ่นฐานมายังบ้านโนนเหลื่อม อายุ ๗ ปี เข้าเรียนที่โรงเรียนวัดบ้านหันใหญ่ จนจบชั้น ป.๔ แล้วประกอบอาชีพทำไร่ ทำนา อายุ ๒๐ ปี ไปทำงานรับจ้างที่กรุงเทพฯ อายุ ๒๗ ปีแต่งงานและกลับมาเยี่ยมบ้านสักระยะจึงได้กลับไปทำงานที่กรุงเทพฯ อีกครั้งหนึ่งโดยลำพัง ประมาณ ๒๓ ปี แล้วกลับบ้านเกิดที่อำเภอชีพทํานา ทำไรจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา**จักสาน**

- ช่วงอายุ ๑๔ ปี เริ่มเรียนการจักสานจากบิดา ซึ่งในระหว่างนั้นได้ทำขายบ้างทำใช้เองบ้าง และอายุ ๕๐ ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ ได้กลับมาทบทวนความรู้เกี่ยวกับงานจักสานอีกครั้งหนึ่ง

พิธีกรรมทางศาสนา

- ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ได้เริ่มเรียนรู้เรื่องพิธีกรรมทางศาสนาจากพระธุดงค์ที่จำพรรษา ณ สำนักสงฆ์ของหมู่บ้านประจำเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน และได้รับการแต่งตั้งเป็นมัคทายกประจำหมู่บ้าน

นายแดง คำหงษา

วันเดือนปีเกิด - ๒๔๙๓ อายุ ๖๗ ปี
 บิดาชื่อ - นามสกุล นายจันดา คำหงษา
 มารดาชื่อ - นามสกุล นางแม่ คำหงษา
 เป็นบุตรคนที่ ๑ พี่น้องรวม ๑๑ คน
 ภรรยาชื่อ - นามสกุล นางคำอ้อย คำหงษา
 จำนวนบุตร ๒ คน ชาย ๑ คน หญิง ๑ คน
ผลงาน ๑.จักษุศาสตร์ , ๒.ไสยศาสตร์ (เป่ารักษาโรคซาง,หู)

ที่อยู่ปัจจุบัน ๑๔ ม.๗ โทรศัพท์ - อาชีพ ทำนา
 ภูมิลำเนา บ้านโนนชาด ต.หนองแขงโสภพระ อ.พล
 ภูมิลำเนา บ้านโนนเหลื่อม ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น
 ชาย ๘ คน หญิง ๓ คน
 ภูมิลำเนา บ้านโนนเหม่น ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ประวัติ

นายแดง คำหงษา เกิดที่บ้านโนนเหลื่อม ตำบลเมืองพล อายุ ๗ ปี เข้าเรียนที่โรงเรียนวัดบ้านหันใหญ่จนจบชั้น ป.๔ แล้วประกอบอาชีพเลี้ยงวัว ทำนา อายุ ๒๐ ปี ไปทำงานรับจ้างที่กรุงเทพฯ อายุ ๒๔ ปี แต่งงานแล้วยึดอาชีพทำนา ทำไร่ อายุ ๓๔ ปี ได้เริ่มศึกษางานช่างไม้ ช่างปูน รับเหมาโดยทีมงานในหมู่บ้าน ๔ - ๕ คนเป็นอาชีพเสริมมาจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา**จักษุศาสตร์และ ไสยศาสตร์**

- เมื่อจบชั้น ป.๔ ได้เรียนวิชาจักษุศาสตร์ และได้เรียนวิชาการเป่ารักษาโรคไปพร้อมกันจาก นายนิม จันทาสี (ตา) ปัจจุบันยังคงจักษุศาสตร์และเป่ารักษา โดยไม่เก็บค่ารักษาใดๆ ทั้งสิ้น

นายสุพิล กลวงษ์

วันเดือนปีเกิด - ๒๔๗๓ อายุ ๘๗ ปี
 บิดาชื่อ - นามสกุล นายรอด กลวงษ์
 มารดาชื่อ - นามสกุล นางจัน กลวงษ์
 เป็นบุตรคนที่ ๓ พี่น้องรวม ๔ คน
 ภรรยาชื่อ - นามสกุล นางสงกา กลวงษ์
 จำนวนบุตร ๗ คน ชาย ๓ คน หญิง ๔ คน
ผลงาน ๑.การหมักเหล้าสาโท , ๒.การทำบั้งไฟ

ที่อยู่ปัจจุบัน ๑๙ ม.๗ โทศัพท - อาชีพ เลี้ยงวัว
 ภูมิลำเนา บ้านโนนเหลื่อม ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น
 ภูมิลำเนา บ้านหนองเม็ก อ.หนองสองห้อง จ.ขอนแก่น
 ชาย ๒ คน หญิง ๒ คน
 ภูมิลำเนา บ้านหันใหญ่ ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ประวัติ

นายสุพิล กลวงษ์ เกิดที่บ้านโนนเหลื่อม ตำบลเมืองพล อายุ ๗ ปีเข้าเรียนที่โรงเรียนวัดบ้านหันใหญ่ จนจบชั้น ป.๔ แล้วประกอบอาชีพเลี้ยงวัว ทำนา อายุ ๒๒ ปี แต่งงาน อายุ ๓๒ ปี ได้สมัครเรียนการทำบั้งไฟที่บ้านหนองหิน จ.ขอนแก่นโดยมีนายกองสี ไม่ทราบนามสกุลเป็นผู้สอน ค่าสอน ๔,๐๐๐ บาท หลังจากเรียนจบหลักสูตรได้ทำบั้งไฟเข้าร่วมประกวดการแข่งขันแถบจังหวัดขอนแก่น มหาสารคาม ผู้ที่มาร่วมชมงานหรือร่วมแข่งขันได้เห็นฝีมือ เกิดความสนใจจึงสอบถามและติดต่อสั่งทำมาตลอดจนถึงปัจจุบัน อายุ ๗๓ ปี ได้เริ่มหัดทำเหล้าสาโทโดยการซักถามบุคคลทั่วไปด้วยความสนใจอยากรู้อยากเห็น จนกระทั่งได้บรรจขวดขาย ซึ่งช่วงเทศกาลมีการสั่งจองมากเป็นพิเศษทำให้ผลิตไม่เพียงพอ จึงคิดดัดแปลงอุปกรณ์ในการผลิตเหล้าสาโทและบั้งไฟบางตัวเพื่อให้รวดเร็วและเพียงพอต่อความต้องการ ปัจจุบันยังคงดำเนินการควบคู่กันมาตลอด

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา**การทำบั้งไฟ**

- ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้สมัครเรียนการทำบั้งไฟที่บ้านหนองหิน จ.ขอนแก่น โดยมีนายกองสี ไม่ทราบนามสกุลเป็นผู้สอน ค่าสอน ๔,๐๐๐ บาท หลังจากเรียนจบหลักสูตรได้ทำบั้งไฟเข้าร่วมประกวดการแข่งขันแถบจังหวัดขอนแก่น มหาสารคาม ผู้ที่มาร่วมชมงานหรือร่วมแข่งขันได้เห็นฝีมือ เกิดความสนใจจึงสอบถามและติดต่อสั่งทำมาตลอดจนถึงปัจจุบัน

การหมักเหล้าสาโท

- ปัจจุบัน ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ได้เริ่มหัดทำเหล้าสาโทโดยการซักถามบุคคลทั่วไปด้วยความสนใจอยากรู้อยากเห็น จนกระทั่งได้บรรจขวดขาย

ภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านหนองห้าง หมู่ที่ ๘

นายหนู พลมาตย์

วันเดือนปีเกิด - ๒๔๘๙ อายุ ๗๑ ปี
 บิดาชื่อ - นามสกุล นายหลั่น พลมาตย์
 มารดาชื่อ - นามสกุล งามมาลา พลมาตย์
 เป็นบุตรคนที่ ๔ พี่น้องรวม ๗ คน
 ภรรยาชื่อ - นามสกุล นางบุญถึง พลมาตย์
 จำนวนบุตร ๓ คน ชาย ๑ คน หญิง ๒ คน
 ผลงาน ๑.จักสาน

ที่อยู่ปัจจุบัน ๒๒ ม.๘ โทรศัพท์ - อาชีพ เลี้ยงวัว ทำนา
 ภูมิลำเนา บ้านหันใหญ่ ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น
 ภูมิลำเนา บ้านหันใหญ่ ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น
 ชาย ๒ คน หญิง ๕ คน
 ภูมิลำเนา บ้านหนองห้าง ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ประวัติ

นายหนู พลมาตย์ เกิดที่บ้านหันใหญ่ ต.เมืองพล เมื่ออายุ ๗ ปีได้เข้าเรียนที่โรงเรียนวัดบ้านหันใหญ่ จากชั้น ป.๑ ถึง ชั้น ป.๔ หลังจากนั้นได้ประกอบอาชีพทำนา เลี้ยงวัว อายุ ๒๕ ปี แต่งงาน และย้ายถิ่นฐานมาที่บ้านหนองห้างและยึดอาชีพทำไร่ทำนามาจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา

จักสาน

- ช่วงอายุ ๒๕ ปี หลังจากที่ย้ายถิ่นฐานมาที่บ้านหนองห้าง ได้เรียนจักสานกับญาติพี่น้องโดยสานใช้เองในครัวเรือนและขายบ้าง ปัจจุบันเลิกจักสานเนื่องจากมีปัญหาเรื่องสายตา

นายสยาม กุลวงษ์

วันเดือนปีเกิด - ๒๔๘๗ อายุ ๗๓ ปี
 บิดาชื่อ - นามสกุล นายวาน กุลวงษ์
 มารดาชื่อ - นามสกุล นางสุ กุลวงษ์
 เป็นบุตรคนที่ ๕ พี่น้องรวม ๙ คน
 ภรรยาชื่อ - นามสกุล นางคำผอง กุลวงษ์
 จำนวนบุตร ๓ คน ชาย ๑ คน หญิง ๒ คน
ผลงาน ๑.ไสยศาสตร์ (กะจ้ำ)

ที่อยู่ปัจจุบัน ๑๙ ม.๘ โทศัพท - อาชีพ ทำนา
 ภูมิลำเนา บ้านหันใหญ่ ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น
 ภูมิลำเนา -
 ชาย ๔ คน หญิง ๕ คน
 ภูมิลำเนา บ้านหญ้าคา ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ประวัติ

นายสยาม กุลวงษ์ เกิดที่บ้านหนองห้าง ต.เมืองพล เมื่ออายุ ๗ ปีได้เข้าเรียนที่โรงเรียนวัดบ้านหันใหญ่ จนถึงชั้น ป.๔ หลังจากนั้นได้ประกอบอาชีพทำนา เลี้ยงวัว อายุ ๒๓ ปี แต่งงานแล้วอาศัยอยู่ที่บ้านหญ้าคาจนกระทั่งอายุ ๒๗ ปี ได้ย้ายถิ่นฐานกลับบ้านเกิดและยึดอาชีพทำนา เลี้ยงวัวมาจนถึงปัจจุบัน อายุ ๕๙ ปี ได้รับเลือกเป็นร่างทรง (กะจ้ำ, ผู้ติดต่อสื่อสารกับผี) ของหมู่บ้าน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา**ไสยศาสตร์**

- ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ได้มีการคัดเลือกร่างทรง (กะจ้ำ) ประจำหมู่บ้านซึ่งในการคัดเลือกต้องให้ผู้ชายทุกคนในหมู่บ้านไปรวมกันที่ศาลปู่ตา แล้วกล่าวขานให้ศาลปู่ตาท่านคัดเลือกบุคคลที่อยากให้เป็นตัวแทน โดยให้จับฉลากพร้อมกันครบทุกคนแล้วจึงเปิดฉลากพร้อมกัน หากใครจับได้แสดงว่าเป็นบุคคลที่ถูกเลือก และต้องทำหน้าที่ต่อไป

นางบรรจบ คำภาเกะ

วันเดือนปีเกิด ๑๐ มี.ค. ๒๔๙๒ อายุ ๖๘ ปี
 บิดาชื่อ - นามสกุล นายทอง แสนราช
 มารดาชื่อ - นามสกุล นางใส แสนราช
 เป็นบุตรคนที่ ๓ พี่น้องรวม ๑๑ คน
 สามีชื่อ - นามสกุล นายบัวลำ คำภาเกะ
 จำนวนบุตร ๑ คน ชาย ๑ คน หญิง - คน
ผลงาน ๑.หมอลำ , ๒.สรภัญญะ

ที่อยู่ปัจจุบัน ๓๒ ม.๘ โทรศัพท - อาชีพ ทำนา
 ภูมิลำเนา บ้านแฮด จ.ขอนแก่น
 ภูมิลำเนา บ้านแฮด จ.ขอนแก่น
 ชาย ๔ คน หญิง ๗ คน
 ภูมิลำเนา บ้านหนองห้าง ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ประวัติ

นางบรรจบ คำภาเกะ เกิดที่บ้านแฮด เข้าเรียนที่โรงเรียนบ้านแฮดจนจบชั้น ป.๔ แล้วประกอบอาชีพทำนา เมื่ออายุ ๑๕ ปี เรียนหลักสูตรพิเศษหมอลำเรื่องต่อกลอนที่โรงเรียนบ้านแฮด หลังจากนั้นได้ไปทำงานที่สมาคมหมอลำ จ.มหาสารคาม อายุ ๒๒ ปี แต่งงานแล้วย้ายที่อยู่อาศัยมายังบ้านหนองห้าง ยึดอาชีพทำนา ทำไร่ หมอลำ มาจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา**หมอลำ**

- ช่วงอายุ ๑๕ ปี ได้เรียนหลักสูตรพิเศษหมอลำเรื่องต่อกลอนที่โรงเรียนบ้านแฮด หลังจากนั้นได้ไปทำงานที่สมาคมหมอลำ จ.มหาสารคาม แล้วได้แสดงในงานต่างๆ เรื่อยมาจนกระทั่งแต่งงานและย้ายที่อยู่อาศัยมายังบ้านหนองห้าง ปัจจุบันสังกัด หมอลำจันทร์ส่องแสง ค่าจ้างคืนละ ๔๐๐ - ๕๐๐ บาท

สรภัญญะ

- ช่วงอายุ ๕๐ ปี ได้มีพระสงฆ์จำพรรษาที่วัดศรีบุญเรือง บ้านขาด มาสอนและฝึกซ้อมจนได้เข้าร่วมแข่งขันงานต่างๆ ดังนี้ ๑.งานสร้างศาลาวัดบ้านหันใหญ่ ได้รางวัลที่ ๑ เงินสด ๘๐๐ บาท ๒.งานอำเภอลพล ได้รางวัลที่ ๑ เงินสด ๓,๐๐๐ บาทพร้อมเกียรติบัตร ๓.งานวัดมิ่งเมือง อำเภอลพล ได้รางวัลที่ ๒ พร้อมเกียรติบัตร ปัจจุบันยังคงฝึกสรภัญญะโดยมีสมาชิกกลุ่ม ดังนี้ ๑.นางหัน พาบุดดา ๒.นางสะอาดศรี จันทาศรี ๓.นางจอมศรี อาชนะชัย ๔.นางสวย ทาดวัน ๕.นางฮวย จันทร์วงษ์

ภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านโนนหม่น หมู่ที่ ๙

นายหลง เขียวรุ

วันเดือนปีเกิด ๑ มิ.ย. ๒๔๗๙ อายุ ๘๑ ปี

บิดาชื่อ - นามสกุล นายเสาร์ เขียวรุ

มารดาชื่อ - นามสกุล นางแสง เขียวรุ

เป็นบุตรคนที่ ๖ พี่น้องรวม ๘ คน

ภรรยาชื่อ - นามสกุล นางน้อย เขียวรุ

จำนวนบุตร ๙ คน ชาย ๔ คน หญิง ๕ คน

ผลงาน ๑.ไสยศาสตร์ (เป่ารักษาพิษไฟ) , ๒.จักสาน

ที่อยู่ปัจจุบัน ๔ ม.๙ โทศัพท์ - อาชีพ ทำนา

ภูมิลำเนา บ้านดอนข้าวโพด ต.หันโจด อ.หนองสองห้อง

ภูมิลำเนา บ้านดอนข้าวโพด ต.หันโจด อ.หนองสองห้อง

ชาย ๒ คน หญิง ๖ คน

ภูมิลำเนา บ้านโนนหม่น ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ประวัติ

นายหลง เขียวรุ เกิดที่บ้านดอนข้าวโพด ต.หันโจด เมื่ออายุ ๗ ปีเข้าเรียนที่โรงเรียนบ้านแฝก ต.โนนธาตุ อ.หนองสองห้อง จนถึงชั้น ป.๔ หลังจากนั้นได้ประกอบอาชีพทำนา เลี้ยงวัว อายุ ๒๕ ปี แต่งงานแล้วย้ายถิ่นที่อยู่มายังบ้านโนนหม่น แล้วยึดอาชีพทำนา จักสานและเป่ารักษามาจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา

ไสยศาสตร์

- ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๒๘ ได้เกิดอุบัติเหตุเนื่องจากลูกสาวคนเล็กพยายามหยิบตะเกียงแต่พลาดน้ำมัน ตะเกียงหกรดตัวเองทำให้ไฟลุกไหม้เสื้อผ้าที่สวม จึงได้เชิญหมอไสยศาสตร์จากบ้านเก่าจิว ต.เมืองพล มาเป่ารักษา เมื่อรักษาหายดีแล้วจึงขอเรียนวิชาด้วย หลังจากเรียนจบหลักสูตรอาจารย์ได้กล่าวว่าหากเรียนจบแล้วจะมีผู้มาลองวิชา ซึ่งหลังจากนั้นน้องสาวตนได้ถูกน้ำร้อนลวกจึงได้เป่ารักษาและหาย ชาวบ้านจึงได้เชิญไปรักษาตลอดจนถึงปัจจุบัน โดยไม่มีการเรียกเก็บค่ารักษาใดๆ ทั้งสิ้นแล้วแต่ศรัทธา

จักสาน

- ในระหว่างที่เรียนได้เห็นเพื่อนบ้านสาน จึงไปนั่งสังเกตดูวิธีสาน ดูลายแล้วกลับมาทดลองสานที่บ้าน ซึ่งประกอบกับตนเองชอบงานด้านนี้เป็นพิเศษจึงเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว ปัจจุบันมีการสานใช้ในครอบครัวและสานขาย ราคาตั้งแต่ ๑๐๐ - ๒๐๐ บาท

นางน้อย เขียวรุ

วันเดือนปีเกิด ๑๕ ก.พ. ๒๔๙๐ อายุ ๗๐ ปี
 บิดาชื่อ - นามสกุล นายคำหมา -
 มารดาชื่อ - นามสกุล นางมา -
 เป็นบุตรคนที่ ๕ พี่น้องรวม ๗ คน
 สามีชื่อ - นามสกุล นายหลง เขียวรุ
 จำนวนบุตร ๙ คน ชาย ๔ คน หญิง ๕ คน
 ผลงาน ๑.ทอผ้า,ทอเสื่อ

ที่อยู่ปัจจุบัน ๔ ม.๙ โทรศัพท์ - อาชีพ ทำนา
 ภูมิลำเนา อ.จตุรัส จ.ชัยภูมิ
 ภูมิลำเนา บ้านหันใหญ่ ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น
 ชาย ๕ คน หญิง ๒ คน
 ภูมิลำเนา บ้านดอนข้าวโพด ต.หันโจด อ.หนองสองห้อง

ประวัติ

นางน้อย เขียวรุ เกิดที่บ้านโนนหม่น ต.เมืองพล เมื่ออายุ ๗ ปี เข้าเรียนที่โรงเรียนบ้านแฝก ต.โนนธาตุ อ.หนองสองห้อง จนถึงชั้น ป.๔ หลังจากนั้นได้ประกอบอาชีพทำนา เลี้ยงวัว อายุ ๒๕ ปี แต่งงานแล้วยึดอาชีพทำนา ทอผ้า ทอเสื่อมาจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา**ทอผ้า ทอเสื่อ**

- ในขณะที่เรียน มารดาได้สอนวิธีการทอผ้าและทอเสื่อจนสามารถทอใช้ในครัวเรือนและทอขาย ปัจจุบันผ้าไหมจำหน่าย ราคาตั้งแต่ ๘๐๐ บาทขึ้นไป เสื่อราคา ๑๐๐ บาทขึ้นไป

นางไพโร อุดม

วันเดือนปีเกิด - ๒๔๗๔ อายุ ๘๖ ปี

บิดาชื่อ - นามสกุล นายหงษ์ -

มารดาชื่อ - นามสกุล นางสน -

เป็นบุตรคนที่ ๗ พี่น้องรวม ๑๑ คน

สามีชื่อ - นามสกุล นายหวัน อุดม

จำนวนบุตร ๘ คน ชาย ๓ คน

ผลงาน ๑.ไสยศาสตร์ (เรียกขวัญผู้ได้รับอุบัติเหตุต่างๆ เช่น รถล้ม)

ที่อยู่ปัจจุบัน ๑๔ ม.๙ โทรศัพท - อาชีพ ทำนา ทำไร่

ภูมิลำเนา บ้านหันใหญ่ ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ภูมิลำเนา บ้านหันใหญ่ ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ชาย ๓ คน หญิง ๗ คน

ภูมิลำเนา บ้านโนนตะโก ต.หนองมะเขือ อ.พล จ.ขอนแก่น

หญิง ๕ คน

ประวัติ

นางไพโร อุดม เกิดที่บ้านหันใหญ่ ต.เมืองพล เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๖ ได้ย้ายที่อยู่อาศัยมายังบ้านหนองห้างเพื่อให้ใกล้กับที่ทำกิน ปี พ.ศ. ๒๔๘๘ แต่งงานแล้วย้ายที่อยู่อาศัยมายังบ้านโนนเหม่น หลังจากนั้นได้ประกอบอาชีพทำนาเลี้ยงวัวมาจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา**ไสยศาสตร์**

- ปี พ.ศ. ๒๕๓๔ ได้เริ่มเข้าวัดฟังธรรมกับเพื่อนบ้านระหว่างวัดบ้านโนนเหม่นและวัดบ้านหันใหญ่ ซึ่งถือศีลนุ่งขาวห่มขาวในวันสำคัญต่างๆ ประจำปี ในระหว่างนั้นได้เรียนรู้การเรียกขวัญควบคู่ไปด้วยจนเป็นที่รู้จักของหมู่บ้าน

นางผม จำบาล

วันเดือนปีเกิด - ๒๔๘๖ อายุ ๗๔ ปี

บิดาชื่อ - นามสกุล นายคุณ จำบาล

มารดาชื่อ - นามสกุล นางทิน จำบาล

เป็นบุตรคนที่ ๗ พี่น้องรวม ๘ คน

สามีชื่อ - นามสกุล นายย้อย น้อยคำแย

จำนวนบุตร ๙ คน ชาย ๔ คน หญิง ๕ คน

ผลงาน ๑.ไสยศาสตร์ (เรียกขวัญผู้ได้รับอุบัติเหตุต่างๆ เช่น รถล้ม)

ที่อยู่ปัจจุบัน ๑๘ ม.๙ โทรศัพท - อาชีพ ทำนา

ภูมิลำเนา บ้านหันใหญ่ ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ภูมิลำเนา บ้านหันใหญ่ ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ชาย ๓ คน หญิง ๔ คน

ภูมิลำเนา บ้านหันใหญ่ ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ประวัติ

นางผม จำบาล เกิดที่บ้านหันใหญ่ ต.เมืองพล เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๓ เข้าเรียนที่โรงเรียนวัดบ้านหันใหญ่จนจบชั้น ป.๔ ได้ประกอบอาชีพทำนา เลี้ยงวัว หลังจากนั้นไม่นานก็แต่งงาน ปี พ.ศ. ๒๕๑๑ ย้ายที่อยู่อาศัยมายังบ้านโนนหม่นโดยมาต่อเติมยุ้งข้าวพักอาศัยประมาณ ๒ ปีจึงได้ที่ดินสร้างบ้านเป็นของตนเองแล้วยึดอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงวัวมาจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา**ไสยศาสตร์**

- ปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ได้เริ่มศึกษาดำเนินพิธีกรรมทางศาสนาต่างๆ ด้วยตนเองเพราะสนใจ เมื่อลูกหลานเห็นศึกษาดำเนินจึงได้เชิญทำพิธีกรรมต่างๆ จนเป็นที่รู้จักมาจนถึงปัจจุบัน

นายแดง โนนธจันทร์

วันเดือนปีเกิด - ๒๔๘๙ อายุ ๗๑ ปี
 บิดาชื่อ - นามสกุล นายคาน โนนธจันทร์
 มารดาชื่อ - นามสกุล ทองมี โนนธจันทร์
 เป็นบุตรคนที่ ๒ พี่น้องรวม ๓ คน
 ภรรยาชื่อ - นามสกุลเดิม นางเหลียว ดีสา
 จำนวนบุตร ๕ คน ชาย ๓ คน หญิง ๒ คน

ที่อยู่ปัจจุบัน ๔๑ ม.๙ โทรศัพท์ - อาชีพ ทำนา
 ภูมิลำเนา จ.สุรินทร์
 ภูมิลำเนา บ้านโนนเหม่น ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น
 ชาย ๓ คน หญิง - คน
 ภูมิลำเนา อ.ชุมแพ จ.ขอนแก่น

ผลงาน ๑.ไสยศาสตร์ (เป่ารักษาพิษแผลพุพอง,ผีหนอง,งูสวัด,ก้างติดคอ)

ประวัติ

นายแดง โนนธจันทร์ เกิดที่บ้านโนนเหม่น ต.เมืองพล เมื่ออายุประมาณ ๕ ปี บิดาเสียชีวิตจึงย้ายไปอยู่ที่บ้านหันใหญ่ อายุ ๗ ปี เข้าเรียนที่โรงเรียนวัดบ้านหันใหญ่ ต.เมืองพลจนถึงชั้น ป.๔ หลังจากนั้นได้ประกอบอาชีพทำนา เลี้ยงวัว อายุ ๑๕ ปี แต่งงาน อายุ ๓๕ ปี ย้ายที่อยู่อาศัยมายังบ้านโนนเหม่นเพื่อใกล้ที่ทำกินแล้วยึดอาชีพทำนามาจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา**ไสยศาสตร์**

- หลังจากแต่งงานได้เรียนวิชาการดับพิษแผลพุพอง ผีหนอง งูสวัด ก้างติดคอกจากนายหงส์ ดีสา บิดาของภรรยาเป็นผู้สอน ซึ่งชาวบ้านรู้จักเพราะมีผู้มาสอบถามถึงบุคคลที่สามารถรักษาพิษเหล่านี้จึงได้ทดลองใช้วิชาในการเป่ารักษาซึ่งปรากฏว่ารักษาได้จึงทำให้เป็นที่รู้จักจนถึงปัจจุบัน

นายบุญ บุเหลา

วันเดือนปีเกิด - ๒๔๘๑ อายุ ๗๙ ปี
 บิดาชื่อ - นามสกุล นายเหลียม บุเหลา
 มารดาชื่อ - นามสกุล นางเสิง บุเหลา
 เป็นบุตรคนที่ ๔ พี่น้องรวม ๕ คน
 ภรรยาชื่อ - นามสกุล นางเต็ม บุเหลา
 จำนวนบุตร ๗ คน ชาย ๖ คน หญิง ๑ คน

ที่อยู่ปัจจุบัน ๑๙ ม.๙ โทรศัพท - อาชีพ เลี้ยงวัว
 ภูมิลำเนา บ้านหันใหญ่ ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น
 ภูมิลำเนา บ้านหันใหญ่ ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น
 ชาย ๔ คน หญิง ๑ คน
 ภูมิลำเนา บ้านหันใหญ่ ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ผลงาน ๑.พิธีกรรมทางศาสนาและไสยศาสตร์ (กะจ้ำและมัทคายก)

ประวัติ

นายบุญ บุเหลา เกิดที่บ้านหันใหญ่ ต.เมืองพล เมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๔๘๑ บิดามารดาป่วยเป็นโรคฝีดาษเสียชีวิตทั้งคู่ จึงได้อาศัยอยู่กับญาติพี่น้อง ปี พ.ศ. ๒๔๙๖ จบ ชั้น ป.๒ โรงเรียนวัดบ้านหันใหญ่หลังจากนั้นได้ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ เลี้ยงวัว ปี พ.ศ. ๒๔๙๘ ได้ย้ายที่อยู่อาศัยมายังบ้านโนนหม่นเพื่อหนีโรคฝีดาษที่กำลังระบาด ปี พ.ศ. ๒๕๐๐ แต่งงาน แล้วยึดอาชีพทำนา ทำไร่ เลี้ยงวัวมาจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา**พิธีกรรมทางศาสนาและไสยศาสตร์**

- ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้ศึกษาตำราพิธีกรรมทางศาสนาต่างๆ และได้มีการคัดเลือกร่างทรง (กะจ้ำ) และมัทคายกประจำหมู่บ้าน โดยการคัดเลือกร่างทรง (กะจ้ำ) จะให้ผู้ชายคัดเลือกมารวมกันและอัญเชิญสิ่งศักดิ์ที่ดูแลหมู่บ้านมาเลือก หากท่านอยากได้ใครก็ได้ใครก็ให้จับฉลากได้คนนั้น แล้วให้จับฉลากและเปิดพร้อมกัน การคัดเลือกมัทคายกจะให้ชาวบ้านเลือก บุคคลที่สมควรตามความเหมาะสม

ภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านหันใหญ่แม่เอี้ย หมู่ที่ ๙

นายกรม อามาศย์

วันเดือนปีเกิด - ๒๔๗๖ อายุ ๘๔ ปี

บิดาชื่อ - นามสกุล นายเชษ อามาศย์

มารดาชื่อ - นามสกุล นางเพ็ง อามาศย์

เป็นบุตรคนที่ ๔ พี่น้องรวม ๗ คน

ภรรยาชื่อ - นามสกุล นางพัน อามาศย์

จำนวนบุตร ๗ คน ชาย ๑ คน หญิง ๖ คน

ที่อยู่ปัจจุบัน ๑๑๖ ม.๑๐ โทรศัพท - อาชีพ ทำนา

ภูมิลำเนา บ้านกุดแคน อ.บ้านไผ่ จ.ขอนแก่น

ภูมิลำเนา บ้านโคกล่ามกลางตำแย ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ชาย ๒ คน หญิง ๕ คน

ภูมิลำเนา บ้านหันใหญ่แม่เอี้ย ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ผลงาน ๑.พิธีกรรมทางศาสนา (หมอปราณัมคทาัยก) , ๒.ได้รับคัดเลือกเป็นคนดีศรีเมืองไทย ประจำปี ๒๕๔๘

ประวัติ

นายกรม อามาศย์ เกิดที่บ้านหันใหญ่ ต.เมืองพล เมื่ออายุ ๗ ปีเข้าเรียนที่โรงเรียนวัดบ้านหันใหญ่ จากชั้นเตรียม ก. จนจบชั้น ป.๔ หลังจากนั้นได้บวชเรียนที่วัดบ้านหันใหญ่ประมาณ ๒ ปีจบหลักสูตรนักธรรมชั้นตรีและได้ย้ายไปจำพรรษที่วัดหนองแวงท่าวัด อ.พล ประมาณ ๒ ปี จบหลักสูตรนักธรรมชั้นเอก แล้วย้ายไปจำพรรษที่วัดหนองกุง อ.น้ำพอง และเรียนภาษาบาลี สันสกฤต คเวศม์ประมาณ ๑ ปี โดยพระอาจารย์มหาพรหมเป็นผู้สอนหลังจากนั้นได้ย้ายไปเรียนที่วัดบ้านพระจาด อ.เมืองคง จ.นครราชสีมา ประมาณ ๒ ปี หลักสูตรเปรียญ ๓ ประโยค แต่สอบไม่ผ่านจึงกลับบ้านและมาสอบเป็นครั้งแรกในปีนั้น แล้วมาพักที่ จ.นครราชสีมา เพื่อรอสอบบรรจุข้าราชการไปรษณีย์ และผู้คุมเรือนจำ แต่สอบไม่ได้จึงกลับบ้าน อายุ ๓๓ ปี แต่งงานแล้วมีอาชีพ ทำนา ทำไร่ มาจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา

พิธีกรรมทางศาสนา

- อายุประมาณ ๕๐ ปี ได้เริ่มศึกษาทางด้านนี้ หากในหมู่บ้านมีงานที่เกี่ยวข้องไม่มีผู้นำกล่าวตนจึงได้ทำมาตลอดจนเป็นที่รู้จักของผู้คนในหมู่บ้านจนถึงทุกวันนี้

นายเทพพิชิต เกตุพิบูลย์

วันเดือนปีเกิด - ๒๔๙๐ อายุ ๗๐ ปี

บิดาชื่อ - นามสกุล นายทอง เกตุพิบูลย์

มารดาชื่อ - นามสกุล นางแหน เกตุพิบูลย์

เป็นบุตรคนที่ ๔ พี่น้องรวม ๖ คน

ภรรยาชื่อ - นามสกุล นางทองม้วน เกตุพิบูลย์

จำนวนบุตร ๔ คน ชาย ๓ คน หญิง ๑ คน

ที่อยู่ปัจจุบัน ๒๐๙ ม.๑๐ โทรศัพท์ - อาชีพ ทำนา

ภูมิลำเนา บ้านหันใหญ่แม่เอี้ย ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ภูมิลำเนา บ้านหันใหญ่แม่เอี้ย ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ชาย ๔ คน หญิง ๒ คน

ภูมิลำเนา บ้านหันใหญ่แม่เอี้ย ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ผลงาน ๑.ไสยศาสตร์ (เป่ารักษา พิษงู,แมงป่อง,ท้อผูก,แมลงสัตว์กัดต่อยโดยใช้สมุนไพร)

ประวัติ

นายเทพพิชิต เกตุพิบูลย์ เกิดที่บ้านหันใหญ่ ต.เมืองพล เมื่ออายุ ๗ ปี เข้าเรียนที่โรงเรียนวัดบ้านหันใหญ่จากชั้นเตรียม ก. จนจบชั้น ป.๔ และเข้าเรียนที่โรงเรียนอินทบารุง จนจบ ม.๓ แล้วบวชที่วัดบ้านหันใหญ่ประมาณ ๓ เดือน จึงประกอบอาชีพ ทำนา เลี้ยงวัว อายุ ๒๒ ปี แต่งงานแล้วสร้างโรงสีและเลี้ยงหมู เลี้ยงวัว ปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ไปทำงานที่ประเทศลิเบีย ตำแหน่งช่างไม้ เงินเดือน ๑๓,๐๐๐ บาท ประมาณ ๒ ปี จึงกลับมาบ้านเกิดและลงทุนเลี้ยงวัวและส่งลูกเรียนแต่ฐานะทางการเงินยังไม่ดีขึ้นจึงมาเรียน กศน. จบ ม.๖ แล้วไปทำงานที่ประเทศไต้หวัน ตำแหน่งช่างไม้ เงินเดือน ๒๐,๐๐๐ บาท ประมาณ ๓ ปี กลับมาเมืองไทยได้ระยะหนึ่งหัวหน้างานได้เรียกตัวกลับมาทำงานอีกครั้งหนึ่ง ที่ประเทศไต้หวัน ตำแหน่งช่างไม้ เงินเดือน ๒๕,๐๐๐ บาท หลังจากนั้นได้ประกอบอาชีพทำนา เลี้ยงวัว ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ได้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านสมัยที่ ๑ และที่ ๒ ติดต่อกัน เงินเดือน ๑,๒๐๐ บาท จำนวน ๕ ปี และเงินเดือน ๒,๐๐๐ บาท จำนวน ๕ ปี เมื่อหมดวาระจึงได้ยึดอาชีพทำนา ทำไร่ เลี้ยงวัวมาจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา**ไสยศาสตร์**

- อายุ ๒๓ ปี ถูกงูเห่ากัดจึงได้ไปปรึกษากับอาจารย์โต ไม่ทราบนามสกุล ที่หมู่บ้านรวงทอง เมื่อหายจึงขอเรียนวิชาด้วย หลังจากเรียนจบ น้องสาวภรรยาถูกงูกัดจึงได้เป่ารักษา ทำให้เป็นที่รู้จักของชาวบ้านจนถึงปัจจุบัน ค่าบริการไม่มีการเรียกเก็บค่ารักษาขึ้นอยู่กับจิตศรัทธา

ภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านชาตอำนวย หมู่ที่ ๑๑

นางอนงค์ สุวรรณคำ

วันเดือนปีเกิด - ๒๕๐๔ อายุ ๕๘ ปี

บิดาชื่อ - นามสกุล นายวันลา โนบรธา

มารดาชื่อ - นามสกุล นางหรรษา โนบรธา

เป็นบุตรคนที่ ๓ พี่น้องรวม ๔ คน

สามีชื่อ - นามสกุล นายประภาส สุวรรณคำ

จำนวนบุตร ๓ คน ชาย ๒ คน หญิง ๑ คน

ผลงาน ๑. ทอผ้าพันคอ, เลี้ยงจิ้งหรีด, หมวกประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้

ที่อยู่ปัจจุบัน ๑๒๒ ม.๑๑ โทรศัพท - อาชีพ ทำนา

ภูมิลำเนา บ้านชาต ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ภูมิลำเนา บ้านชาต ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ชาย ๒ คน หญิง ๒ คน

ภูมิลำเนา บ้านชาต ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ประวัติ

นางอนงค์ สุวรรณคำ เกิดที่บ้านชาต ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น เมื่ออายุ ๗ ปีได้เข้าเรียนที่โรงเรียนชุมชนบ้านชาต จากชั้น ป.๑ ถึงชั้น ป.๔ หลังจากนั้นได้ประกอบอาชีพทำนา อายุ ๒๑ ปี แต่งงานและประกอบอาชีพทำนามาจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา

ทอผ้าพันคอ

- ช่วงอายุ ๑๕ - ๑๖ ปี มารดาได้สอนการทอผ้าไหมเพื่อใช้เองในครัวเรือน หลังจากแต่งงานได้ทอใช้เองและขาย ราคาประมาณผืนละ ๘๐๐ - ๙๐๐ บาท จนกระทั่งต้นปี พ.ศ. ๒๕๔๙ ได้มีการจัดอบรมเรื่องการทอผ้า สมาชิกที่ส่งรายชื่อไม่ได้เข้าร่วมจึงส่งตนเข้าอบรมแทน ที่วัดศรีบุญเรืองบ้านชาตและได้ไปดูงานที่บ้านดอนคู ต.เพ็กใหญ่ อ.พล ได้สอบถามเกี่ยวกับการทอผ้าพันคอและตลาดรับสินค้า จึงเกิดความสนใจ เมื่ออบรมเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงได้มาทดลองทอผ้าพันคอส่งร้านค้าในตลาด ปรากฏว่าร้านค้ารับผ้าพันคอทั้งหมดในราคา ผืนละ ๕๐ บาทจึงได้ทอผ้าพันคอมาตลอดจนถึงปัจจุบัน รายได้เฉลี่ยต่อเดือนประมาณ ๔,๘๐๐ - ๑๑,๕๐๐ บาท

หมวกประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้

- ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้ไปเที่ยวงานเทศกาล สนใจจึงซื้อหมวกประดิษฐ์ดังกล่าวมาเป็นตัวอย่างและแกะลายประดิษฐ์

เลี้ยงจิ้งหรีด

- ปี พ.ศ. ๒๕๔๙ เพื่อนบ้านได้แนะนำให้เลี้ยงจิ้งหรีด จึงได้ทดลองเลี้ยง ขณะนี้ได้เพาะไข่ขาย ในราคาขันละ ๕๐ บาท ตัวจิ้งหรีดก็โลกรั้มีละ ๒๐๐ บาทรายได้เฉลี่ยต่อเดือนประมาณ ๒๐๐ บาท

นายสุวรรณ กองเกิด

วันเดือนปีเกิด ๘ มิ.ย. ๒๔๘๑ อายุ ๗๙ ปี

บิดาชื่อ - นามสกุล นายฉัตร กองเกิด

มารดาชื่อ - นามสกุล นางบัว กองเกิด

เป็นบุตรคนที่ ๒ พี่น้องรวม ๕ คน

ภรรยาชื่อ - นามสกุล นางหวด ผาจำ

จำนวนบุตร ๘ คน ชาย ๔ คน หญิง ๔ คน

ที่อยู่ปัจจุบัน ๒๒๒ ม.๑๑ โทรศัพท์ - อาชีพ ทำนา

ภูมิลำเนา อ.นาเชือก จ.มหาสารคาม

ภูมิลำเนา บ้านขาด ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ชาย ๓ คน หญิง ๒ คน

ภูมิลำเนา บ้านขาด ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ผลงาน ๑.ปี พ.ศ. ๒๕๒๗ ร่วมแข่งขันของทีวีช่อง ๔ ขอนแก่น ได้รางวัลที่ ๓ เงินสด ๕๐๐ บาทพร้อมโล่

๒.ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ร่วมแข่งประกวดเต้นทางเครื่องของ จ.มหาสารคาม ได้รางวัลที่ ๑ เงินสด ๔,๐๐๐ บาท พร้อมเกียรติบัตร

๓.ปี พ.ศ. ๒๕๓๙ ดำรงตำแหน่งผู้ทรงคุณวุฒิของหมู่บ้าน ๔ ปี (๒๕๓๙-๒๕๔๓)

๔.ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ร่วมแข่งขันผู้นำต้นแอโรบิคของ จ.ขอนแก่น ได้รางวัลที่ ๖

๕.ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ร่วมส่งคำขวัญประกวดเรื่องโรคฉี่หนูของ อ.หนองสองห้อง ได้รางวัลที่ ๑ เงินสด ๒,๐๐๐ บาท พร้อมเกียรติบัตร

๖.พิธีกรรมทางศาสนา เชื่อบั้งไฟ , แห่นางแมว

ประวัติ

นายสุวรรณ กองเกิด ถือกำเนิดที่ อ.นาเชือก จ.มหาสารคาม แล้วย้ายมาอยู่ที่บ้านขามป้อม ต.โนนชาด อ.หนองสองห้อง จ.ขอนแก่น เมื่ออายุ ๗ ปี ได้เรียนที่โรงเรียนประชาบาลวัดบ้านขามป้อม หลังจากนั้นได้ย้ายมาที่บ้านชาด แล้วช่วยบิดามารดาทำนา อายุ ๑๘ ปี บวชเรียนที่วัดศรีบุญเรืองบ้านชาด หลักสูตรปริยัติธรรม นักธรรมชั้นตรี โท เอก จบนักธรรมชั้นเอก อายุ ๒๑ ปี แต่งงาน แล้วประกอบอาชีพทำนาและหมอลำจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา

หมอลำ

- อายุ ๒๕ ปี มีความชอบหมอลำจึงได้ไปเรียนกับอาจารย์ ชื่อ ธนู ไม่ทราบนามสกุล ที่บ้านบะแฮบ ต.ก้านเหลือง อ.แวงน้อย จ.ขอนแก่น จำนวน ๑ ปี ค่าเรียน ๑๒๐ บาท หลังจากนั้นได้ขึ้นเวทีแสดงกับอาจารย์มาตลอดตั้งแต่ค่าจ้าง ๑๐ บาทต่อวัน เวทีแรกที่ได้ร่วมแสดงเป็นงานประจำปีของบ้านชาด ปี พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้จัดตั้งคณะของตนชื่อ “จันทร์ส่องแสง” มีผู้แสดงร่วม ๕๐ คน แสดงจากช่วงเวลา ๒๑.๐๐ - ๐๓.๐๐ น. ค่าจ้างขั้นต่ำจาก ๖๕,๐๐๐ - ๒๐๐,๐๐๐ บาท/คืน และเปิดสอนฟรีเรียนฟรีเรียนจบมีงานทำทุกคนจนถึงปัจจุบัน

นายสังวร จันดา

วันเดือนปีเกิด ๔ มิ.ย. ๒๕๐๐ อายุ ๖๐ ปี
 บิดาชื่อ - นามสกุล นายพัน จันดา
 มารดาชื่อ - นามสกุล นางพา จันดา
 เป็นบุตรคนที่ ๗ พี่น้องรวม ๑๐ คน
 ภรรยาชื่อ - นามสกุลเดิม นางนงเยาว์ ปัญญา
 จำนวนบุตร ๒ คน ชาย ๑ คน หญิง ๑ คน
ผลงาน ๑.การเป่าแคน , ๒.การตีตีพิน

ที่อยู่ปัจจุบัน ๑๙๐ ม.๑๑ โทรศัพท์ - อาชีพ เป่าแคน
 ภูมิลำเนา บ้านโนนตระเถน ต.หนองเม็ก อ.หนองสองห้อง
 ภูมิลำเนา บ้านโนนเหลื่อม ต.หนองเม็ก อ.หนองสองห้อง
 ชาย ๙ คน หญิง ๑ คน
 ภูมิลำเนา บ้านชาดอำนวย ต.เมืองพล อ.พล จ.ขอนแก่น

ประวัติ

นายสังวร จันดา เกิดที่ บ้านโนนตระเถน เมื่ออายุ ๗ ปี เข้าเรียนที่โรงเรียนบ้านโนนขามป้อม ต.หนองเม็ก จากชั้น ป.๑ จนถึงชั้น ป.๔ แล้วประกอบอาชีพทำนา รับจ้างทั่วไป (ถีบสามล้อ) ประมาณ ๓ ปี อายุประมาณ ๑๓ ปี เข้าคัดเลือกหมอแคนที่วัดศรีบุญเรือง บ้านชาด หลังจากคัดเลือกและฝึกซ้อม ประมาณ ๑ - ๒ ปี ได้แสดงบนเวทีแรกในงานบุญข้าวสารท บ้านขอนแก่น ต.โจดหนองแก ได้ค่าจ้าง ๕๐ บาท หลังจากนั้นได้เป่าแคนในงานต่างๆ โดยสังกัดที่ศูนย์รวมหมอลำสมุทร พรหมาด้วงแพง ซึ่งหมอลำจะเลือกผู้เป่าแคนเองตามความเหมาะสม อายุ ๒๐ ปีบวชที่วัดบ้านโนนตระเถน ประมาณ ๑๕ วัน อายุ ๒๑ ปี แต่งงานแล้วยึดอาชีพเป่าแคนสังกัดหมอลำบัวผัน ดาวคะนอง มาจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา**การเป่าแคน**

- ช่วงอายุ ๑๐ ปี ได้ยินบิดาเป่าแคน เกิดความชอบจึงอยากลองเป่าครั้งบิดาไม่อยู่บ้านจึงได้แอบเป่ามาโดยตลอด จนกระทั่งได้เข้าคัดเลือกหมอแคนที่วัดศรีบุญเรือง บ้านชาด และได้ฝึกซ้อมเข้าคู่กับหมอลำ ประมาณ ๑ - ๒ ปี ได้แสดงบนเวทีแรกในงานบุญข้าวสารท บ้านขอนแก่น ต.โจดหนองแก ได้ค่าจ้าง ๕๐ บาท หลังจากนั้นได้เป่าแคนในงานต่างๆ โดยสังกัดที่ศูนย์รวมหมอลำสมุทร พรหมาด้วงแพง ซึ่งหมอลำจะเลือกผู้เป่าแคนเองตามความเหมาะสม หลังแต่งงานแล้วยึดอาชีพเป่าแคนสังกัดหมอลำบัวผัน ดาวคะนอง มาจนถึงปัจจุบันค่าจ้างต่อวัน ๑,๕๐๐ - ๓,๐๐๐ บาท ได้เข้าร่วมแข่งขันการเป่าแคนงานต่างๆ ดังนี้ ๑.ปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ร่วมแข่งขันของทีวีช่อง ๔ ขอนแก่น จำนวน ๔ ครั้ง ๒.ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ - ๒๕๓๗

ร่วมแข่งขันงานบุญคุ้มคุณลาน (กลุ่มข้าวใหญ่) อำเภอพล ได้รางวัลชมเชย ๓.ร่วมแข่งขันการเป่าแคนที่
บึงปลาญชัย จ.ร้อยเอ็ด ได้รางวัลชมเชย

การตีตุง

- ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้หัดเล่นตีตุงด้วยตนเองและปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ได้หัดตีตุง โดยมีราคาระหว่าง
๑,๐๐๐ - ๑,๕๐๐ บาท

นายใจ คำภาเกะ

วันเดือนปีเกิด ๘ เม.ย. ๒๔๘๑ อายุ ๗๙ ปี
 บิดาชื่อ - นามสกุล นายหลง คำภาเกะ
 มารดาชื่อ - นามสกุล นางน้อย คำภาเกะ
 เป็นบุตรคนที่ ๕ พี่น้องรวม ๖ คน
 ภรรยาชื่อ - นามสกุลเดิม นางแดง หวังหยิบกลาง
 จำนวนบุตร ๔ คน ชาย ๒ คน หญิง ๒ คน
ผลงาน ๑.แพทย์ตำบล

ที่อยู่ปัจจุบัน ๒๑๔ ม.๑๑ โทรศัพท - อาชีพ ทำนา
 ภูมิลำเนา บ้านชาดอำนวย ต.เมืองพล อ.พล
 ภูมิลำเนา บ้านชาดอำนวย ต.เมืองพล อ.พล
 ชาย ๓ คน หญิง ๓ คน
 ภูมิลำเนา บ้านชาด ต.เมืองพล อ.พล

ประวัติ

นายใจ คำภาเกะ เกิดที่บ้านชาด ต.เมืองพล เมื่ออายุ ๗ ปี เข้าเรียนที่โรงเรียนชุมชนบ้านชาด อายุ ๑๔ ปีบวชเรียนที่วัดศรีบุญเรือง บ้านชาด หลักสูตรนักธรรมชั้นตรี โท และเอก จำนวน ๑๒ ปี หลังจากนั้นได้ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ เลี้ยงวัว อายุ ๒๖ ปี แต่งงานและยึดอาชีพทำนา ทำไร่ เลี้ยงวัว มาจนถึงปัจจุบัน

เหตุผลความเป็นมาของการเกิดภูมิปัญญา**การรักษาแผนโบราณ**

- ช่วงอายุ ๒๖ ปี ได้ศึกษาดำรงแพทย์แผนโบราณ เพื่อนบ้านทราบจึงได้แต่งตั้งเป็นแพทย์ประจำตำบล

กุ๋หญ้าคา หรือ โนนหินตั้ง บ้านหญ้าคา หมู่ที่ ๕

ลานถลุงเหล็ก บ้านโนนหม่น หมู่ที่ ๙

คณะผู้จัดทำ

๑. นายสุวรรณ	กองเกิด	ประธานสภาวัฒนธรรมตำบลเมืองพล
๒. นายธนายงค์	ทองนา	รองประธานสภาวัฒนธรรมตำบลเมืองพล
๓. นายกรม	อามาตย์	กรรมการสภาวัฒนธรรมตำบลเมืองพล
๔. นายอังคาร	ผาจำ	กรรมการสภาวัฒนธรรมตำบลเมืองพล
๕. นางน้อย	คุณล้าน	กรรมการสภาวัฒนธรรมตำบลเมืองพล
๖. นายสมพร	แปนนอก	กรรมการสภาวัฒนธรรมตำบลเมืองพล
๗. นางสาวสุกัลยา	จิตะพล	กรรมการสภาวัฒนธรรมตำบลเมืองพล
๘. นางสาวเมษญา	เศรษฐภักดี	กรรมการสภาวัฒนธรรมตำบลเมืองพล
๙. นางอุไร	คำภุษา	กรรมการสภาวัฒนธรรมตำบลเมืองพล
๑๐. นางลำพวน	ทีทา	กรรมการสภาวัฒนธรรมตำบลเมืองพล
๑๑. นางรจนา	หาญโงน	กรรมการสภาวัฒนธรรมตำบลเมืองพล
๑๒. นายโสวัต	สมอคำ	กรรมการสภาวัฒนธรรมตำบลเมืองพล
๑๓. นายทงศักดิ์	เขี้ยวรุ	นายทะเบียนสภาวัฒนธรรมตำบลเมืองพล
๑๔. นางไกรสร	เกตุพิบูลย์	เลขานุการสภาวัฒนธรรมตำบลเมืองพล
๑๕. นางสุวิมล	กุลศรี	ผู้ช่วยเลขานุการสภาวัฒนธรรมตำบลเมืองพล

ผู้รวบรวมและเรียบเรียง

๑. นางสาวมาลี	วงศ์จริยะจรรยา	ผู้อำนวยการกองการศึกษา
๒. นางสาวสุรีรัตน์	จันทร์จิตต์	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
๓. นางสาวเมษญา	เศรษฐภักดี	ผู้ช่วยเจ้าพนักงานธุรการ